

HAKİKAT'te Bu Ay:

TAKDİM

BAŞYAZI

"Ey İman Edenler! Kendinizi ve Âilenizi, Yakıtı İnsanlar ve Taşlar Olan Ateşten Koruyun." (Tahrim: 6)

"Şüphesiz ki Mallarınız ve Çocuklarınız Sizin İçin Bir İmtihandır. Büyük Mükâfat İse Allah'ın Yanındadır." (Teğâbün: 15)

"Hiçbir Baba Evlâdına Güzel Edep ve Terbiyeden Daha Değerli ve Üstün Bir Miras Bırakamaz." (Tirmizî: 1953)

İLÂHİ HOŞNUTLUĞA VESİLE OLACAK ŞEKİLDE AHKÂM-I İLÂHİ MUCİBİNCE EVLÂT YETİŞTİRME

- [Büyük Sorumluluk](#)
- [Her Ebeveyn Kendine Şunu Sormalıdır](#)
- [Numune Olmak](#)
- [İbretlik İki Hikâye](#)
- [Çocuk Ekilmemiş Tarladır](#)
- [Arkasından Hayırlı Evlât Bırakanlar](#)
- [Faydalı Evlât](#)
- [Numune Bir Vasiyet](#)
- [Lokman Aleyhisselâm'ın, Oğluna Öğütleri](#)
- [Çocuğun Yetiştirilmesi](#)
- [Büluğ Dönemi](#)
- [Çocuklara Önce İmanı Öğretmek](#)
- [Çocuklara Namaz Kılmayı Öğretmek](#)
- [Çocuklara Dini Bilgileri Öğretmek](#)

[Ergenlik Çağına Gelen Kıza Verilecek Bilgiler](#)
[Çocuklara Kur'an-ı Kerim Öğretmek](#)
[Çocuklara Peygamber Sevgisini Yerleştirmek](#)
[Çocuğa Kıssa Anlatmak](#)
[Çocuğun Camiye Götürülmesi](#)
[Çocuğun İlim ve Sohbet Toplantılarına Götürülmesi](#)
[Çocuğa Kıyamet Alâmetlerinin Öğretilmesi](#)
[Çocuklara Ana-Babaya İtaat Etmeyi Öğretmek](#)
[Sefkat ve Merhamet Duygusu](#)
[Çocuğa Anlayacağı Şekilde Konuşmak](#)
[Çocuklara Haram ve Helâlin Öğretilmesi](#)
[Helâl Kazancın İslâm Dinindeki Yeri ve Önemi](#)
[Âdâb-ı Muâseret](#)
[Yemek Yeme Âdâbının Öğretilmesi](#)
[Doğruluğun Öğretilmesi](#)
[Temizliğin Öğretilmesi](#)
[Sır Tutmanın Öğretilmesi](#)
[Uyku Âdâbının Öğretilmesi](#)
[Çocuğun Kılık-Kıyafeti](#)
[Çocuklara Oturma Âdâbının Öğretilmesi](#)
[Çocuklara Duâ Okumak](#)
[Çocuğu Takdir ve Tekdir Etmek](#)
[Yatak Odasına Girerken Çocuğun İzin İstemesi](#)
[Çocuklara Selâm Vermek](#)
[Çocuklara Hediye Vermek](#)
[Çocukların Oyunu](#)
[Çocuğun Yaramazlık Yapması](#)
[Çocukların Gece Dışarıya Çıkmaması](#)
[Çocuk Terbiyesi Bakımından İyi Arkadaşın Önemi](#)
[Tesettür İlâhî Bir Hükümdür](#)

/ İsmail Yavuz

Hümeze Sûre-i Şerif'inin Tefsiri (2)

[Tutuşturulmuş Ateş](#)

Hazret-i Muhammed Aleyhisselâm

[Hicretin Üçüncü Yılı](#)
[Uhud Savaşı \(3\)](#)

Resulullah Aleyhisselâm Ayneyn geçidine elli kadar okçu yerleştirdi, başlarına da Abdullah bin Cübeyr -radiyallahu anh-ı kumandan tayin etti ve onlara şu emri verdi:

"Düşman yense de yenilse de, benden emir gelmedikçe yerinizden katiyyen ayrılmayacaksınız. Yenildiğimizi bile görseniz bize yardım için yerinizi bırakmayacaksınız. Düşman süvarileri gelirse onları oka tutunuz. Çünkü at, oku yiyince ilerleyemez."

Muhterem Ömer Öngüt -kuddise sırruh- Efendi Hazretleri'nin Hayat-ı Saadetlerinden İnciler (22)

["İlmin hakikisi, O'nun duyurduğu, bildirdiği ilimdir."](#)

EVLYÂ-İ KİRÂM -kaddesallahu Esrârehüm- Hazerâtı'nın "Hâtemü'l-Evliyâ" Hakkındaki Beyan ve İfşaatları (145)

[Mahmûd bin Ali ed-Dâmûnî -kuddise sırruh- \(6\)](#)

Allah-u Teâlâ'nın Sevgililerinin İfşaatlarına İzah ve Açıklamalar (79)

[Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- \(19\)](#)

"Onlar benim ümmetimden, âhir zamanda gelecek bir topluluktur ki; kıyâmet gününde tıpkı peygamberlerin haşrolunduğu gibi haşrolunacaklardır. İnsanlar, durumları gösterilip de onları gördükleri zaman, onların peygamberler olduklarını sanacaklar. Tâ ki ben: 'Ümmetimidir, ümmetimidir!..' deyip de kendilerini tanıncaya kadar..."
("el-Vesâyâ li-İbnü'l-Arâbî", Süleymâniye Ktp. Hâlet Efendi, nr.: 198/2, vr. 486a)

Tasavvuf'un Aslı Hakikat ve Marifetullah İncileri

[Nefis Derecelerinin Daha İyi Anlaşılabilmesi İçin Bir Temsil](#)

Nefis derecelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bir cevizi temsil olarak arzedeceğiz. Herkes kendisini ölçsün.

İSLÂM İLMİHALİ

[Cuma Günü ve Cuma Namazı \(2\)](#)

"Hiçbir kimse yoktur ki, Cuma günü yıkansın, elinden geldiği kadar paklansın, güzel kokusu ile kokulansın, sonra evinden çıksın, iki kişi arasını yarmaksızın ona takdir edildiği kadar namaz kılsın, sonra da imam hutbe okurken sükûnetle dinlesin de geçenki Cuma ile bu Cuma arasındaki günahları bağışlanmasın." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 481)

İBTİLÂ VE İMTİHAN

[Evliyâullah'ın İmtihanı](#)

[Tebrik](#)

Bu Ay İçinde İdrak Edeceğimiz Mübarek "Kadir Gecesi"nizi ve "Ramazan-ı Şerif Bayramı"nızı Tebrik Eder, Tüm İslâm Âlemi'ne Hayırlara Vesile Olmasını Cenâb-ı Allah'tan Niyaz Ederiz.

GÜNDEM

[Suriye Meselesi, Üslûbu Değişen Türk Dış Politikası / Uğur Kara](#)

Son zamanlarda -eskiden olduğu gibi- tekrar başlayan NATO'cu-Amerikancı dış politik söylem ve hareketler hemen bütün kazanımlarımızı yok etmek üzere. Bu durum başımıza daha büyük işler açabilir.

["Yerel Yönetim Reformu" Adı Altında PKK'nın Önünü Açmalım!](#) / Uğur Kara

Karşınıza insanlıktan nasibi olmayan bir terör örgütünü aldığınız müddetçe hangi sistemi getirirseniz getirin netice alamazsınız

TARİHTEN SAYFALAR

[Orhan Gazi Tuğralarının Fiziki Şekli ve Muhtevâsı Üzerine](#) / Hakan Yılmaz

Bu, ilk örneklerine yalnız ikinci Osmanlı sultânı Orhan Beg'in "biti" ya da "mülk-nâme"lerinde rastladığımız dört farklı tuğranın, bu açıdan ilk kez değerlendirileceği aşağıdaki incelememizden sonra daha iyi anlaşılacaktır.

[Huzur](#) / Canan Büşra Kara

| [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

Bismillahirrahmanirrahim

"Allah-u zül-celâl vel-kemâl Hazretleri'ne; O'nun sevdiği ve beğendiği şekilde bitmez-tükenmez hamd-ü senâlar olsun.

Peygamberimiz Efendimiz'e, onun diğer peygamber kardeşlerine, hepsinin Âl ve Ashâb-ı kiram'ına, etbâına, ihsan duygusuyla kıyamete kadar onlara tâbi olup izinden gidenlere; sonsuzların sonsuzuna kadar salât-ü selâmlar olsun."

Muhterem Okuyucularımız;

İslâm'da kişinin çocuk sahibi olması, büyük sorumluluk gerektiren bir durumdur. Nitekim ana-baba ile çocuk arasındaki münasebet hem ahlâkî hem de hukukî yönden belli esaslara bağlanmıştır. Durum böyle olunca çocuğun varlığı ciddiye alınmalı, iyi bir insan ve samimi bir müslüman olarak yetişmesi için her türlü gayret ve fedakârlık gösterilmelidir. Çocuğun dünya saâdetini ahiret selâmetini gözetmek, onu dünyaya getiren insanların önemle üzerinde durmaları gereken bir husustur. İslâmiyet bu hususta birinci derecede babayı sorumlu tutar.

İşte bunun içindir ki çocuğumuza daha doğarken İslâm terbiyesini uygulamaya başlamak gerekmektedir.

Çocukların İslâm ahlâk ve âdâbına uygun olarak yetiştirilmeleri ilâhî bir emirdir:

"Ey iman edenler! Kendinizi ve âilenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun." (Tahrim: 6)

Hani koruyan kim? **"Koru!"** diye emrediyor. Kendini de, evlâdını da.

İnsan bu ilâhî emir ile mükellef olduğu gibi, evlâd-u iyâlini bu emre tâbi tutmakla mükelleftir. Aksi halde mesuldür.

Çocuğa; Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-i, Hazret-i Kur'an'ı, Ehl-i beyt'i, Allah dostlarını sevdirmesek, abdesti, gusûlü, namazı öğretmesek ondan hayır bekleyebilir miyiz?..

Her tedbiri alacak, ahkâmı öğretecek, her türlü bilgiyi vereceğiz. Ondan sonrası Allah'a kalmış. Sen hiçbir şey yapmayacaksın, sonra çocuğum isyan etti. Kabahati kendinde ara.

Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, bütün kötülüklerin bir bir ortaya çıktığı, yapıldığı ahir zamanı, seyyiat zamanını yaşıyoruz. Dünya kurulalıdan beri kötülüklerin ayyuka çıktığı böyle bir devir gelmiş değil. Bütün kötülüklerin anası bu devirde mevcut.

Bu durumda vazife daha da büyüyor, mesuliyet daha da ağırlaşıyor. Çünkü harama giden yollar açık, ahkâm dışı bir çukura düşmek çok kolay. İnsan helâk olur.

Zira; iyi ile kötü karışmış, haram teşvik edilir olmuş, nefisler şeytan yolunda yürür hale gelmiş. Gazete, televizyon, internet sebebiyle her türlü kötülük taze ve körpe dimağlara, gönüllere ekilir olmuş.

Helâl lokma yedirdin mi? Terbiye ettin mi? İmanı, ahlâkı verdin mi? Numune oldun mu? Duâ edip onunla ilgilendin mi? Arkadaşı kim? Nereye gidiyor-geliyor araştırdın mı? Kendimize şunu soralım: Biz evlâdımıza Allah için ne verebildik, ne yapabiliyoruz?

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz; **"Din nasihattır, din nasihattır, din nasihattır..."** buyurdular.

Biz de bu mühim hususun ehemmiyetine dikkat çekmek, evlâtlarımızın âhir zaman fitnelere düşer olmaması, ateşe düşmemesi için ebeveynler olarak ne yapmamız gerektiğini Muhterem Ömer Öngüt -kuddise sirruhu- Hazretleri'nin **"Çocuğun İlahi Ahkâm Mucibince Terbiyesi ve Yetiştirilmesi"** isimli kitabından özetleyerek Ümmet-i Muhammed'in istifadesine arz ediyoruz...

Zât-ı âlileri çocuk yetiştirilmesine çok dikkat ederlerdi. İyi yetişmemiş çocuklardan anne babayı mesul tutarlardı, kendisine birçok güzel hasletleri öğrettiği ve verdiği için kendi babasına, annesine duâ ederlerdi. Bir çocuk odaya hızla girdiğinde veya babasından evvel bir yere girdiğinde, babanın önüne oturduğunda, önünde yürüdüğünde çok kızarlardı. Çocuğa bir şey verdiğinde; kendi mi yiyor, yanındaki kardeşine, arkadaşına mı takdim ediyor bu bile bir ölçü idi. **"Çocuğu; çocuk olduğu için, Hazret-i Allah'ın emaneti olduğu için sevmeli ama bu sevgi kalbe girmemeli şefkatle olmalıdır. Bu sevgi ve şefkat çocukların edep ve terbiyelerine mani olmamalıdır."** derdi. Yani her şeyleri ölçülüydü. Çocuğu çok sever amma yüz vermezdi.

"Beşeriyetin içinde nasıl numune olur, helâl lokma nasıl yediririm. Onu geceleri Hakk'ın beğeneceği, gündüzleri halkın beğeneceği hale nasıl getiririm düşüncesi babanın vazifesidir."

"Gözle terbiye edin, sözle değil. Dayakla hiç değil" buyururlardı.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyururlar:

"Hiçbir baba evlâdına güzel edep ve terbiyeden daha değerli ve üstün bir miras bırakamaz." (Tirmizî: 1953)

Bir baba için en önemli vazife, çocuklarının terbiyesini hakkıyla yerine getirmektir. Çocukların üzerine titremek gerekiyor. Güç bir vazife olmakla birlikte, her müslüman çocuklarını koruyup kollamak mecburiyetindedir.

Bâki esselamü aleyküm ve rahmetullah...

**"Ey İman Edenler!
Kendinizi ve Âilenizi, Yakıtı İnsanlar ve Taşlar Olan Ateşten Koruyun."
(Tahrim: 6)**

**"Şüphesiz ki Mallarınız ve Çocuklarınız Sizin İçin Bir İmtihandır.
Büyük Mükâfat İse Allah'ın Yanındadır."
(Teğâbün: 15)**

**"Hiçbir Baba Evlâdına Güzel Edep ve Terbiyeden Daha Değerli ve
Üstün Bir Miras Bırakamaz." (Tirmizî: 1953)**

İLÂHİ HOŞNUTLUĞA VESİLE OLACAK ŞEKİLDE, AHKÂM-I İLÂHİ MUCİBİNCE EVLÂT YETİŞTİRME

Cahiliye devrinde kız çocuklarını diri diri gömerlerdi. Fakat kız masumdu, masum olduğu için cennete gider, iman etmemiş müşrik ve zalim baba da cehenneme giderdi. Fakat siz şimdi çocuklarınızı cehenneme koyuyorsunuz da farkında değilsiniz. "Yaşasın yaşasın!" diyorsunuz... Ama nereye yaşasın? Aslında bilmeden "Ölsün!" diyorsunuz... Eskiden, cehalet vardı. Şimdiki cehalet çok daha büyük. Çünkü eskiden kızlar masumdu, kurtuluyordu. Ama şimdi siz de gidiyorsunuz, çocuklar da. Onun için çocuklarınızı kendi elinizle cehenneme koyuyorsunuz da hâlâ farkında değilsiniz.

Cenâb-ı Hakk Âyet-i kerime'sinde:

"Ey iman edenler! Kendinizi ve âilenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun." (Tahrim: 6)

Buyurarak, hem kendimizi, hem de çoluk çocuğumuzu cehennem ateşinden korumayı emir buyuruyor. Bu ilâhi bir emirdir.

Müslümanların gerek kendilerine ve gerekse âilesine karşı mükellefiyetleri çok ağırdır.

Çocuk şayet iyi terbiye edilmezse kötü bir insan olur. Anne-baba onun kötülüğünden mesuldürler. Günahına da ortak olurlar.

Câhiliyet devrinde kız çocuklarını diri diri gömerlerdi. Fakat kız masum olduğu için cennete giderdi. Zalim müşrik baba ise cehenneme giderdi.

Eskiden cehalet vardı. Şimdiki cehalet çok daha büyük. Hâlâ farkında değilsiniz. Zalim anne baba, canım yavruyu kendi elleriyle cehenneme koyuyor. Kendi de gidiyor.

Zira Cenâb-ı Hakk: **"Kendinizi ve âilenizi ateşten koruyun!"** buyuruyor.

Hani koruyan kim?

"Koru!" diye emrediyor. Kendini de, evlâdını da.

Çocukların İslâm ahlâk ve âdâbına uygun olarak yetiştirilmeleri ilâhî bir emirdir.

Çocuğa; Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-i, Hazret-i Kur'an'ı, Ehl-i beyt'i, Allah dostlarını sevdirmezsek, abdesti, gusülü, namazı öğretmezsek ondan hayır bekleyebilir miyiz?..

Her tedbiri alacak, ahkâmı öğretecek, her türlü bilgiyi vereceğiz. Ondan sonrası Allah'a kalmış. Sen hiçbir şey yapmayacaksın, sonra çocuğum isyan etti. Kabahati kendinde ara.

Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, bütün kötülüklerin bir bir ortaya çıktığı, yapıldığı ahir zamanı, seyyiat zamanını yaşıyoruz. Dünya kurullalından beri kötülüklerin ayyuka çıktığı böyle bir devir gelmiş değil. Bütün kötülüklerin anası bu devirde mevcut.

Bu durumda vazife daha da büyüyor, mesuliyet daha da ağırlaşıyor. Çünkü harama giden yollar açık, ahkâm dışı bir çukura düşmek çok kolay. İnsan helâk olur.

Zira; iyi ile kötü karışmış, haram teşvik edilir olmuş, nefisler şeytan yolunda yürür hale gelmiş.

Gazete, televizyon, internet sebebiyle her türlü kötülük taze ve körpe dimağlara, gönüllere ekilir olmuş.

Çocuk kafede, orada burada gezerse bunun müsebbibi sensin. Öğretmedin, yetiştirmedin mesulsün. Kötü alışkanlıklarının mesulü de sensin. Helâl lokma yedirdin mi? Terbiye ettin mi? İmanı, ahlâkı verdin mi? Numune oldun mu? Duâ edip onunla ilgilendin mi? Arkadaşı kim? Nereye gidiyor-geliyor araştırdın mı? Kendimize şunu soralım: Biz evlâdımıza Allah için ne verebildik, ne yapabiliyoruz?

Evlâtlarımızı alıp camiye, derse, sohbeta mi götürüyoruz, yoksa başıboş mu bırakıyoruz?

Çocuğun eline bir iki mecmua verin **"Bunu dağıt!"** deyin. Gaye kalbine iman ve cihat tohumunu ekmek. O tohum imanın çoğalmasına, kökleşmesine sebep olur. İslâm müdafisi olur, küfrün karşısında durur. Maksat kalbine bu imanı ekebilmek. İslâm'ın müdafisi yapabilmek, küfrün karşısında durmasını sağlamak. Böyle olması, böyle ölmesi için...

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz; **"Din nasihattır, din nasihattır, din nasihattır..."** buyurdular.

Biz de bu mühim hususun ehemmiyetine dikkat çekmek, evlâtlarımızın âhir zaman fitnelere düşer olmaması, ateşe düşmemesi için ebeveynler olarak ne yapmamız gerektiğini Muhterem Ömer Öngüt -

kuddise sırruh- Hazretleri'nin "**Çocuğun İlâhi Ahkâm Mucibince Terbiyesi ve Yetiştirilmesi**" isimli kitabından özetleyerek Ümmet-i Muhammed'in istifadesine arz ediyoruz:

Zât-ı âlileri çocuk yetiştirilmesine çok dikkat ederlerdi. İyi yetişmemiş çocuklardan anne babayı mesul tutarlardı, kendisine birçok güzel hasletleri öğrettiği ve verdiği için kendi babasına, annesine duâ ederlerdi. Bir çocuk odaya hızla girdiğinde veya babasından evvel bir yere girdiğinde, babanın önüne oturduğunda, önünde yürüdüğünde çok kızarlardı. Çocuğa bir şey verdiğinde; kendi mi yiyor, yanındaki kardeşine, arkadaşına mı takdim ediyor bu bile bir ölçü idi. "**Çocuğu; çocuk olduğu için, Hazret-i Allah'ın emaneti olduğu için sevmeli ama bu sevgi kalbe girmemeli şefkatle olmalıdır. Bu sevgi ve şefkat çocukların edep ve terbiyelerine mani olmamalıdır.**" derdi. Yani her şeyleri ölçülüydü. Çocuğu çok sever amma yüz vermezdi.

"Beşeriyetin içinde nasıl numune olur, helâl lokma nasıl yediririm. Onu geceleri Hakk'ın beğeneceği, gündüzleri halkın beğeneceği hale nasıl getiririm düşüncesi babanın vazifesidir."

"Gözle terbiye edin, sözle değil. Dayakla hiç değil" buyururlardı.

Efendi Hazretlerimiz'in bu husustaki diğer bir beyanlarını da arz edelim:

"Çocukları çok serbest bırakırsanız, dizginlerini tutmazsanız, elinizde bulundurmazsanız, çocuk yoldan çıkar. Sonra peşimden gel dersin, amma gelir mi?"

Onun için çocuğa evvelâ terbiye vermemiz lâzım, edep vermemiz lâzım, her güzelliği vermemiz lâzım. Ondan sonra çocuktan bir şey beklersiniz. Kendi yerine çocuğu oturtursanız çocuktan ne beklersiniz?"

Çocuk yerini bilecek, adam yerini bilecek, kadın yerini bilecek.

Babamız dövmezdi bakardı. Bizi gözle terbiye etti. Üç çocuktuk, bakar korkusuyla ellerimiz diz üstünde oturur, birbirimize bakardık. Allah râzı olsun. Allah'ım nur etsin. Bir de ikinci tabiatı vardı. Kendi tüccardı, elime beş kuruş verdiğini hatırlamam. Eve ne lâzımsa getirir, çocuğa da ne lâzımsa getirirdi. Ben büyüdüm para elime geçmeye başladı amma harcamasını bilmiyorum, çünkü öğrenmemişim. Bize iktisadı öğretti.

Çocuk dövülmez, çok seyrek dövülür, gözle terbiye edilir. Çok döversen arsız yaparsın, çok söylersen yüz­süz yaparsın.

Çocuğu at gibi yetiştirmeyin, insan gibi yetiştirin. Yani adam yetiştirmeyin, insan yetiştirin.

O yüzden demişizdir ki: İnsan yetiştirmek murat, adam yetiştirmek değil."

Ne güzel ölçü bırakmışlar...

Dinimiz ahlâkımızı güzelleştirerek, kötülüklerden ve kötü huylardan kaçınmamızı emretmektedir.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde:

"Kötülüklerin zâhir ve bâtın olanlarından uzak bulununuz." buyuruyor. (En'âm: 151)

Diğer Âyet-i kerime'lerinde ise şöyle buyuruluyor:

"Size yasak edilen büyük günahlardan kaçınırsanız, kusurlarınızı örteriz ve sizi ağır lanacağınız şerefli bir yere yerleştiririz." (Nisâ: 31)

"Onlar ki günahın büyüklerinden ve hayasızlıklardan kaçınırlar, yalnız bazı küçük kusurlar işleyebilirler. Şüphesiz ki Rabb'inin mağfireti geniştir." (Necm: 32)

Allah'ımız ahlâkımızı güzelleştirsin, kötü ahlâkı bizden alsın.

Büyük Sorumluluk:

İslâm'da kişinin çocuk sahibi olması, büyük sorumluluk gerektiren bir durumdur. Nitekim ana-baba ile çocuk arasındaki münasebet hem ahlâkî hem de hukukî yönden belli esaslara bağlanmıştır. Durum böyle olunca çocuğun varlığı ciddiye alınmalı, iyi bir insan ve samimi bir müslüman olarak yetişmesi için her türlü gayret ve fedakârlık gösterilmelidir. Çocuğun dünya saâdetini ahiret selâmetini gözetmek, onu dünyaya getiren insanların önemle üzerinde durmaları gereken bir husustur. İslâmiyet bu hususta birinci derecede babayı sorumlu tutar.

İşte bunun içindir ki çocuğumuza daha doğarken İslâm terbiyesini uygulamaya başlamak gerekmektedir.

Çocukların ahkâma uygun olarak yetiştirilmeleri ilâhî bir emirdir:

"Ey iman edenler! Kendinizi ve âilenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun." (Tahrim: 6)

Ateşin taşla tutuşturulması, hararetinin fazlalığındandır.

İnsan bu ilâhî emir ile mükellef olduğu gibi, evlâd-u iyâlini bu emre tâbi tutmakla mükelleftir. Aksi halde mesuldür.

Bu ise ancak ilâhî emirleri bizzat yapmakla, yasaklardan öncelikle kendisi sakınmakla ve böylece âilesine güzel numune olmakla mümkündür.

Âile efrâdının cehennem ateşine sürüklenmelerine sebep olacak fitne ve isyandan koruyarak Allah-u Teâlâ'nın emirlerine itaat yoluna götürür. Çünkü âile reisi kendisinden sorumlu olduğu gibi âilesinden ve çocuklarından da sorumludur.

Abdullah bin Ömer -radiyallahu anhümâ-dan rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

"Erkek âile fertlerinin muhafızı durumundadır ve onların hukukundan sorumludur." (Buhârî. Tecrid-i sarfîh: 487 - Müslim: 1829)

Müslümanların gerek kendilerine ve gerekse âilesine karşı mükellefiyetleri çok ağırdır. Anne de bu sorumluluğa ortaktır, âilenin iç düzeniyle birlikte çocukların bakımı ve yetiştirilmesi onun sorumluluk dâiresine girmektedir.

Çocuğun en mükemmel bir şekilde yetişmesi ve:

"Onlar Rabb'lerine inanmış gençlerdi." (Kehf: 13)

Âyet-i kerime'sinde belirtilen imanlı gençlerden olması için ana-babanın bütün imkânlarını kullanarak gayret sarfetmeleri gerekir. Çocuğun dünya saâdeti ve ahiret selâmetini hedef alan böyle bir terbiye, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz tarafından ana-babanın çocuğuna bırakacağı **"En güzel miras"** olarak vasıflandırılmıştır.

Saîd bin Âs -radiyallahu anh-dan rivayet edilen bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Hiçbir baba evlâdına güzel edep ve terbiyeden daha değerli ve üstün bir miras bırakamaz." (Tirmizî: 1953)

Bir baba için en önemli vazife, çocuklarının terbiyesini hakkıyla yerine getirmektir.

Çocuk eğitmek zor ve sabır gerektiren bir iştir. Çocukların üzerine titremek gerekiyor. Güç bir vazife olmakla birlikte, her müslüman çocuklarını koruyup kollamak mecburiyetindedir.

Her Ebeveyn Kendine Şunu Sormalıdır:

Allah-u Teâlâ'nın ateşten koruma emr-i şerifini bilen biliyorsa da, nerede ve nereden başladığı bilinmediği için herkes kabahati çocukta arıyor. Kendi kusurunu hiç bilmiyor ve görmüyor.

Yuva kurmaya karar verdiğimiz zaman asil bir âileden, dindar, iffetli ve temiz bir eş aradık mı?

Çünkü Allah-u Teâlâ Mâide sûre-i şerifinin 5. Âyet-i kerime'sinde mümin, hür ve iffetli kadınlarla evlenmeyi emrederken, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz ise Hadis-i şerif'lerinde:

"Mezbelelikte biten yeşillikten sakınınız." buyurmuşlardır. (Deylemî)

Bu evliliğin Rızâ-i ilâhî'ye uygun olup olmadığına dikkat ettik mi? Eş seçimine dikkat ettik mi? Çünkü o eş çocuğa ya anne olacak ya da baba olacak.

Dini nikâh kıydık mı? Allah-u Teâlâ'nın kesin emri olan ve kadının hakkı olan mehiri verdik mi? İslâmî usullere göre mütevazi, riyâsız, gösterişsiz, ahkâma uygun bir düşünle mi evlendik, çalgılı çengili, ahkâm dışı bir düşün mü yaptık? Daha sonra ise; helâl yiyip helâl yedirdik mi? Çünkü kişi haramla kendisini de, âilesini de, çocuğunu da helâk eder ve yakar.

Karşımızdakinin bir emanet olduğunu düşündük mü? Her halde abdeste, ahkâma dikkat ettik mi?

Çocuğun kulağına ezan okuyup, güzel bir isim verdik mi? Durumumuz iyi ise Akika kurbanı kestik mi? Ekilmemiş gönül bahçesine Allah ve Resul'ünün sevgisini ektik mi?

Göz, kulak, el, ayak gibi bütün âzâlarının Hazret-i Allah tarafından verildiğini; sıhhat, âfiyet, rızık ve maîşet gibi sonsuz nimetler verdiği gibi, ahirette de daha nicelerini vereceğini haber verdik mi? Ölüm, kabir, mahşer, sırat, cehennem gibi vartalardan kurtulması için nasıl hazırlanması gerektiğini bildirdik mi? Cennet ve Cemâlullah'a kavuşması için kendisine yardımcı olduk mu? Niyet-i hâlisâ ile, amel-i sâlih ile hayatımızda numune olduk mu?

Çocuğa İslâm'ı, Kur'an'ı, Resulullah'ı sevdirdik mi? Kur'an'ı öğretip, namazı tavsiye ettik mi? Çocukla çocukken oyun oynayıp, biraz büyüyünce arkadaşlık edip, büyüğe erince istişare yaptık mı?

Çocuklarımıza asaleti, ahlâkı, edebi, helâli-haramı öğrettik mi? Kız çocuğuna setri, iffeti, ahkâm-ı İlâhî'yi öğrettik mi?

Çocuğumuza nasıl örnek olduk? Biz hanımı döversek çocuk da yarın hanımını döver. Biz açık giyinirsek yarın kızımızı da öyle giyer. Biz namaz kılmazsak o da kılmaz.

Çocuklarından şikâyetçi olanlar, bu hususlara dikkat ettiler mi?

Bize düşen vazifelerimizi yapmamışsak, onlardan bir şey beklemeye de hakkımız yoktur. Ne verdik ki ne bekleyeceğiz?

Evimize helâl lokma, seçme lokma kazanıp getirdik mi?

Helâl lokma o kadar mühimdir ki; evvelâ helâl olacak, kul hakkı olmayacak, alın teri olacak, sonra aldığı mal alttan, göz görmemiş, kapalı olan tercih edilecek. Niçin? Göz hakkı olmaması için.

Haramla beslenen bir vücut hep kötü şeylere meyleder. Bu gibi kimselerin âsi olması gayet tabiidir.

Helâl lokmadan sonra terbiye gelir. Bu terbiye dayakla olmaz, sözle bile değil, gözle olacak.

Numune Olmak:

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyuruyorlar:

"İnsanın kazandığı şeylerin en değerlisi yetiştirdiği evlâdı ve hiyanetsiz olan alış-veriştir."
(Ahmed bin Hanbel)

Çocuğun iffetli, faziletli bir kimse olabilmesi için helâl lokma yedirmeye, helâl giydirmeye itina gösterilmeli, eğitim ve terbiyesine dikkat edilip ahkâm-ı ilâhî öğretilmelidir.

Bir Hadis-i şerif'lerinde ise:

"Çocuklarınızı Peygamber'inize, Ehl-i beyt'ine ve Kur'an okumaya muhabbet gibi üç hasletle terbiye ediniz." buyuruyorlar. (Câmiü's-sağır)

Sâlih bir evlâdın yetişebilmesi için kişi yatakta dahi edebini muhafaza etmelidir. Eğer böyle yaparsa Allah-u Teâlâ da o çocuğa edep ihsan eder.

Anne ve babanın çocuklarına güzel bir numune olmaları da çok mühimdir. Çünkü çocuk iyi veya kötü olarak gördüklerini onlardan öğrenir.

Ana-babasının havâî şeylere daldığını gören bir çocuk, ahlâkî değerleri öğrenemez.

Ana-babasından devamlı surette katılık, öfke, sinir ve parlama, ezâ ve cefâ gören bir çocuk düzenli olamaz ve kendine hâkim olmayı, dil tatlılığını, nezih konuşmayı öğrenemez.

Âyet-i kerime'de:

"Yapmadığınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?" buyuruluyor. (Saff: 2)

Ana-babasından dedikodu, gıybet, yalan, hile gören; ana-baba, komşu, arkadaş, akraba hakkına riyeti görmeyen çocuk yarın bunları yaparsa mesul gene biziz. Niçin? Güzel numune olmadığımız için.

İbretlik İki Hikâye:

İslâm'da çocuğun eğitimi kadının hamilelik dönemi ile başlar ve ömür boyu sürer.

Bu hususta bir temsil arzedelim:

İstanbul'da medfun bulunan Şeyh Vefa Hazretleri'nin küçük oğlu, yoldan geçen sakaların su tulumlarını iğne ile delmeyi âdet hâline getirmiş. Sakalar bu durumu bu sâlih zâta söylemeye utanırlar. Nihayet bir gün tahammül edemeyip Şeyh Vefa Hazretleri'ne meseleyi intikal ettirirler.

O da kendi kendine bunda çocuğunun değil, ya annesinin ya da kendisinin suçu olabileceğini düşünür ve derin bir murakabaya dalar. Bir hatasını göremeyince hanımına sorar. Hanımı iyice düşünür ve der ki:

"Efendi ben bu çocuğa hamile iken komşuya misafirlığe gitmiştim. Masanın üzerinde portakallar vardı. Çok canım istedi, söylemeye utandım. Bir ara ev sahibinin yokluğundan faydalanarak elimdeki iğneyi batırdım ve portakaldan çıkan suyu azıcık emdim."

Bu cevabı alan Şeyh Vefa Hazretleri: **"Hemen git komşudan helâllik al."** buyurur. Ertesi günden itibaren, hiç tembih etmedikleri halde çocuk da bu huyundan vazgeçer.

Bu durumdan çok hislenen anne: **"Benim güzel yavrum, en ufak hatamı bile gizlemedin!"** der.

Görülüyor ki hamile olsun veya olmasın her kadının yediklerine ve içtiklerine dikkat etmesi, küçücük hatalarının gelecekte çocuğa yansıtacağını unutmaması gerekir.

•

İkinci bir temsil:

Fatih Sultan Hazretleri İstanbul'un fethinden sonra annesine: **"Anneciğim! İstanbul'u fethettim."** der. Annesi: **"Oğlum! İstanbul'u sen değil ben fethettim."** karşılığını verir. Fatih: **"Nasıl olur? Askerleri denizden, gemileri karadan yürüten ordunun başında ben vardım."** dediğinde annesi şöyle söyler:

"Hayır oğlum, İstanbul'u ben fethettim. Çünkü ben hamile kaldığımda harama, helâle, tesettürüme o kadar dikkat ettim ki, bırak akrabalarım, yakınlarım dahi hamile olduğumu anlayamamışlardı. İşte bu sebepten dolayıdır ki Allah-u Teâlâ bana senin gibi bir evlât verdi. Ben böyle olmasaydım, sen İstanbul'un fatihi olamazdın."

Fatih: **"Haklısın anneciğim!"** diyerek annesinin elini öper.

Mânevî Terbiye:

Bir kimsenin âilesi, geçimlerini üstlendiği hanımı ve çocuklarıdır. Anne ve babası gibi yakınları yardıma ve korunmaya muhtaç iseler, aynı şekilde onların da gerekli ihtiyaçlarını temin edecektir.

İnsanın âilesine karşı sorumlu olduğu bu maddî ihtiyaçlarının yanında bir de mânevî ihtiyaçları vardır. Onlara inanmaları gereken iman esaslarını, yapmaları gereken ibadet esaslarını ve uymaları gereken ahlâk esaslarını öğretmek, âile reisinin sorumluluğu altındadır. Bu mânevî ihtiyaçların temin edilmesi daha mühimdir. Onların mânevî eğitimlerini sağlamak para ile doğrudan ilgili olmadığı için, omuzlarındaki bu sorumluluk hiçbir zaman düşmez.

Allah-u Teâlâ bir Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurmaktadır:

"Allah sizi ana karnından kendiniz hiçbir şey bilmiyorken çıkardı." (Nahl: 78)

Bunun içindir ki insan hayatta kendisine lâzım olacak bütün bilgileri sonradan almak mecburiyetindedir.

Meselâ bir buzağı doğar doğmaz hemen kalkıyor, annesinin memesine yapışıyor. Fakat bir bebek, insan olduğu halde niye yapışmıyor? Çünkü Allah-u Teâlâ ona müşfik bir hizmetçi tayin etmiş, öbürünün hizmetçisi yok ki! Bebeğin bakım ve korunmasını, onun doğumunu hasretle bekleyen anne-babası şefkatle üzerlerine almaktadırlar.

İnsanı yaratan Allah-u Teâlâ ona bir takım mükellefiyetler yüklemiş, önüne emir ve yasaklar koymuş, bir zaman sonra da kendisinden hesap soracağını bildirmiştir.

Âyet-i kerime'de şöyle buyuruluyor:

"İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor?" (Kıyamet: 36)

İnsanların çoğunun anlayışı böyledir. İlâhî emir ve yasakların yükümlülüğü altına girmek, ilâhî bir terbiye görmek istememekteler. Halbuki kâinatta hiçbir şey boş, mânâsız, hikmetsiz ve gayesiz yaratılmamıştır. İnsan nasıl başıboş bırakılabilir?

Hıfz-u himayesine sığınılacak, yardım istenecek, kapısına başvurulacak yegâne mabud O'dur.

Bir Âyet-i kerime'sinde şöyle buyuruyor:

"Allah, rızâsını arayanları onunla kurtuluş yollarına eriştirir ve onları izni ile karanlıklardan aydınlığa çıkarır, onları dosdoğru bir yola iletir." (Mâide: 16)

Bebeklik döneminden itibaren uygulanmaya başlanan alıştırmalarla çocukta sağlam bir ahlâkî yapının meydana gelmesi hedef alınmalıdır. Bunda davranış eğitimi her şeyden önce gelir. Küçük yaşlarda çocuktaki yanlış davranışların önüne geçilmediği takdirde, ileriki yaşlarda bunların telâfisi imkânsızlaşır.

Küçük yaşlardan itibaren kızlarına çeyiz düzmekle uğraşan anne ve babalar, çocuklarının en büyük çeyizi olan edepli ve ahlâklı olmayı gözardı etmektedirler. Bugün evde ihtiyaç duyulan şeyleri almak veya eksikleri gidermek kolaydır, fakat kızın edep, hayâ ve ahlâk eksikliğini gidermek zordur. Bunun içindir ki anne ve babaların çocukları adına yapmaları gereken ilk şey, küçüklüklerinden itibaren onları en güzel şekilde terbiye etmektir.

Çocuk Ekilmemiş Tarladır:

Çocuk ana-babaya ilâhî bir hediye, ilâhî bir emanettir. Kalbi tertemizdir, ekilmemiş bir tarladır, hangi tohum atılırsa o büyür. İyilik telkin edilir, iyi işler yaptırılırsa iyi bir insan olur. Dünya ve ahirette saâdet ve selâmete erer. Böyle güzel bir terbiye ile yetiştirdikleri için anne ve babası da onun ecir ve sevaplarına ortak olurlar.

Eğitim işi, verimin artması için ekinlerin arasında yetişen yabancı otları ve dikenleri temizleyen çiftçinin işine benzer.

Müslümanların gerek kendilerine ve gerekse âilesine karşı mükellefiyetleri çok ağırdır.

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Çocuklarınıza gereken ikramı yapın ve terbiyelerini güzel yapın." (İbn-i Mâce: 3671)

Şayet iyi terbiye edilmezse kötü bir insan olur. Anne-baba onun kötülüğünden mesuldürler, günahına da ortak olurlar.

İlk terbiye ocağı ana kucağıdır. İkincisi eğitim, üçüncüsü de muhittir.

Ana-babası çocuğunu güzel şeylerle doldurur, öğretmen o şekilde yapar, muhit de güzel olursa, çocuk güzel yetişir.

Öğretmenlik çok güzel bir vazifedir, sahası geniştir. Bir çok yavruların kalbine nur ekilebilir. Tevhid ekilebilir. Tevhid'in ekildiği yerde kalpler nurlanır.

Öğretmen bir ekici gibidir. Ekilmemiş bir tarla öğretmenin yanına geliyor. Öğretmen güzel tohumlar saçarsa, o tohum zamanı gelince neşv-ü nemâ bulur.

Çalışılırsa büyük vazifeler olabilir. Öğretmen bunun kıymetini bilmeli ve çalışmasını lâıyk-ı veçhile yapmalıdır.

Verimli olabilmek için, evvelâ güzel bir hâlâta sahip olmalı, helâl lokma yemeli, herkes uyurken uyanarak ibadet ve taatla meşgul olmalı, Allah-u Teâlâ'ya niyaz etmelidir.

Allah'ımız o hâli ihsan buyurursa, söz söylenmese de o hâl çocuğa geçer.

Öğretmen dolu ise çocuğu dolduğu ile doldurur. Boş ise, zaten kendisi boş, çocuğa ne dolduracak? Kendisine tesir edemiyor ki, başkasına nasıl edecek? Evvelâ kendisi dolacak ki, başkasını doldurabilsin.

Eğer kişide nur varsa, o nur karşısındakine akseder. Kişi fâsıkça, fıskı akseder.

Arkasından Hayırlı Evlât Bırakanlar:

Baba ile anne, çocuğun dünyaya gelişine sebep oldukları ve ona güzel bir terbiye vermek suretiyle yetiştirdikleri için, onların bir nevi kazancı sayılır ve ahirette karşılığını alırlar. Bu ise büyük bir saâdetir. Çocuklarını cehennemden korudukları gibi, kendileri için de bir ahiret sermayesidir.

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

"İnsan ölünce yapmakta olduğu hayırlı işleri durur. Ancak üçü müstesnâdır:

Sadaka-i câriye, yani kesilmeden devam eden hayır yapanların, faydalı ilim bırakanların, arkasından kendisine duâ eden hayırlı bir evlâdı olan kimselerin amel defterleri kapanmaz."
(Müslim: 1631)

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh-den rivayet edilen bir başka Hadis-i şeriflerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"Şüphesiz ki bir adamın cennette makamı yükseltilir. Bunun üzerine adam: '(Ey Rabb'im!) Bu nereden geldi?' diye sorar. Kendisine: 'Çocuğunun sana istiğfarı sebebiyledir.' denilir." (İbn-i Mâce: 3660)

Mümin ana-babanın geride bıraktıkları çocuğun onlar için yaptığı duâ ve istiğfarı, günahlarının bağışlanmasını dilemesi kendilerine yararlıdır. Çünkü çocuk ana ve babanın bir kazancı ve eseridir.

Faydalı Evlât:

Anne-baba evlât ister, illâ olsun diye de ısrar eder. O da bize evlât verir, amma ya nur vermezse ne kıymeti var? O yüzden Cenâb-ı Hakk'tan nur isteyin.

Ümmet-i Muhammed'e faydalı olan evlât evlâttır. Allah-u Teâlâ onu lütfu ile süslerse, nur ile donatırca, o kendisini ümmet-i Muhammed'e adanmış olur. Bin tane evlât olacağına bir tane olsun da böyle olsun. Allah'ımız onlardan etsin.

Kendisine faydalı olmayan ebeveynine hiç olamaz, beşeriyete aslâ fayda vermez, hatta zarar verir.

Çocuk kazanalım, adam değil...

Çocuklarınızı insaniyet ve İslâmiyet üzerine yetiştirin. Evvelâ insanlık, sonra İslâm!..

Numune Bir Vasiyet:

İbrahim Aleyhisselâm ömrünün sonuna doğru evlâtlarına dine bağlı kalmalarını vasiyet ettiği gibi, torunu Yakub Aleyhisselâm da aynı şekilde vasiyette bulunmuştu:

"Oğullarım! Allah bu dini sizin için beğenip seçmiştir. Siz de ancak müslüman olarak can verin." (Bakara: 132)

Onlar da babalarına bu hususta söz vermişler, din işlerine dikkat edeceklerini belirtmişlerdi.

Allah-u Teâlâ onun bu tavsiyesini Âyet-i kerime'sinde bütün beşeriye numune bir vasiyet olarak takdim ediyor.

Yakub Aleyhisselâm ikinci mühim tavsiyesini vefat etmek üzere iken yaptı.

Âyet-i kerime'de şöyle buyuruluyor:

"O zaman Yakub, oğullarına: 'Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?' diye sormuştu. Onlar da: 'Senin Allah'ın ve ataların İbrahim, İsmail ve İshak'ın Allah'ı olan tek Allah'a kulluk edeceğiz. Biz O'na teslim olanlarız.' dediler." (Bakara: 133)

Yakub Aleyhisselâm Mısırlılar'ın türlü türlü putlara taptıklarını görmüştü. Aralarında bırakacağı oğullarına, eskiden yaptığı vasiyetin yerine getirilmesini tekrar hatırlatmak için, dünyadan ayrılacağı sıralarda bu soruyu sormuştu. Oğulları da onun arzusu doğrultusunda cevap vererek, o vasiyetin yerine getirilmesine dair azim ve gayretlerini göstermiş oldular.

O mübarek peygamberler bizim örneğimiz olmalıdır. Biz de vasiyetimizi yapmalı ve evlâtlarımıza eğri ile doğruyu ayırabilmeleri için izah ve ikazlarımızı yapmalıyız.

Lokman Aleyhisselâm'ın, Oğluna Öğütleri:

Çocuğu iman bakımından olgunlaştırmak, ahlâkî ve ruhî yönden geliştirmek için öğüt vermenin, yapıcı güzel sözlerin faydası çok büyüktür. Çocuğun gerçekleri görebilmesine, ahlâkî faziletlerle bezenmesine yardımcı olur.

Nitekim Allah-u Teâlâ bir Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurmaktadır:

"Öğüt ver, hatırlat. Çünkü öğüt ve nasihat müminlere fayda verir." (Zâriyât: 55)

Gaflete düşmemelerine, imanlarının kemalleşmesine, kalplerinin itminan olmasına, bilmediklerinin öğrenilmesine sebep olur.

Allah-u Teâlâ Lokman Aleyhisselâm'ın, oğlu için yapmış olduğu yol gösterici nasihat ve vasiyetlerinden bir kısmını Lokman sûre-i şerif'inde anmak suretiyle hem kadrini yüceltmiş, hem de onun lisanından kıyamete kadar gelecek olan müminlere, uymaları gereken öğütlerde bulunmuştur.

Âyet-i kerime'de şöyle buyuruluyor:

"Lokman oğluna öğüt vererek şöyle demişti:" (Lokman: 13)

Lokman Aleyhisselâm kendisine insanların en sevimlisi olan oğluna vasiyette bulunmuş, şirkin büyük bir zulüm olduğunu hatırlatarak sözlerine başlamıştır:

"Oğulcuğum! Allah'a şirk koşma, doğrusu şirk koşmak çok büyük bir zulümdür." (Lokman: 13)

Zulüm; adaletsizce davranmak, bir şeyi hakkından mahrum etmek, vazifeyi ehil olmayana vermek demektir. Allah-u Teâlâ'ya ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür.

Lokman Aleyhisselâm oğluna Allah-u Teâlâ'yı tanıtmaya çalıştı ve şöyle buyurdu:

"Oğulcuğum! Yapılan iyi veya kötü bir iş hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, Allah onu mutlaka çıkarır. Şüphesiz ki Allah Lâtif'tir, her şeyden haberdardır." (Lokman: 16)

Bu bilgi ve iman insanın hayatını düzene sokar, iç ve dış dünyasını tanzim ettirir. Kişi attığı her adıma, ağzından çıkan her söze dikkat eder.

Lokman Aleyhisselâm oğlunu şirkten sakındırıp, Azamet-i İlâhî'nin her şeye tesirini, ilminin her şeyi ihâta ettiğini beyan ettikten sonra; Rabb'ine ibadet etmesini, O'na şükretmenin ve kulluk vazifesini yerine getirmenin ilk basamağı kabul edilen namazı kılmasını tavsiye etti:

"Oğulcuğum! Namazı kıl!" buyurdu. (Lokman: 17)

Kalpleri tenvir, ruhları tasfiye eden namaz; yalnız ümmet-i Muhammed'e değil, geçmiş ümmetlerin hepsine de farz kılınmıştı.

Başkalarını da kemale ulaştırmak, istikamete götürmek için; iyilikleri emredip, kötülüklerden sakındırmasını emir buyurdu:

"İyiliği emret, kötülükten vazgeçir! Bu hususta sana isabet edecek eziyete katlan!" (Lokman: 17)

Bu kolay bir vazife değildir. Bu vazifeyi yapanların başlarına bir takım musibetler ve sıkıntılar gelmesi mümkündür. Bu sıkıntılara sabretmek lâzımdır.

Bir de şu var ki, bu vazife cesareti ve metaneti gerektiren işlerdendir. Malını ve canını o yolda fedâ edenlerin işidir, korkak kimselerin harcı değildir.

Nitekim Âyet-i kerime'nin nihayetinde:

"Çünkü bunlar azmedilmeye değer işlerdendir." buyuruluyor. (Lokman: 17)

Lokman Aleyhisselâm nasihat ve vasiyetlerine devam ederken; insanları Allah yoluna dâvet etmenin edebini oğluna anlattı:

"İnsanları küçümseyip yüz çevirme!" buyurdu. (Lokman: 18)

Halka yol göstermek, Hakk'a davet etmek, yanlışlıklarının giderilmesini hatalarının düzeltilmesini sağlamak, onların üzerinde üstünlüğü ve böbürlenmeyi gerektirmez.

Bu vazifeyi ifâ etmeye memur olanların tevâzu kanatları daima yerededir, herkes basar da geçer. Kendisini herkesten küçük görür, herkese değer verir.

Tevâzu müminin şîâridir. İnsanları küçük görmemek, onlara karşı büyüklük taslamamak bir emr-i ilâhîdir.

"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Zira Allah kendini beğenip övünen ve böbürlenmiş kimseleri asla sevmez." (Lokman: 18)

Kibriyâ ve azamet Allah-u Teâlâ'ya mahsustur, büyüklük ve ululuk ancak O'na yakışır. Kula yakışan tevâzudur, alçak gönüllülüktür.

Allah-u Teâlâ insan haysiyetini ayaklar altına alan büyüklenmekten, kendini beğenip başkalarından üstün görmekten kullarını sakındırmak için diğer Âyet-i kerime'sinde şöyle buyuruyor:

"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü sen ne yeri yarabilir ne de boyca dağlara ulaşabilirsin." (İsrâ: 37)

Lokman Aleyhisselâm oğlunu böbürlenerek yürümekten sakındırırken, en güzel yürüme tarzını da açıkladı. Ne çok çabuk, ne de çok yavaş gitmemesini, ölçülü hareket etmesini öğütleyerek:

"Yeryüzünde mütevâzi ol!" buyurdu. (Lokman: 19)

Bir kimsenin kibir ve gururu yürüyüş biçimine de akseder. Takvâsı olmayan bir zenginlik, sahibini gururlu hâle getirir. Âmirlik, ilimde yükselmek, kuvvetli olmak, herhangi bir dalda tanınmış olmak... gibi şeyler o insanı gururlu bir hale getirir ve bu hal yürüyüşünde de kendini gösterir.

•

Âyet-i kerime'lerde nakledilen ve sadra şifâ olan öğütlerden başka, kendisinden birçok hikmetler ve nasihatler rivâyet edilmiştir:

Onlar peygamber oldukları halde, çocuklarına bir bir nasihat ettiler, uyandırdılar. Biz ne yaptık?

Çocuğun Yetiştirilmesi:

Çocuğun konuşmaya başladığı, kendisine söylenenleri tam olarak anladığı ve kendi düşüncelerini az çok ifade edebildiği yaşlardan itibaren dini esasların öğretimi yapılabilir.

Çocukta temyiz alâmetleri görülünce kontrol altına alınması gerekir. Bunun ilk işareti de hayâ belirtilerinin zuhurudur. Ne zaman utanarak bazı şeyleri yapmayı terkederse, bu durum akıl nurunun onda doğduğunu gösterir. Belli bir olgunluk seviyesi hâsıl olmadan öğretime zorlamak, fayda değil zarar getirir.

Çocuğa ilk öğretilen şey Tevhid inancıdır.

Abdullah bin Abbas -radiyallahu anhümâ-dan rivayet edildiğine göre, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyurmuştur:

"Çocuklarınızı ilk olarak 'Lâ ilâhe illâllah' kelime-i tevhidi ile açınız, ölüm anında onlara 'Lâ ilâhe illâllah' sözünü telkin ediniz." (Hâkim)

Allah inancı küçük çocuklara onların anlayabileceği sade ve açık bir dille anlatılmalıdır. Çocuklarda küçük yaşlardan itibaren imanla birlikte ibadet şuurunun da geliştirilmesi gerekir.

Bir müslümanın kendisinin namaza bağlı bulunması yeterli olmayıp ev halkının da namaza bağlılığını sağlaması istenmektedir.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde buyurur ki:

"Ehline namaz kılmalarını emret, kendin de onda sebat ile devamlı ol!" (Tâhâ: 132)

Müslüman çocuğunun ilk önce eğitilmesi, alıştırılması gereken şey namazdır, çünkü dal küçükken eğilir.

Küçük çocuklara namazın dışındaki ibadetler hakkında da bilgi kazandırılması, bunlardan uygun olanların zaman zaman tatbik ettirilmesi de çok önemlidir.

Nitekim Asr-ı saâdet'teki uygulamanın da bu şekilde olduğu görülmektedir.

Aşure orucu tutulurken büyüklerle birlikte çocuklar da oruç tutmuşlardır.

Rubeyyi' binti Muavviz -radiyallahu anhâ- der ki:

"Bundan sonra artık biz bu orucu tutmaya ve küçük çocuklarımıza da Allah'ın izniyle tuturmaya başladık. Mescide gider çocuklarımıza renkli yünden yapma oyuncaklar verirdik. Onlardan biri yemek için ağlarsa iftar zamanı oluncaya kadar oynamalarını sağladık." (Müslim: 1136)

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh-, oruç yiyen bir kimseye serzenişte bulunarak:

"Nasıl oruç yersin, halbuki bizim çocuklarımız oruç tutmaktadır." buyurmuştur.

Ashâb-ı kiram -radiyallahu anhüm- Hazerâtı çocuklarını toplar, iftar vaktinde kabulünü umarak Allah-u Teâlâ'ya duâ ederlerdi.

Büluğ Dönemi:

İnsan ömrü içerisinde en mühim safha, büluğ devresine kadar olan çocukluk devresidir.

Çocuk büluğa ermesiyle dini bir sorumluluk yüklenir. Bunun içindir ki çocukluk yılları çok büyük önem taşımaktadır. Çocukların zihni yapıları kendilerine öğretilecek herşeyi kabullenmeye gayet elverişlidir.

Büluğ, çocukluğun sona erdiği bir sınırdır.

"Âkil" iyiyi ve kötüyü, kâr ve zararı birbirinden ayıran kimse demektir.

"Bâliğ" ise çocukluk çağından çıkıp erkeklik veya kadınlık çağına eren kimse demektir.

Erkek çocuklar için erginlik çağı 12-15 yaş arası, kız çocuklar için ise 9-15 yaş arasıdır. Onbeş yaşını doldurduğu halde büluğa ermeyen erkek ve kız, bu yaştan itibaren hükmen mükellef sayılır.

Âkil ve bâliğ olan, Allah-u Teâlâ'nın "Yapınız!" veya "Yapmayınız!" tarzındaki emirleri ve yasakları karşısında sorumlu bulunan kimseye mükellef denir.

Mükellef olduktan sonra artık iyilikler-kötülükler, günahlar-sevaplar yazılmaya başlanır. Çocukluk sebebiyle tanınmış olan bütün muâfiyetler kalkar.

Allah-u Teâlâ'nın Kitab-ı kerim'inde, Resulullah Aleyhisselâm'ın Sünnet-i seniyye'sinde; yapılmasını istedikleri, hoşnut oldukları şeylere **sevap**, yasak ettikleri, yapılmasını istemedikleri şeylere **günah** denir.

Sevapları-günahları, emirleri-yasakları belirleyen kesin sözler ise **"Ahkâm"**dır. Ahkâm, hükümler demektir. *"Namaz farzdır. Kumar haramdır..."* gibi sözler birer hükümdür.

Mükellef olan herkesin "**Farz**" gibi yapmakla, "**Haram**" gibi yapmamakla sorumlu tutulduğu işlere ve hükümlere "**Ef'âl-i mükellefin**" denir; "**Mükellefin görevleri**" de denilebilir.

Bunun içindir ki bu mühim zamanın anne-baba tarafından bilinmesi gerekmektedir.

Asr-ı saâdet'te gençlerin büluğa erip ermedikleri takip ediliyordu. Nitekim Enes bin Mâlik -radiyallahu anh- der ki:

"İhtilâm olduğum günün sabahı Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-in huzuruna çıkıp durumu bildirdim. Bunun üzerine:

'Artık kadınların içine karışma!' diye emretti. Bana bundan daha zor bir gün gelmemişti."
(Mecma'uz-zevâid)

Keza huzuruna ince bir elbise ile çıkmış olan baldızı Esmâ -radiyallahu anhâ-ya:

"Ey Esmâ! Büluğ çağına ermiş bir genç kızın, şunun ve şunun dışında hiçbir yerinin görünmesi doğru değildir." buyurmuş ve yüzü ile ellerini işaret etmiştir. (Ebu Dâvud: 4104)

Çocuklara Önce İmanı Öğretmek:

Çocuk gelişme çağına girince, ona iman esaslarını telkin etmek gerekir. Böylece iman ve İslâm'la ilgi kurmuş olur.

Cündüb bin Abdullah -radiyallahu anh- der ki:

"Biz erginlik çağına yaklaşmış bir grup genç Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile beraberdik. Kur'an'ı öğrenmezden önce imanı öğrendik. Sonra da Kur'an'ı öğrendik. Kur'an sayesinde imanımız daha da arttı." (İbn-i mâce: 61)

Önce imanın öğretilmesi, sonra Kur'an-ı kerim ve diğer bilgilerin öğretilmesi talim ve terbiye sisteminde takip edilecek safhaların özünü teşkil etmektedir.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz akrabalarından bazı çocuklara konuşmaya başlar başlamaz iman esaslarına giren bazı Âyet-i kerime'leri ezberletmiştir. Çocuklar o safhada henüz temyiz yaşında bile değillerdi. Temyiz yaşında namaz kılmaları emredilmiştir.

Çocuklar müslümanların en kıymetli varlıklarıdır. Çocuk anne-babanın yanında bir emanettir. Çocuğun kalbi tertemizdir, işlenmemiş sâde bir cevherdir. Kendisine verilecek herşeyi kabul edecek durumdadır.

Çocuğa doğru şeyler öğretilir ve iyi alışkanlıklar kazandırılırsa, bu duygu içinde gelişir. Anne-baba da Allah katında mükâfatlarını alırlar. Fakat onları hayvanlar gibi başıboş bırakırlar, kötü alışkanlıklar kazandırılırsa, onların günahı anne-babanın boynuna olur.

Evlilik ve iyi bir nesil yetiştirmek, şüphesiz büyük bir sorumluluktur. Çocukların anne ve baba üzerinde bir takım hakları bulunmaktadır. Kıyamet gününde her anne-baba bundan dolayı mutlaka hesaba çekilecektir.

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

"Her doğan çocuk İslâm fitratı üzere doğar. Sonra anası ile babası onu yahudi veya hıristiyan yahud da mecusi yaparlar." (Buhârî. Tecd-i sarîh: 664)

Görüldüğü üzere din duygusu, hakikat aşkı insanlarda fitrîdir, doğuştan vardır. Her doğan çocuk küfürden sâlim olarak, Allah-u Teâlâ'nın Âdem Aleyhisselâm'ın sulbünden zürriyetlerini çıkararak aldığı söz üzerine, Rabb'ini tanıyacak şekilde doğar.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bu Hadis-i şerifleriyle çocuklarına dinlerini öğretmeyen, İslâm terbiyesi vermeyen anne ve babaların Allah katında sorumlu olduklarını haber vermişlerdir. Çocukların düzelmesi, onların düzgün davranmalarına bağlıdır. Anne-baba istikametten ayrılırlarsa, çocuklar da ayrılırlar. Bu durumda kendi cezalarını çekecekleri gibi, çocuklarının cezalarını da çekerler.

Çocuğunun terbiyesini vermeyen, onu başıboş bırakan kimse büyük bir vebal altına girmiş olur.

Çocukların çoğunun bozulması anne babaların onları ihmal etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Anne-baba çocuklarına küçüklüğünde gereken âile terbiyesi vermeyince, çocuklar da büyüdüklerinde onlara faydalı olmamaktadırlar.

Allah-u Teâlâ bir Hadis-i kudsî'de şöyle buyurmaktadır:

"Ben kullarımın hepsini müslüman olarak yarattım. Amma onlara şeytanlar gelerek kendilerini dinlerinden alıp götürdüler. Benim kendilerine helâl kıldıklarımı onlara haram ettiler, benim hakkımda delil indirmedığım bir şeyi bana şerik koşmalarını emrettiler." (Müslim: 2865)

Çocuk tevhid ve marifet fitratı üzere doğar. Bir çocuk kendi yaratılışı ve karakteri ile başbaşa bırakılırsa, kendiliğinden iman yolunu seçeceği şüphesizdir.

Güzeli çirkinden, iyiyi kötüden, hakkı haksızlıktan ayırabilecek bir istidatta yaratılan insan, o büyük iman hakikatini de bulabilecek kabiliyettedir.

Çünkü güzelde, iyide, hak ve hakikatte hep O vardır ve yaratılışın gayesi de zaten O'dur. Hem O'nu arama, O'nu bulma ve O'nda özleşme gayesiyle yaratılalım, O'nun ahlâkına aynadar olma vasıfları ile donatılalım, hem de O'nu bulma kabiliyetinden yoksun olalım! Bu mümkün müdür?

Kardeşlerimizin birinin henüz iki buçuk yaşlarındaki kızı küçük Hatice bakın vücut nimetini ihsan edeni nasıl arıyor? Bilmek ve bulmak isteyip soruyor:

– *Anneciğim şu elimi kim verdi?*

– *Kızım, Hazret-i Allah verdi.*

– *Peki anneciğim ayağımı kim verdi?*

– *Kızım, Hazret-i Allah verdi.*

"Gözümü kim verdi, kulağımı kim verdi?" diye sual devam ediyor. Annesi kızının bütün suallerine: "Hazret-i Allah verdi." deyince, küçük Hatice her gezdiği yerde: "Anne, Hazret-i Allah çocuklara el-ayak, göz-kulak vermiş!.." deyip, bununla şükürünü yapmış oluyor ve Hazret-i Allah'ı zikretmiş oluyor. Oluyor da nice yaşlı, yaşlanmış, akıllıymış diye geçinen kimseler var, kendilerini görmüyor, göremiyorlar. Derinlemesine bir muhasebenin içerisine giremiyor, nefsini tanımıyor, sahibini de tanımıyorlar. Üstelik ıssız yerde de değil, kutuplarda da değil...

Bir ev sahibi düşünün. Misafirine sayılamayacak kadar ihsanda bulunsun, onu sayısız nimetlerle donatsın. Misafir de kalkıp: "Ben ev sahibini tanımıyorum." desin ve ev sahibinden beni kimse haberdar etmedi desin, sonra da mesuliyetten kurtulsun. Bu olacak iş midir?

Bir köpek kendine ekmek veren, su veren ve himaye eden tablacı hükmündeki ev sahibini tanısın da, akli başında olan insanoğlu kendisine sayısız ihanda bulunan, kendisinin ve âlemlerin Rabb'i olan yaratıcısını tanımasın! Elbette mesuliyetten kurtulamayacaktır.

Bunun içindir ki çocuğa kendini yoktan yaratan, nimetlerle donatan, mülkünde bulundurup çeşitli nimetlerle rızıklandıran Yaratıcı'yı, onun anlayacağı dil ile duyurmak gerekiyor.

Çocuklara Namaz Kılmayı Öğretmek:

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in çocuk terbiyesi ile ilgili olarak verdiği en önemli talimatlardan biri, çocuğa namazın emredilmesi ile ilgilidir.

Allah-u Teâlâ'ya iman ettikten sonra müslümanların yerine getirmeleri gereken farzların başında namaz gelir. Yalnız ümmet-i Muhammed'e değil, geçmiş ümmetlerin hepsine de farz kılınmıştı.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerimesi'nde:

"Hepiniz Allah'a yönelerek O'na karşı gelmekten sakınınız. Namazı kılınız. Müşriklerden olmayınız." buyuruyor. (Rum: 31)

Namaz, Rabb'imizin görünür-görünmez, bitmez-tükenmez ihsan ve ikramlarına karşı şükran ve tâzimlerimizi sunmak için kalbimiz, dilimiz ve bedenimizle yaptığımız bir ibadettir.

Hadis-i şerif'lere göre İslâm'ın şartı, dinin direği ve temeli, ibadetlerin rehberi, cennetin anahtarıdır. Müminin miracı, kâlbini nuru, ruhunun gıdasıdır. Muttakilerin göz aydınlığıdır.

Namaz kılmakla İslâm'ın esas ve büyük temeli kurulmuş, kişi kurtuluş ipine tutunmuş olur.

Namazı terketmek küfür alâmetlerindedir.

Bir müslümanın, kendisinin namaza bağlı bulunması yeterli olmayıp, ev halkının da namaza bağlılığını sağlaması istenmektedir:

"Âilene namaz kılmalarını emret, kendin de onda sebat ile devamlı ol." (Tâhâ: 131)

Namazı bırakanlar için azap vâdedildiği gibi, onların iyi kimseler olmadıkları da Âyet-i kerime'de beyan buyurulmaktadır:

"Onlardan sonra yerlerine öyle bir nesil geldi ki, bunlar namazı bıraktılar, şehvetlerine uydular. Bu yüzden azgınlıklarının cezalarını çekeceklerdir." (Meryem: 59)

•

Müslüman çocuğunun ilk önce eğitilmesi, alıştırılması gereken şey namazdır, çünkü dal küçükken eğilir. Namaz normal olarak büyüden sonra farz olmakla beraber, çocuğun buna alışması ve daha erken yaşlarda başlatılması gerekmektedir.

Sebre bin Mâbed -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyurmuşlardır:

"Çocuklarınıza yedi yaşındayken namaz kılmayı öğretiniz. On yaşına bastığı halde kılmazsa dövünüz." (Ebu Dâvud)

Abdullah bin Amr -radiyallahu anhümâ-dan rivayet edilen diğeri bir Hadis-i şeriflerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"Çocuklarınıza yedi yaşındayken namaz kılmalarını emrediniz. On yaşına bastıkları halde kılmazsa kendilerini dövünüz, yataklarını da ayırınız." (Ebu Dâvud)

Kendisi hiçbir çocuğu dövmeyen ve onların dövülmesini istemeyen Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz, on yaşına bastığı halde namaz kılmayan çocukları sadece eğitim maksadıyla dövmeye izin vermiştir.

Bu Hadis-i şerifte çocuklara verilmesi gerekli bazı eğitim ve öğretim esasları ele alınmaktadır.

Bunlardan birincisi, yedi yaşına basan çocuğa namazın nasıl kılınacağına öğretilmesidir. Yedi yaş sınırı hususunda kız ve erkek çocukları arasında fark yoktur. Dindar bir çevrede yetişen bir çocuk, namaz kılmayı yedi yaşına kadar zaten öğrenmiş olur. Bu durumda onun eksikliklerini tamamlamak anne ve babaya düşen bir görevdir.

On yaşına geldiği halde öğüt ve nasihata kulak vermeyip namaz kılmamakta direten çocukları azarlmalıdır. Azardan da anlamayanları, bir yerlerini incitmeyecek şekilde dövmelidir. Bu dövme işi eğitim maksadıyla yapılmalı, ona ancak mecbur kalındığı zaman başvurulmalıdır. Dövmeye gelinceye kadar azarlama, tehdit etme, kulak çekme gibi basamaklar vardır.

Zira o yaşlarda dinimizin en mühim emri olan namaza alıştırmazsa, ondan sonra büyük zorluklar çıkabilir.

Diğeri bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar:

"Çocuk sağını solundan ayırmasını bildi mi, ona namazı emredin!" (Ebu Dâvud: 497)

Namaz temyiz yaşında emredildiğine göre; çocuk daha önceden namazla ilgili farz, vâcip, sünnet gibi bazı bilgileri öğrenmelidir. Konuşmaya başladığı andan itibaren, en azından namazda okuyacağı süre ve duâları öğrenmiş olmalıdır.

Çocuk namaz vakitlerini aksatmamalı, bu hususta gereken hassasiyeti göstermelidir. Bunu takip etmek de ana-babanın vazifesidir.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz çocukların namaz hususundaki yanlışlıklarını bizzat düzeltirdi.

Ümmül-müminin Ümmü Seleme -radiyallahu anhâ- Vâlidemiz der ki:

"Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, secdeye vardığında toprağı üfleyen Eflâh isminde bir çocuğa:

"Ey Eflâh! Yüzünü toprağı koy!" buyurmuştur." (Tirmizî)

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre bir Hadis-i şeriflerinde de şöyle buyuruyorlar:

"Yavrucuğum! Namazda sağa sola bakmaktan sakın! Çünkü sağa sola bakmak helâktir. Mutlaka yapman icabediyorsa nafiye namazda yap, farz namazda yapma." (Tirmizî)

•

Namaza alıştırmada sadece beş vakit namaz anlaşılmalıdır. Rivayetler saâdet devrinde çocukların bayram ve cenaze gibi diğer cemaat namazlarına da teşvik edilip götürüldüklerini göstermektedir.

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- buyurur ki:

"Çocuğun iyilikleri amel defterine yazılır, fakat kötülükleri yazılmaz."

•

On yaşına basan çocukların yataklarını ayırma hususu da çok mühimdir. Sadece erkeklerle kızları birbirinden ayırmakla kalmamalı, cinsiyetleri ne olursa olsun, çocukların yataklarını ayırmalıdır. On yaş bülüğ çağıının sınırındır. Çocukta yavaş yavaş bülüğ emâreleri başlar.

Çocuklara Dini Bilgileri Öğretmek:

Babanın evlâdına İslâmî terbiye vermesi ve dini vecibelerini öğretmesi farzdır. Baba olmadığı zaman bu vazife anneye düşer. Çocuğa **"Zarurât-ı diniye"** denilen gerekli dini bilgileri, bülüğa ermeden mutlaka öğretmek gerekir. Böylece mükellef olduğu çağı bulduğunda zorlanmadan seve seve ilâhî emirleri yerine getirmesi, kulluk şuuruna ermesi beklenebilir.

Mâlik bin Huveyris -radiyallahu anh- der ki:

"Medine'ye Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-in yanına gittik. Hepimiz genç ve aynı yaştaydık. Orada yirmi gün kaldık."

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- çocuklarımızı özlediğimizi tahmin etti ve evde kimleri bıraktığımızı sordu. Ona durumu anlattık. Kendisi çok yumuşak kalpli idi.

Bize şöyle dedi:

'Çocuklarınızın yanına dönün, onlara dinlerini öğretin. Benden gördüğünüz gibi namaz kılın. Namaz vakti olunca sizden biri ezan okusun ve en yaşlınız imam olsun.'" (Buhârî)

Çocukların maddî ihtiyaçlarını gidermek yeterli değildir, mânevî açıdan da doyurulmaları gerekmektedir. Çocuklara ölümü küçük yaşlarda duyurmalı ve sevdirmelidir, yoksa ölümü unuttur ve dünyaya sarılır.

Dinin üzerinde kurulan âile terbiyesinde daha ciddi bir esas vardır. Çünkü kişinin gerek kendisini, gerekse çocuğunu yetiştirebilmesi için ilâhî hükümlere riâyet etmesi şarttır.

Ergenlik Çağına Gelen Kıza Verilecek Bilgiler:

Her kız çocuğu ergenlik çağına gelince âdet kanı görür. Bu durumla karşılaşmadan önce annenin kızını bilgilendirmesi gerekir. Kendisi bunu yapamıyorsa, yapabilecek bir kimse aracılığı ile kızını hayızla ilgili hususlarda bilgilendirmelidir.

Ergenliğe adım atan her genç kız telâşa kapılır, hırçınlaşır, ağlamak için âdeta bahane arar. Ana-babasının yüzüne bakmaktan utanır. Anlayışlı bir anne, kızındaki bu değişikliğin sebebini hemen anlar, ona bir arkadaş gibi yaklaşır. Kendisinin de bir zamanlar aynı duyguları yaşadığını söyleyerek onu teskin eder.

Ergenlik çağına giren kız çocuğu; artık namaz, oruç, tesettür... gibi İslâm dininin bütün emir ve yasaklarından sorumlu olur. Bunu bildirmek anneye vaciptir.

Çocuklara Kur'an-ı Kerim Öğretmek:

Çocuklara Kur'an-ı kerim öğretmek, İslâm dininin bir şîârıdır. Böylece günahlarla kirlenmeden, nefsânî duygular yerleşmeden önce, gönüllerine Kur'an-ı kerim'in nuru sirayet etmiş olur. Kur'an-ı kerim sevgisiyle ve Kur'an ahlâkıyla ahlâklanarak büyürler ve gelişirler.

Hazret-i Osman -radiyallahu anh-den rivayete göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Sizin en faziletliniz Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 1776)

Ashâb-ı kiram -radiyallahu anhüm- Hazerâtı Resulullah Aleyhisselâm'ın tâlimâtına uyarak çocuklarına Kur'an-ı kerim öğretmeye başlamışlar; Kur'an sevgisi ve tilâvetiyle çocuklarını büyütmüşlerdir.

Sehl bin Muaz -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde de şöyle buyurmuşlardır:

"Kim Kur'an'ı okur ve onunla amel ederse, kıyamet gününde Allah onun ana-babasına güneş ışığından daha parlak bir taç giydirebilir." (Ahmed bin Hanbel)

Abdullah bin Abbas -radiyallahu anhümâ- Resulullah Aleyhisselâm'ın sağlığında henüz küçük bir çocukken Kur'an-ı kerim okumaktan büyük bir haz duyar ve onunla iftihar ederdi.

Der ki:

"Ben on yaşımda iken Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- vefat etmişti. O zaman ben Kur'an'ı okuyordum."

Kur'an-ı kerim okumak her şeyden önce bir zikir ve ibadettir. Ecir ve sevabı çok büyüktür.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan gizli ve açık sarfedenler asla tükenmeyecek bir kazanç umabilirler." (Fâtır: 29)

Bu gibi kimselerin gerek Kur'an-ı kerim okumalarından, gerek namaz ve infaktan maksatları; Allah-u Teâlâ'nın onları Rızâ-i Bârî'sine erdirmesi, onlara ecirlerini bol bol vermesidir. Bu gibi kimseler öyle bir ticaret ümit ederler ki, o ticaret elbette zarar getirmez.

Çocuklara Peygamber Sevgisini Yerleştirmek:

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde buyururlar ki:

"Çocuklarınızı Peygamber'inize, Ehl-i beyt'ine ve Kur'an okumaya muhabbet gibi üç hasletle terbiye ediniz." (Câmiü's-sağir)

Kalbine Peygamber sevgisi yerleşen çocuğun duyguları değişir, şuuru gelişir, gönülden Hakk'a yönelir.

Resulullah Aleyhisselâm, insan hayatının her safhası için ve her sınıftan insan için; imanda, ibadette, ahlâkta müstesnâ bir numunedir.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde buyurur ki:

"Andolsun ki Resulullah sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı arzu edenler ve Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir numunedir." (Ahzâb: 21)

Bütün iş ve icraatlarda, ibadet ve taatlerde numune olarak insanlara o yeter.

Hakim-i Tirmizî -kuddise sırruh- Hazretleri buyururlar ki:

"Resulullah Aleyhisselâm'ın en güzel numune olması; izinin takip edilmesi, Sünnet-i seniyye'sine uyulması, söz ve hareketlerde ona muhalefet etmekten kaçınılmasıdır."

Onun mürebbsi bizzat Allah-u Teâlâ'dır.

Bir Hadis-i şeriflerinde:

"Beni Rabb'im terbiye etti, edebimi ne güzel eyledi." buyurmuşlardır. (Câmiü's-sağir)

Allah-u Teâlâ'nın hangi emrini tebliğ etmişse, yahut kendisi ne emretmişse; onun en güzelini harfiyyen önce kendisi tatbik ederdi.

İnsanlara güzel ahlâkı emretti, kendisi ise bütün güzel huylarla mücessem ve muhteşem bir şekilde fazilet nümunesi oldu. Hayatı, Kur'an-ı kerim'in canlı bir levhası, tatbikî bir tefsiriydi. Onun ahlâkı Kur'an ahlâkı idi.

Ümmül-müminin Hazret-i Âişe -radiyallahu anhâ- Vâlidemiz'e, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimizin ahlâkı sorulduğunda:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-in ahlâkı Kur'an'dı." buyurmuşlardır. (Müslim)

•

Ashâb-ı kiram -radiyallahu anhüm- Hazerâti'nin çocukları, Peygamber sevgisinin doruk noktasına ulaşmışlardı. Herbiri Peygamber sevgisi ile büyüdüler, her fırsatta sevgili Peygamberleri'nin ihtiyaçlarını gözetlerler, o konuşmadan veya birşey söylemeden hemen yerine getirirlerdi.

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh- der ki:

"Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bir bahçeye girdi. Arkasından bir çocuk bir ibrikle onu takip ediyordu. Bu çocuk bizim en küçüğümüzdü. İbriği bir nebk ağacının yanına koydu. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- abdest bozdu ve su ile temizlenerek yanımıza geldi." (Müslim: 270)

İçlerinde Peygamber düşmanları ile savaşıyan gençler de vardı.

Abdurrahman bin Avf -radiyallahu anh- der ki:

Bedir günü harp dizisinde idim. Medine müslümanlarından sağımda ve solumda iki delikanlı vardı. Birinin adı Afra oğlu Muâz, diğeri'ninki Âmir bin Cemuh oğlu Muâz idi. İçimden: **"Keşke bu toylar arasında değil, tecrübeli yiğitler arasında olsaydım!"** diye düşündüğüm sırada, onlardan biri beni eli ile dürterek: **"Amca! Ebu Cehil'i tanır mısın?"** dedi. **"Tanıyorum amma, niçin soruyorsun yeğenim?"** dedim.

Genç: **"O bizim peygamberimizle savaşmış, vallahi eğer eceli gelmişse canını almadan bırakmayacağım!"** dedi.

Öteki genç de aynı şeyi söyledi. Hayret ettim. Az sonra düşmanlar içinde Ebu Cehil gözüme ilişti. Gençlere: **"İşte aradığınız şudur!"** diye gösterdim. İkisi birden kartal gibi Ebu Cehil'in yanına süzöldüler ve kımlidayamayacak bir hale getirinceye kadar ona kılıç vurdular.

Daha sonra Resulullah Aleyhisselâm'a gelip hadiseyi anlattılar.

"Onu hanginiz öldürdü?" buyurdu.

İkisi birden: **"Ben öldürdüm!"** dediler.

Resulullah Aleyhisselâm: **"Kılıçlarınızı sildiniz mi?"** buyurdu. **"Silmedik."** dediler.

Kılıçlara baktı. **"Evet ikiniz de öldürmüşsünüz, fakat onun üstünden çıkanlar Cemuh oğlu Muâz'ındır."** buyurdu.

Savaş kazanıldıktan sonra Resulullah Aleyhisselâm: **"Ebu Cehil ne yaptı, kim bakıp gelecek?"** buyurdu. Abdullah bin Mesud -radiyallahu anh- derhal yerinden kalkıp Ebu Cehil'in yanına gitti. Afra hatunun iki oğlunun vurduğu kılıç yaraları ile düşmüş can çekişiyordu. **"Ebu Cehil sen misin?"** diyerek sakalını tutup çekti. Ebu Cehil: **"Öldürdükleriniz içinde benden daha büyük kimse var mı? Bu ölüm bana ar değildir."** dedi. Abdullah bin Mes'ud -radiyallahu anh- onun göğsüne oturdu. Ebu Cehil: **"En yüksek yere çıktın!"** dedi. Sonra başını kesip sakalından sürükleyerek Resulullah Aleyhisselâm'ın yanına getirdi. Resulullah Aleyhisselâm Ebu Cehil'in başını görünce:

"Hamd olsun o Allah'a ki kuluna yardım etti, dinini üstün kıldı." buyurdu.

Onun hakkında ayrıca: **"Bu ümmetin Firavunu idi."** buyurmuştur.

Doğrudan veya dolaylı olarak Resulullah Aleyhisselâm'a dil uzatan ve eziyet veren kimselere karşı mücadele hususunda selef-i sâlihînin çocukları da aynı yolu takip etmişlerdi.

•

Bahreyn sakinlerinden bir grup çocuk, ucu eğri değnekle oynanan bir oyun oynuyorlardı. Bahreyn piskoposu da orada oturuyordu. Çocukların oyun âleti birden piskoposun kucağına düştü, o da onu eline aldı ve ne kadar istedilerse vermedi.

İçlerinden bir çocuk: **"Muhammed Aleyhisselâm hakkı için istersem onu bize verirsin değil mi?"** dedi. Fakat o yine vermedi ve Resulullah Aleyhisselâm'a sövmekten çekinmedi. Bunun üzerine bütün çocuklar değneklerle üzerine saldırdılar, ölünceye kadar adama vurmaya devam ettiler.

Bu hadise halife Hazret-i Ömer -radiyallahu anh-e duyuruldu.

Râvi der ki:

"Yemin ediyorum, Ömer -radiyallahu anh- çocukların bu piskoposu öldürmelerine sevindiği kadar hiçbir fetih ve elde edilen ganimete sevinmemiştir."

Şöyle söyledi:

"Artık şimdi İslâm izzet buldu ve güçlendi. Peygamber'ine sövülen küçük çocuklar öfkelenmişler ve zafer elde etmişlerdir. Piskoposun kanı heder olmuştur, herhangi bir diyet bahis mevzuu değildir. Allah-u Teâlâ daha iyi bilir."

Ashâb-ı kiram -radiyallahu anhüm- Hazerâtı'nın çocukları Resulullah Aleyhisselâm'ın sevdiği şeyleri severlerdi.

Bir terzi, yaptığı bir yemeğe Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'i dâvet etmişti.

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh- der ki:

"Bu yemeğe Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte ben de gittim. Yemek sahibi Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-e arpa ekmeği içinde kabak ve pastırma bulunan bir çorba takdim etti. Ben Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-in kabağı tasın kenarından araştırdığını gördüm. Artık o günden sonra kabağı sevmekteyim." (Müslim: 2041)

Mahmud bin er-Rabi' -radiyallahu anh- der ki:

"Ben beş yaşındayken Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-in bir kovada bulunan sudan ağzına alıp yüzüme püskürttüğünü hatırlıyorum." (Buhârî)

Çocuklara bereket olması için, anneleri Resulullah Aleyhisselâm'ın eser ve eşyasına çok düşkün idiler.

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh- der ki:

"Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- (annem) Ümmü Süleym -radiyallahu anhâ-nın evine girer de, o yokken yatağında uyurdu. Bir gün yine gelerek onun yatağında uyudu. Hemen Ümmü Süleym -radiyallahu anhâ-ya giderek: 'İşte Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- senin evinde, senin yatağının üzerinde uyudu.' dediler. Hemen akabinde Ümmü Süleym -radiyallahu anhâ- geldi. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- terlemiş ve teri yatağın üzerindeki bir deri parçasına toplanmıştı. Derhal çantasını açtı, teri kurulamaya ve onu kavanozuna sıkmaya başladı."

Derken Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- uyandı ve:

'Ne yapıyorsun ey Ümmü Süleym?' diye sordu.

Ümmü Süleym -radiyallahu anhâ-: 'Yâ Resulellâh! Çocuklarımız için bunun bereketini umuyoruz.' diye cevap verdi.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

'İsabet ettin!' buyurdu." (Müslim: 2331)

Resulullah Aleyhisselâm bu sözü ile, bu hareketi benimsediğini göstermektedir.

Çocuğa Kissa Anlatmak:

Çocuğun dikkat ve şahsiyet kazanmasında, akıl ve fikir bakımından uyanmasında kissa anlatmanın ve ondaki ibretli safhaları, öğüt alınacak yerleri çıkarıp ortaya koymanın önemli rolü vardır. Bunun içindir ki Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz, aralarında çocukların da bulunduğu Ashab-ı kiram -radiyallahu anhüm- Hazerâtı'na önceki peygamberlerden ve ümmetlerinden kıssalar anlatırdı. Çocuklar başta olmak üzere hepsi de bu kıssaları büyük bir dikkatle dinlerlerdi.

Peygamber Aleyhimüsselâm Efendilerimiz'in Kur'an-ı kerim'de ibretli kıssaları, güzel halleri anlatılmış, yürüdükleri yoldan ve izden gitmemizin, onları numune almamızın gerektiği beyan edilmiştir:

"O peygamberler Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. O halde sen de onların gittiği doğru yolu tutup onlara uy, o yoldan yürü." (En'âm: 90)

"Peygamberlerin haberlerinden sana anlattığımız her şey, senin gönlünü pekiştirmemizi sağlar." (Hûd: 120)

İmam-ı Âzam -rahmetullahi aleyh- Hazretleri buyurur ki:

"Âlimlerden bahsetmek ve onların güzel hâllerini anlatmak, bana birçok fikhî meseleden daha hoş geliyor. Çünkü bu hayat hikâyeleri, o büyük şahsiyetlerin ahlâk ve âdâbı ile doludur."

Çocuğun sevgiye, iyi örneklerle, açıklayıcı doğru bilgilere ihtiyacı vardır.

Çocuğun Camiye Götürülmesi:

Ashâb-ı kiram -radiyallahu anhüm- Hazerâti'nın çocukları Resulullah Aleyhisselâm'la beraber mescidde namaz kılmaya heves ederlerdi.

Câbir bin Semura -radiyallahu anh- çocukluğundan ve Resulullah Aleyhisselâm'la olan beraberliğinden bahsederken şöyle demiştir:

"Ben Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte ilk namazı kıldım. Sonra âilesinin yanına çıktım, onunla birlikte ben de çıktım. Derken bir takım çocuklar onu karşıladılar. Onların herbirinin yanğını teker teker sıvazlamaya başladı. Bana gelince benim yanğımı da sıvazladı. Elinde öyle bir serinlik ve bir koku hissettim ki, sanki elini bir kokucu sepetinden çıkarmıştı." (Müslim: 2329)

Ebu Mâlik el-Eşârî -radiyallahu anh-: **"Ben size Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-in namazını anlatayım mı?"** sualini sorduktan sonra kendisi şu cevabı vermiştir:

"Namaz için kâmet ettirir, erkekleri saf yapar, sonra çocukları onların arkasına alır ve onlara namaz kıldırırdı." (Ebu Dâvud)

Ahmed bin Hanbel'in bir rivayetinde ise, kadınları çocukların arkasına aldığı belirtilmiştir.

Emzikli bir annenin cemaatle namaz kılmak için çocuğuyla birlikte camiye gitmesi câizdir.

Hatta Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz çocuğunun ağlamasına dayanamaz endişesiyle, böyle kadınların bulunduğu namazları hafif tutar ve acele kıldırırdı.

Tuvalet ihtiyacını kendisi gideremeyen ve bunu anne-babasından birine söyleyemeyen çocukları mescide getirmek doğru değildir.

Çocuğun İlim ve Sohbet Toplantılarına Götürülmesi:

Asr-ı saâdet'te çocuklar Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in ilim ve sohbet meclislerinde hazır bulunurlardı. Babaları onları ellerinden tutar, istifade edilecek yerlere beraberlerinde götürürlerdi.

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- bir defasında oğlu Abdullah -radiyallahu anh-ı Resulullah Aleyhisselâm'ın meclisine götürmüştü.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"Ağaçlardan bir ağaç vardır ki, yaprağı düşmez. Bu ağaç müslümanların misalidir. Bana söyleyin, bu ağaç nedir?" diye sordu.

Orada bulunanların zihinleri kırlardaki ağaçlara takıldı.

Abdullah -radiyallahu anh- der ki:

"Benim içimden onun hurma olduğu geçti, fakat utandım, söylemekten çekindim. Orada Ebu Bekir ve Ömer -radiyallahu anhümâ- da vardı. Onlar birşey demeyince Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- onun hurma ağacı olduğunu söyledi.

Babamla beraber çıktıktan sonra bunu babama andım.

Babam: 'Onu söylemene engel ne idi? O hurma ağacıdır deseydin, benim için filân filân şeyden daha makbul olurdu!' dedi." (Buhârî - Müslim: 2811)

Günlük Hayatta Okuması İçin Çocuğa Bazı Duâlar Öğretmek:

Asr-ı saâdet'te namaz haricinde okunacak bir kısım duâların çocuklara ezberletildiğine dâir rivayetler mevcuttur.

Hizmet etmesi babası tarafından Resulullah Aleyhisselâm'a verilen Kays bin Sa'd bin Ubâde -radiyallahu anhümâ-, Resulullah Aleyhisselâm'ın kendisine:

(Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil-aliyyil-azîm)

"Güç ve kuvvet ancak ve ancak Allah'ındır." duâsını öğrettiğini haber vermiştir. (Tirmizî: 3596)

Çocuklara yavaş yavaş günlük hayatta okuyacakları bazı küçük duâlar öğretilmelidir ki, Allah-u Teâlâ'ya yalvarmaya alışsın ve O'nun büyüklüğünü tarif etsin.

Küçük Hatice'ye şu duâyı öğretmiştik:

"Allah'ım! Bana kâmil iman ihsan et. Rızâna mucip amel ikram eyle. Zâtına kul, Habib'ine ümmet eyle!"

Duâ Allah-u Teâlâ'nın ululuğu ve azameti karşısında kulun aczini itiraf etmesi, O'na muhtaç olduğunu bilmesi, tazarru ve niyaz ile sevgi ve tâzim duyguları içinde lütuf ve kereminden hayır ve rahmet dilemesi, dergâh-ı ulûhiyetine yüz tutup ihtiyaçlarını yalnız O'na arz etmesidir.

Duâ sınırlı, sonlu ve âciz olan varlığın yüce Yaratıcı ile kurduğu bir köprüdür.

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm Hadis-i şeriflerinde:

"Allah-u Teâlâ'nın katında duâdan daha değerli bir şey yoktur." buyurmuşlardır. (Tirmizî - İbn-i Mâce)

Duâ namaz, oruç ve diğer ibadetler değerindedir. Hatta ibadetlerin özüdür. Duâda Allah-u Teâlâ ile kul arasında bir vasita olmadığı için duâ kulluk makamlarının en önemlisidir.

Duâ demek Hakk'ın kapısını çalmak demektir, sadece dil alışkanlığı halinde bazı sözleri tekrarlayıp durmak demek değildir. Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz özlü duâları severdi.

Duâ ve niyaz peygamberlerin, velilerin ve kâmil insanların yoludur.

Çocuğa

Kıyamet Alâmetlerinin Öğretilmesi:

Deccal'in zuhuru, yapacağı icraatlarla İsa Aleyhisselâm'ın inişini ve yapacağı icraatları anlatan uzun Hadis-i şerif'in râvilerinden Abdurrahman bin Muhârbî'nin, Hadis-i şerif'i rivayet ettikten sonra:

"Mahalle mekteplerinde çocuklara öğretilmesi için bu Hadis'in terbiyecilere verilmesi gerekir." demiştir. (İbn-i Mâce: 4077)

Bunun içindir ki çocuklara kıyamet alâmetleri ile ilgili bir takım bilgilerin öğretilmesinde pekçok faydalar vardır.

Çocuklara

Ana-Babaya İtaat Etmeyi Öğretmek:

Çocukların ana-babaları üzerinde hakları olduğu gibi, ana-babaların da çocukları üzerinde hakları vardır. Kur'an-ı kerim'in yedi ayrı yerinde ana-babaya iyi davranılması, hürmet, hizmet ve itaat edilmesi; Allah-u Teâlâ'ya itaattan sonra ana-babaya itaat etmenin farz olduğu beyan buyurulmaktadır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'lerinde buyurur ki:

"Rabb'in yalnız kendisine kulluk etmenizi ve ana-babaya güzellikle muâmele etmenizi emretti.

Eğer onlardan biri veya her ikisi senin yanında iken ihtiyarlığa ererlerse onlara öf bile deme, onları azarlama, onlara güzel ve tatlı söz söyle.

Onlara acıyarak tevâzu kanatlarını yerlere kadar indir ve de ki:

Ey Rabb'im! Onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse, sen de kendilerine öylece merhamet et." (İsrâ: 23-24)

Allah ve Resul'ünün haklarından sonra anne ve baba hakkı gelmektedir.

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz, yanında oğlu olan bir kimse gördü. Çocuğa: **"Bu kimdir?"** diye sordu. Çocuk:

"Babamdır." deyince şöyle buyurdu:

"O halde onun önünde yürüme, onun hoşlanmayacağı ve karşı çıkacağı birşey yapma, ondan önce oturma ve onu adıyla çağırma." (Ezkâr)

Çocuğun dünyaya gelmesine vesile olan, yetişmesi için her türlü sıkıntı ve güçlüklerle katlanan, istirahat ve istikbâli uğruna kendi huzur ve rahatlarını fedâ etmekten çekinmeyen anne ve babaya karşı, çocuklar evlâtlık vazifelerini hakkıyla yapmak mecburiyetindedirler.

Ebu Ümâme -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre bir kimse gelip:

"Yâ Resulellah! Çocuğu üzerine baba ve ananın hakkı nedir?" diye sordu.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz:

"Onlar senin cennetin ve cehennemindir." buyurdu. (İbn-i Mâce: 3662)

Onlara saygı ve sevgi göstermeli, gönüllerini incitecek ve kıracak hareketlerden şiddetle sakınılmalıdır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'lerinde şöyle buyurmaktadır:

"Biz insana anne-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir." (Ankebût: 8) (Bakınız: Lokman: 14)

"Çünkü annesi onu güçsüzlük üstüne güçsüzlüğe düşerek (nice sıkıntılarla) taşımıştı. Sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. Öyleyse bana ve anne-babana şükret. Dönüş ancak banadır!" (Lokman: 14)

Onlara itaat, hürmet ve ahkâma uygun olan emirlerine uymak kesin bir farz; itaatsizlik etmek, karşı gelmek ve gücendirmek ise büyük günahlardan olup kati bir haramdır.

Maddî-mânevî ihtiyaçlarını istemeden karşılamalı, gönüllerini incitecek hareketlerden şiddetle kaçınmalı, kusurlarını görmemezlikten gelmeli, başkalarının yanında hep iyiliklerinden söz ederek itibarlarını korumalı, şikayet etmemeli, hayatta iken olsun öldükten sonra olsun haklarında duâ etmeli, vefatlarından sonra dostları ile ilgiyi devam ettirmelidir.

Şu kadar var ki Allah-u Teâlâ'ya isyan ettirecek hususlarda itaat edilmez, çünkü Allah-u Teâlâ'nın hakkı daha önce gelir.

Nitekim bir Âyet-i kerime'de şöyle buyurulmaktadır:

"Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme!" (Lokman: 15)

Onların hatırları için Hakk yoldan ayrılma, sırat-ı müstakim'den ayrılma.

Şefkat ve Merhamet Duygusu:

Başta anne-baba olmak üzere bütün büyüklerin küçüklere olan münasebetlerinde en mühim esas, onlara gösterilecek sevgi ve şefkattir. Çocuklara merhamet etmek Allah-u Teâlâ'nın kullarına olan bir bağış lütfudur. Bu ise çocuk terbiyesinde son derece faydalı ve feyizli bir şuurdur.

Musa Aleyhisselâm'a: **"Çocuk niçin çok sevilir?"** diye sorulduğunda: **"Cânân ilinden yeni geldiği için."** cevabını vermiştir.

Sevgi ve şefkat çocukların gelişmesinde gıda hükmündedir. Çocuk havaya nasıl muhtaçsa, aynı şekilde sevgi ve şefkate de muhtaçtır. Çocuklara karşı duyulan sevgiyi ifade etmenin en iyi yollarından biri, onların kucaklanıp öpülmesidir.

Çocuklar belirli süre değil sürekli olarak sevilmelidir. Sevgi her yaştaki insanlar için gerçekten büyük ihtiyaçtır.

Ümmül-müminin Hazret-i Âişe -radiyallahu anhâ- Vâlidemiz buyurur ki:

Çölde yaşayan bedevilerden bir grup Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimizin huzuruna geldiler ve:

"Siz çocuklarınızı öpüyor musunuz?" diye sorduklarında:

"Evet." cevabını verdi. Onlar:

"Fakat biz, Allah'a yemin ederiz ki onları öpmüyoruz." dediler.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz:

"Allah sizin kalplerinizden merhamet duygusunu çıkarıp almışsa, ben ne yapabilirim?" buyurdu. (Buhârî - Müslim)

Esved bin Seri' -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Biz Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile beraber bir savaşa çıkmıştık. Derken müşrikleri yakalamıştık da, halk öldürme hususunda acele etmiş ve çocukları bile öldürmüşlerdi. Sonra bu durum Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-e ulaştı.

O da şöyle buyurdu:

'Bazı topluluklara ne oluyor ki; ölüm, çocukları öldürmeye varacak kadar onların (aklını başından alıp) götürmüş! Dikkat edin! Hiçbir çocuğu öldürmeyin!'

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bunu üç defa tekrar etti." (Sünen-i Dârimî: 2466)

•

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz insanlara emrettiği şeyleri kendi hayatında bizzat tatbik etmiş, çocuklara sevgi ve şefkat göstermiştir. Kendi torunlarına ve diğer bütün çocuklara karşı muhabbeti pek fazlaydı, sevgi, şefkat ve merhamet hisleriyle doluydu. Yolda karşılaştığı çocuklara selâm verir, konuşur, hâl ve hatırlarını sorar, okşayıp başına basar, sever, öper, hoşlarına gidecek şeylerle onları sevindirir, hayır duâda bulunurdu. Müslüman olmayanların çocuklarını da aynı derecede sever ve öperdi.

Zaman zaman çocukları, hususiyetle torunlarını omuzuna ve sırtına bindirir, hoşlanacakları lâkaplar takmak suretiyle çocuklarla şakalaşır ve onları eğlendirirdi.

Küçük çocukları öpmek, şefkat ve merhamet alâmetidir. Büyük ile küçük arasındaki sevgi bağlarının güçlendirilmesine, sağlam bir irtibatın kurulmasına sebep teşkil eder. Büyüğün küçüğe gösterdiği tevazunun bir delilidir. Şefkat ve merhametten mahrum olanlar, bunlardan hasıl olan sevaptan da mahrum olurlar.

Şefkat önce insanın kendi âilesinden, çocuklarından başlar.

Abdullah bin Ömer -radiyallahu anhümâ-dan rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

"Her ağacın bir meyvesi vardır, kalbin meyvesi de çocuktur. Çocuğuna merhamet etmeyene Allah merhamet etmez. Nefsime kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki cennete ancak merhametli olanlar girer." (Bezzar)

Ana ve baba, çocuk sevgisi taşıyan bir fitratta yaratılmışlardır.

Eğer bu fitrî duygu ve ilgi olmasaydı, insan türü yeryüzünde son bulur, ana ve babalar çocuk yetiştirmeye sabır ve tahammül gösteremez, terbiyeleri ile meşgul olmaz, gece uykularını terketmezlerdi.

Çocuk Allah-u Teâlâ'nın anne-babaya ihsan buyurduğu bir nimet, bir hediyedir.

Hayata gözünü açan yavru, etrafında güvenli bir dünyanın mevcut olduğu hissini yaşadığı ölçüde ruhen gelişip olgunlaşmaya doğru ilerler.

Fitrî olan anne sevgisi ve şefkati çocuğun ruhen gelişmesinde en büyük unsurdur. Bu sevgiden mahrum olarak büyüyen çocuklarda bu eksiklik açıkça görülür. Bu bakımdan İslâm dini çocuğun belli bir yaşa kadar annenin bakım ve terbiyesinde kalmasını ister. Çocuğun anne şefkatine ve sevgisine en çok muhtaç olduğu devre "Temyiz yaşı" denilen yedi yaşına kadarki devredir.

•

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz torunlarına olan sevgisini çeşitli şekillerde ortaya koymuştur.

Bir defasında Hazret-i Hüseyin -radiyallahu anh-i çocuklarla oynarken gördü. Ellerini açtı, tutmak istedi. O ise bir oraya bir buraya kaçıyordu. En sonunda tuttu. Kucağına alıp öptü.

Sonra da şöyle buyurdu:

"Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Allah Hüseyin'i seveni sever.

Hüseyin torunlardan bir torundur." (Tirmizî - İbn-i Mâce)

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz her iki torununu da çok severdi.

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh- der ki:

"Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bir gün kızı Hazret-i Fâtıma -radiyallahu anhâ-nın evine gelerek:

"Ufaklık burada mı, ufaklık burada mı?" diye sordu. Anladık ki annesi onu tertemiz yıkayıp giydirmek ve boynuna güzel kokulu gerdanlık takmak için alıkoymuş. Çok geçmeden koşarak geldi ve birbirine sarmaştılar. Bunun üzerine Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

'Allah'ım! Ben bunu seviyorum, onu sen de sev! Onu seveni de sev!' buyurdu." (Müslim: 2421)

Diğer bir Hadis-i şerif'te beyan buyurulduğuna göre Hasan ve Hüseyin'e bakarak:

"Allah'ım! Ben bunları seviyorum, sen de sev!" diye duâ etmiştir.

Bir Hadis-i şerif'lerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"Hasan ve Hüseyin cennet ehlinin iki gencidir." (Tirmizî: 3778)

•

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh- der ki:

"Şu iki kulağım duymuş ve şu iki gözüm görmüştür ki, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- iki eliyle Hasan'ın veya Hüseyin'in iki avucunu tutar, sonra çocuğun iki ayağını kendi ayağı üzerine koyar ve:

'Yukarı çık!' *derdi.*

Çocuk ayaklarını Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-in göğsüne koyuncaya kadar çıkardı. Sonra Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

'Ağzını aç!' *derdi. Sonra çocuğu öper ve: 'Allah'ım! Bunu sev, çünkü ben bunu seviyorum.'* *derdi.*" (Buhârî)

•

Havle binti Hakîm -radiyallahu anhâ- der ki:

Bir gün Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kızı Fâtıma -radiyallahu anhâ-nın iki oğlundan birini kucaklamış olduğu halde evden çıktı ve şöyle diyordu:

"Siz var ya siz! Sizin yüzünüzden anne-babanız cimriliğe, korkaklığa ve cehâlete düşüyorlar.

Ve siz Allah'ın reyhanlarısınız!" (İbn-i Mâce: 3666)

Çocuğu olan babalar onların sebebiyle cihada gitmekten korkarlar. Onlar için birçok hayır harcamalarına karşı cimrilik ederler. Rızıklarını sağlamak için meşgul oldukları için ilme vakit ayıramazlar, câhil kalırlar.

•

Şu kadar var ki aşırı sevgi ve şefkatten dolayı çocuğu nazlı yetiştirmemelidir. Nazlı büyüyen çocuk, sonra çok sıkıntı çeker. Ana-babanın çocuklarına gücü yettiği bir hususta hiçbir iş yaptırmamaları, lüzumundan fazla üzerlerine düşmeleri doğru değildir. Küçük yaşlarda çocuk sıkıntıya alıştırılmalıdır.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz küçük yaşlarda koyun gütmüştür. (Buhârî)

•

Çocukları sevmek övünme ve ziyinet için olursa Âyet-i kerime'nin hükmüne girer.

Nitekim bir Âyet-i kerime'de:

"Servet ve oğullar dünya hayatının süsüdür." buyurulmuştur. (Kehf: 46)

Çocuk anne-babaya ilâhî bir hediye, ilâhî bir emanettir. Ümmet-i Muhammed'in çoğalması gayesiyle güzel bir terbiye ile yetiştirilirse elbette hayırlı bir iş yapılmış olur. Böyle güzel bir terbiye ile yetiştikleri için anne-baba da onun ecir ve sevabına ortak olurlar.

Çocuğa Anlayacağı Şekilde Konuşmak:

Ana-baba, çocuğun gelişimini göze alarak hareket etmeleri gerekir. Bunu dikkate alan ana-baba çocuğun anlayacağı şekilde konuşmalı, çocuğa ne zaman ve nasıl konuşacaklarını, konuşacakları kelimeleri ve anlatmak istenilen fikirleri iyi bilmiş olmalıdırlar.

Çocuklara Haram ve Helâlin Öğretilmesi:

Anne-babanın titizlikle üzerinde duracakları en önemli sakındırmalardan birisi de çocuğu haramdan koruyup uzak tutmaktır. Çocuklara daha küçük yaşlarda helâli ve haramı öğretmek suretiyle dini terbiye verilmelidir.

Helâl Kazancın İslâm Dinindeki Yeri ve Önemi:

Çocuğun yetiştirilmesinde ilk dikkat edilecek husus onun gıdası ve beslenmesidir. Çünkü çocuğun aldığı gıdalar, onun karakterine iyi veya kötü yönde tesir eder.

Âdâb-ı Muâşeret:

Ana-babanın çocuklarını bilgilendirmesi gereken bir husus da âdâb-ı muâşeretir. Çocukların yemesinden içmesine, yatmasından kalkmasına, konuşmasından susmasına kadar her şeyiyle ilgilenmelidir.

Yapılacak öğütler yumuşak bir dil ile olmalıdır.

Yemek Yeme Âdâbının Öğretilmesi:

Yemek ve sofrâ âdâbı çocuğa ilk öğretilmesi gereken bilgi ve alıştırmalar arasında yer alır. Ana babanın çocuklarına yemek yemenin âdâbını öğretmeleri gerekir, bu hususta onlara çok iş düşmektedir. Evlerde en çok ihtiyaç duyulan muâşeret kâidelerinden biri de budur. İslâm dini insanın her yönü ile ilgilendiği için, bu hususta birçok Hadis-i şerifler mevcuttur.

Evvelâ sofraya baban otursun, sonra sen. Önce baban kalksın sonra sen. Bunlar çocuğa öğretilmelidir.

Doğruluğun Öğretilmesi:

Hangi yolla olursa olsun ana-babanın çocuğu aldatması doğru değildir. İslâm ahlâkının en mühim esaslarından birisi olan doğruluğu çocuğun zihnine yerleştirmek için çaba sarfetmesi gerekir.

Temizliğin Öğretilmesi:

Müslümanlık temizlik üzerine kurulmuştur. Dinimiz temizliğe çok büyük önem vermiştir. Sağlığımız veya dini görevlerimizle ilgili her hususta temizliğe dikkat etmemiz emredilmiştir. Zira temizlik her güzel görünüşün temelidir.

Sır Tutmanın Öğretilmesi:

Bir toplulukta konuşulup da dışarıya sızması icabeden sözleri ve sırları saklamak İslâm ahlâkındandır.

Uyku Âdâbının Öğretilmesi:

Çocuğa sağ yanı üzerine uyumayı sevdirmeli ve yüzükoyun yatmaktan uzak tutmalıdır.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde uyuma şeklini beyan etmişlerdir.

Çocuğun Kılık-Kıyafeti:

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz saçından, elbisesinin rengine kadar çocuğun kılık-kıyafetine ihtimam göstermiştir. Hadis-i şerifler incelendiğinde görülecektir ki, kıyafet kişinin şahsiyetinin vazgeçilmez bir parçasıdır, insan ruhuna bile tesir eder.

Çocuklara Oturma Âdâbının Öğretilmesi:

Ana-baba çocuklarının oturuş biçimlerine, hususiyetle büyüklerin yanındaki oturuşuna dikkat etmeli, nasıl oturacaklarını öğretmelidirler. Kendileri de oturup kalkmalarıyla çocuklarına numune olmalıdırlar.

Çocuklara Duâ Okumak:

Nazardan, cin ve şeytanın kötülüğünden korunmak için çocukların üzerine okumak mühim bir husustur.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bunu çocuklara yapmış ve ana-babanın da yapmalarını teşvik etmiştir.

Çocuğu Takdir ve Tekdir Etmek:

Çocuğun takdir edilmesi, onun ruh dünyasında çok büyük etki bırakır. Yerine göre takdir edilen çocuk, övülen hasletlerini devam ettirir, tekrar duymak için o davranışı tekrarlar. Anne ve baba çocuğun yaptığı iyi bir davranışı ne kadar beğendiklerini belirtmeli, sevinçlerini dile getirmelidir. Çünkü insan hazza, takdir ve teşvike yönelik bir varlıktır.

Çocuğun eğitiminde takdir ve teşvik, ödülde daha önemlidir. Zira zamanla ödülün etkisi kaybolur, fakat çocuk anne ve babasının takdirini duymak için o davranışını tekrarlar. Yeni öğrenmeye başlayan çocuklar için takdir ve âferinlerin faydası çok büyüktür. Ödül ise, küçük çocuklarda iyi davranış alışkanlıkları geliştirmek için ölçülü olarak kullanılmalıdır.

Bir yandan takdir ve teşvik etmek, diğer yandan da korkutmak ve sakındırmak, çocuğun olgunlaşmasında faydalı bir yoldur.

Çocuğa kızarken çirkin sözler söylememeli, ölçülü bir biçimde serzenişte bulunmak ve azarlamakla yetinmelidir. Dövmek gerekiyorsa, çocuğun başına ve yüzüne vurmaktan kaçınmalıdır.

Yatak Odasına Girerken Çocuğun İzin İstemesi:

Müslümanlar, başkalarına âit eve gittiklerinde, içeri girmek için izin istemek mecburiyetindedirler. Çünkü, ev her zaman girilmeye müsait bir durumda olmayabilir. Sahiplerinden izin almak bunun için gereklidir. İzin verilmediği takdirde evlere girilmesi câiz değildir. Dinimiz bir kimsenin evine izin almadan girmeyi yasaklamıştır.

Dinimizde mahremiyet duygusu müstesnâ bir yere ve öneme sahiptir.

Çocuklara Selâm Vermek:

Çocuğu, bilhassa eve girdiği zaman selâm vermeye alıştırmalıdır.

Çocuğa selâm verme Sünnet-i seniyye'sinin kazandırılması hususunda Resulullah Aleyhisselâm'da ve Ashâb-ı kiram'da en güzel tatbikat görülmektedir. Onlar onun Sünnet-i seniyye'sini aynı şekilde yapmaya çalışırlardı.

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh- çocukların yanından geçerken onlara selâm vermiş ve:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- de çocuklara böyle selâm verirdi." buyurmuştur. (Buhârî)

Çocuklara selâm vermek; onları ilâhî hükümlerin âdâbına alıştırmak, yaşlıların kibir ve gururu bırakarak şefkat, merhamet ve tevâzu numunesi gösterme mânâsı taşır.

Ev içinde ve dışında çocuklara selâm verilmeli, güler yüzle hâl ve hatırları sorulmalı, her hususta ciddiye alınmalı, onların da küçük büyük herkese selâm vermeleri, sevgi ve saygı göstermeleri temin edilmelidir. Çocuklara selâm vermek ve selâmlarını almak onlara şahsiyet kazandırır, küçük yaşlardan itibaren eğitilmelerine büyük katkı sağlar.

Çocuklara Hediye Vermek:

Müminleri birbirine bağlayan iman kardeşliğidir. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz müminler arasında sevgi husule gelmesi için hediyeleşmeyi Hadis-i şeriflerinde tavsiye buyurmuşlardır:

"Hediyeleşiniz, bu suretle aranızda muhabbeti artırmış olursunuz." (Münâvî)

Çocukların Oyunu:

Oynamak çocukların en çok sevdiği şeydir. Bu haktan onları mahrum etmek, zararlı neticeler doğurabilir. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bazı oyunlara izin vermiş, hatta bunları teşvik etmiştir.

Bir Hadis-i şeriflerinde:

"Çocuğu olan onunla çocuklaşsın." buyurmuştur. (Deylemî)

Çocuğun Yaramazlık Yapması:

Çocuğun yaramazlıklarına tahammül etmek gerekmektedir. Çünkü Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde; çocuğun küçüklüğündeki yaramazlığını, büyüdüğü zaman aklının çok olacağına alâmet olarak saymıştır.

Sebepleri yerine getirin, gerisini Allah'a bırakın.

Çocukların Gece Dışarıya Çıkması:

Câbir bin Abdullah -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

"(Güneş batıp) gece karanlığı başladığı, yahut akşama girdiğiniz zaman çocuklarınızı (dışarıya çıkmaktan) men ediniz. Çünkü şeytanlar o sırada dağılırlar.

Geceden bir saat geçince de (dışarıdaki) çocuklarınızı evlerinize koyunuz. O zaman Allah'ın ismini anarak kapıları kapatınız. Çünkü şeytan, kapatılmış kapıyı açamaz." (Buhârî)

Çocuk Terbiyesi Bakımından İyi Arkadaşın Önemi:

Âileden sonra her gün düşüp kalkılan arkadaşlar zümresi, çocuk için onu saran muhitin ikincisidir. Bu muhit çocuğun bir kısım alışkanlıklar kazanmasında etkili olabilmektedir.

Çocuğun terbiyesi için yaşı ilerledikçe hususiyetle kimlerle arkadaşlık yaptığı, nerelere gidip geldiği inceden inceye takip edilmelidir.

Zira Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Günahkâr ve isyankâr arkadaşlardan sakın. Zira senin de onlardan olduğun anlaşılır." (Câmiü's-sağir)

Çocuk bazı alışkanlıkları çevresinden ve arkadaşlarından kazanır. Bu da ona iyi veya kötü yönde tesir eder.

Tesettür İlâhî Bir Hükümdür:

Kelime mânâsı: **"Örtünmek, gizlenmek, bir şeyin içinde veya arkasında saklanmak"** olan tesettürün dini terim olarak mânâsı:

"Erkek veya kadının ilâhî ahkâma göre örtülmesi gereken yerlerinin örtülmesi" demektir.

Bir müslümanın örtmesi gereken ve başkasının bakması haram olan yerlerine **"Avret"** denir.

Avret sayılan kısımların örtülmesi hususunda emr-i ilâhî mevcuttur.

Kadınlara tesettür farzdır. Dinimiz kötü bakışlardan korunmak, fitne ve fesadı engellemek, şerefine dil, namusuna el uzatılmasını önlemek için müslüman kadınların örtünme ve korunmalarını açık ve kesin olarak emir buyurmuştur.

Kur'an-ı kerim'de erkek elbisesi hakkında hiçbir teferruattan söz edilmezken, kadın elbisesi hakkında oldukça geniş hususiyetler belirtilmektedir.

Allah-u Teâlâ kesin hükmünü bildiren Âyet-i kerime'sinde bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Resul'üm! Mümin kadınlara da söyle. Gözlerini harama bakmaktan sakınsınlar, ırzlarını namuslarını korusunlar." (Nûr: 31)

Bu Âyet-i kerime, avret yerlerinin örtülmesinin farz olduğuna delâlet eder. Zira namusu korumayı emrettiği gibi, başkalarının gözlerinden avret mahallinin korunmasını da emretmektedir.

Mahrem yerlerin korunmasından önce gözlerin sakınmasından söz edilmesinin sebebi, bakışın zinanın aracısı olmasındandır. Çünkü bakış, fiiliyata geçmeye dâvet eder. Göz, her şeyi kalbe ulaştırır en büyük kapıdır. Bakış tebessüme, tebessüm konuşmaya, konuşma anlaşmaya, anlaşma da gayr-ı meşru bir şekilde bir araya gelmeye vesile olur.

Allah-u Teâlâ bu ilâhî beyanında bakış tehlikesinin büyüklüğüne dikkat çekmek için, harama bakmanın yasaklanması ile namusu korumayı bir arada zikretmiştir.

"Ziyetlerini açıp göstermesinler." (Nûr: 31)

Ziyetlerden kasıt, küpenin takıldığı kulak, kolyenin takıldığı boyun gibi kadınların süs olarak kullandığı şeylerin takıldığı yerlerdir. Bunların yabancılara gösterilmesi tesettür emrine aykırıdır. Kadının asıl ziyeti, vücudunun güzel yaratılışı olup, ziyet takmaktan maksat da vücudun süslenmesidir.

Süs ve ziyet kadının yaratılışında olduğu için, süs ve ziyetten menetmek kadına ağır gelir. Dinimiz kadına bu hususta ruhsat vermiştir. Şu kadar var ki namahrem olan yabancı erkeklerden sakınmalarını, süslerini ve ziyet yerlerini göstermemelerini emir buyurmuştur.

"Ancak bunlardan görünmesi zaruri olan kısımlar müstesnâdır." (Nûr: 31)

Bu kısımlar yüz ve ellerdir.

"Başörtülerini (göğüs ve boyunları görünmeyecek şekilde) yakalarının üstüne koyup örtünler." (Nûr: 31)

Saçlarını, kulaklarını, küpelerini, boyunlarını, gerdanlarını, sinelerini yabancılara karşı örtmek üzere başörtülerini yakalarının üzerine alsınlar.

Allah-u Teâlâ bu ilâhî beyanı ile kadınlara başlarını örtmelerini ve örtüsünün fazlasını da boyun ve yakayı kapamak üzere aşağıya indirmelerini emir buyuruyor.

İslâm dini, kadını erkeğin kötü nazarından korumak için ona en uygun örtünme şeklini, kıyafet ölçüsünü getirmiştir. İslâm'ın terbiye sistemi hem âilenin namus ve şerefini, hem de insan haysiyetini korur.

Hülasâ-i kelâm; sen bu vazifelerini tam yap, evlâdına ver ve öğret ki o da sana Hazret-i Allah'ın râzı olduğu bir evlâtlık yapsın, numune olsun. Senden sonra seni yaşatsın...

Hümeze Sûre-i Şerif'i (2)

Tutuşturulmuş Ateş:

Büyük bir aldanış içine giren, hak-hukuk tanımayan bu zavallı bedbahtların korkunç âkıbetine gelince;

"Hayır! Andolsun ki o, Hutame'ye atılacaktır." (Hümeze: 4)

Cehennemin bir ismi olan "*Hutame*", yaptıklarına uygun olarak "*Hümeze*" ve "*Lümeze*"ye verilecek cezâdır.

Cehenneme bu ismin verilmesi, içine atılan her şeyi ezdiği, kırıp ufaladığı, yakıp bitirdiği içindir. Oraya atılanları artık hiç kimse kurtaramaz.

"Resul'üm! Hutame'nin ne olduğunu sen bilir misin?" (Hümeze: 5)

Bu soru bu cehennem ateşinin ne derece ürpertici olduğunu, hafsalanın alamayacağı kadar korkunç olduğunu, diğer ateşlere hiç benzemediğini göstermektedir.

"O, Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir." (Hümeze: 6)

Ebedî olarak sönmek bilmez.

Kur'an-ı kerim'de sadece bu Âyet-i kerime'de cehennem ateşine "*Allah'ın ateşi*" denilmiş, ateş Allah-u Teâlâ'ya nispet edilmiştir. Bu ilâhî beyandan, haram-helâl demeden mal-mülk toplayanlara, servetinin çokluğu ile kibirlenenlere Allah-u Teâlâ'nın ne kadar gadap ettiği anlaşılmaktadır.

"Öyle bir ateş ki, tırmanıp kalplerin üstüne çıkar." (Hümeze: 7)

Tutuşturulmuş korkunç ateş, karşılaştığı her şeyi yakıp tahrip eder ve kâfirlerin yüreklerinin içinden sarıp yakalar, cesetlerinden başka gönüllerine kadar çıkar, iç kısımlara kadar nüfuz eder, canlarını yakar. O ateş öyle kahredici bir ateştir!

"O, onların üzerine kapatılacaktır." (Hümeze: 8)

Cehennem kapıları bir daha açılmamak üzere kâfirlerin üzerine ebedî olarak kapatılır ve kilitlenir. Açık bir delik bile kalmaz. Artık sonsuza kadar kalacakları kesin olarak belli olduğu için, çıkıp kurtulma ümitlerini de yitirirler, ister istemez kaderlerine râzı olurlar, azapları ile başbaşa kalırlar.

"(Onlar) uzatılmış direklere bağlı olarak." (Hümeze: 9)

Kâfirler tıpkı ahıra konup direklere bağlanan ve üzerlerine ahırın kapısı sürgülenen hayvanlar gibi, uzatılmış direkler arasında bağlı olarak çepeçevre azaplar içinde kalırlar. Onlara her türlü rahatlık ve istirahat, iyilik ve güzellik ebediyen haram olur.

HAZRET-İ MUHAMMED

Aleyhisselâm

-Hicretin Üçüncü Yılı-

UHUD SAVAŞI (3)

Münâfıklar Hakkında Fikir Ayrılığı:

Yarı yoldan geri dönerek, böyle kritik bir zamanda müslümanları yalnız bırakan ve orduda moral bozukluğu husule getiren münâfıklar hakkında Ashâb-ı kiram iki gruba ayrılmıştı.

Bazıları: *"Bunları öldürelim yâ Resulellah! Zira bunlar münâfıklardır!"* dediler. Diğer bazıları ise: *"Affet yâ Resulellah! Zira bunlar kelime-i İslâm'ı söylediler."* dediler.

Bunun üzerine nâzil olan Âyet-i kerime'de Allah-u Teâlâ müminleri ikaz ederek şöyle buyurdu:

"Size ne oluyor ki, münâfıklar hakkında (küfür üzere olduklarına ittifak etmeyip) iki fırkaya ayrılıyorsunuz?" (Nisâ: 88)

Açık olarak münâfıklık eden bir topluluk hakkında ne diye farklı görüşlere sahip oluyorsunuz ve iki gruba ayrılıyorsunuz? Niçin onların kâfirlikleri hakkında kesin hükmünüzü vermiyorsunuz?

Bu gibi kimseler hakkındaki hüküm ölümdür. Bu husustaki merci de Resulullah Aleyhisselâm'dır. Dilerse öldürür, dilerse zâhirlerine göre muamelede bulunarak onları öldürmez. Durum böyle olduğuna göre müminlerin onlar hakkında fırkalara ayrılmamaları gerekirdi.

Nifak ve isyanları sebebiyle Allah-u Teâlâ'nın küfre döndürdüğü kimseleri hidayete çevirmenin imkânı yoktur.

"Halbuki Allah onları kendi ettiklerinden dolayı başaşağı etmiştir. Allah'ın saptırdığını doğru yola getirmek mi istiyorsunuz? Allah'ın saptırdığı kimseye sen asla yol bulamazsın!" (Nisâ: 88)

Artık onları kimse kurtaramaz.

Onların tam münâfık oldukları açıkça ortaya çıktıktan sonra, onlara karşı yumuşak ve hoşgörülü davranmak isteyenlerin bu yanlış tutumları reddedilmektedir.

Şeyheyn'de Geceleyiş:

Medine ile Uhud arasındaki mesafe bir saatten az olmasına rağmen, Uhud'a kadar gidilmeyip yarı yolda Şeyheyn denilen mevkide gecelediler.

Resulullah Aleyhisselâm orada orduyu bizzat teftiştten geçirdi. Üsâme bin Zeyd, Abdullah bin Ömer, Zeyd bin Sâbit, Ebu Said-i Hudrî, Abdullah bin Amr, Numan bin Beşir... -radiyallahu anhüm- gibi on beş kadar küçük çocuğu geri çevirdi. Bu geri çevrilenler de Medine'de çocukları ve kadınları korumakla görevlendirildiler.

Teftiş bittiğinde güneş batmıştı. Bilâl-i Habeşî -radiyallahu anh- ezan okudu. Resulullah Aleyhisselâm mücahidlere akşam namazı kıldırdı. Aynı şekilde yatsıyı da kıldılar. Muhammed bin Mesleme -radiyallahu anh- kumandasında elli kişilik bir devriye birliği çevreyi kontrol etmekle vazifelendirildi. Zekvan bin Abdil-Kays -radiyallahu anh- de o gece Resulullah Aleyhisselâm'ın çadırını korudu.

Cumartesi günü sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra, şafakla beraber İslâm ordusu Şeyheyn'den ayrıldı, Uhud'a doğru yürüdü.

Uhud:

Uhud dağı, Medine-i münevvere'nin tam kuzeyine düşmekte ve şehrin merkezinden itibaren beş kilometre kadar bir mesafede bulunmaktadır. Şehrin karşısına isabet eden yerde yarım daire şeklinde ve at nalı biçiminde bir girinti olup, bu girinti binlerce kişiyi alacak genişliktedir. Bu yerin daha içerisinde dar bir boğazla girilen daha girintili küçük bir mahal vardır. Uhud'un güneyinde Vâdiy'ül-Kanât suyu akmakta olup, bu suyun da güneyinde Ayneyn tepesi bulunmaktadır.

Resulullah Aleyhisselâm Tebük seferinden dönüşte Medine'ye yaklaştığında:

"İşte Tâbe (Medine), işte Uhud! O bizi seven bir dağdır, biz de onu severiz." buyurmuştur.
(Müslim: 1392)

Küfür Cephesi:

Mahşerî bir kalabalık halinde Mekke'den hareket eden Kureyş ordusunun konakladığı her yerde kadınlar Bedir'de öldürülenleri anmakta, defler çalarak erkekleri çarpışmaya kışkırtmakta idiler. Her durdukları yerde develer boğazlıyorlar, yiyip içiyorlardı.

Evbâ köyünden geçerken bazı çılgınlar Resulullah Aleyhisselâm'ın vâlidesi Hazret-i Âmine'nin kabrini eşmeyi, kemiklerini çıkarmayı akıllarına koydular. Eğer ileri gelenler, Araplar arasında kötü bir âdetin ortaya çıkmasından korkarak engel olmasalardı, neredeyse böyle çirkin bir âdiliğe cüret edeceklerdi.

On günde Zülhuleyfe'ye geldiler. Burada müslüman casuslar yürüyüş halindeki askerler arasına katıldılar.

Ureyz denilen yerden geçerken, yeşillik namına bir şey bırakmayacak şekilde atlarını ve develerini ekinlere salıverdiler.

Yirmi günlük hızlı ve devamlı bir yürüyüşten sonra ölü denecek derecede yorgun bir halde Şevval'in yedisine rastlayan Çarşamba günü Uhud'a geldiler. Karargâhlarını Uhud dağının Medine'ye bakan eteklerinde çorak bir yere kurdular. Gerek asker gerekse hayvanlarının yorgunluklarını çıkarmaya çalışıyorlardı. Perşembe ve Cuma günleri orada kaldılar. Arazinin elverişsiz olması sebebiyle Medine'ye karşı bir harekâta girişemediler.

Resulullah Aleyhisselâm'ın Cuma günü akşamı Şeyheyn'e gelip konduğunu görünce süvarilerini topladılar. İkrime'yi süvarilerin başına geçirerek keşif ve devriye kolu olarak vazifelendirdiler. Geceyi durup dinlenmeksizin geçiren süvariler Harre'ye kadar sokuldular, fakat oraya çıkamadılar.

Kureyş'in başında Ebu Süfyan bin Harb bulunuyordu. Sağ kanadına Halid bin Velid, sol kanadına da Ebu Cehil'in oğlu İkrime kumanda ediyordu. Sancaktarları ise Talha bin Ebi Talha idi. Düşmanın niyeti, müslümanları mağlup ettikten sonra Medine'yi yağmalamaktı. Beraberlerinde yüz kadar okçuları vardı. Zaferden o kadar emindiler ki, dönüş yollarını emniyete almayı akıllarına bile getirmediler.

Müslümanlar Şeyheyn'den derlenip toplandığı sırada müşrikler de yavaş yavaş harp düzeni almaya başladılar. Bedir savaşında başlarına gelenlerden tecrübe alarak bu defa askerlerini gayet muntazam bir şekilde tertip etmişlerdi.

İman Cephesi:

Uhud'a gelen İslâm ordusu, savaşmak için sahanın en iyi yerini seçmişti. Uhud dağına arkasını verdi. Sağına Medine-i münevvere düşüyordu, solunda bir vâdi vardı. Bu vâdi Uhud dağı ile Ayneyn dağları arasındaydı. Düşman bu vâdiden saldırırsa İslâm ordusunun sol kanadı tehlikeye düşebilirdi. Resulullah Aleyhisselâm Ayneyn geçidine elli kadar okçu yerleştirdi, başlarına da Abdullah bin Cübeyr -radiyallahu anh-ı kumandan tayin etti ve onlara şu emri verdi.

"Düşman yense de yenilse de, benden emir gelmedikçe yerinizden katiyyen ayrılmayacaksınız. Yenildiğimizi bile görerseniz bize yardım için yerinizi bırakmayacaksınız. Düşman süvarileri gelirse onları oka tutunuz. Çünkü at, oku yiyince ilerleyemez."

Zübeyr bin Avvam -radiyallahu anh-ı zırhlı kuvvetlerin başına, Hazret-i Hamza -radiyallahu anh-ı de zırhsız askerlerin başına geçirdi. Daha sonra ordusunu çarpışma düzenine koymaya başladı. **"Beri gel!.. Geri git!.."** gibi sözlerle safları düzeltti.

Elinde tuttuğu kılıcı uzatarak:

"Hakkını ödemek şartıyla bu kılıcı kim alır?" buyurdu. (Müslim: 2470)

Ensâr'dan Ebu Dücâne -radiyallahu anh-: **"Bu kılıcın hakkı nedir yâ Resulellah!"** diye sordu. **"Eğilip bükülünceye kadar düşmanla savaşmaktır."** buyurunca: **"Ya Resulellah! Ben onun hakkını yerine getirmek üzere alıyorum."** dedi ve kılıcı teslim aldı.

Buraya kadar olan safha Kur'an-ı kerim'de şöyle ifade edilmektedir:

"Resul'üm! Hani sen müminleri savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere erkenden evinden ayrılmıştın. Allah işitendir ve bilendir." (Âl-i imrân: 121)

Aralarında geçen bütün sırlar Allah-u Teâlâ tarafından bilinmektedir.

O gün müslümanlar arasındaki parola **"Öldür!"** mânâsına gelen **"Emit! Emit!"** sözü idi.

Muhterem Ömer Öngüt **-kuddise sırruh- Efendi Hazretleri'nin** **Hayat-ı Saadetlerinden İnciler (22)**

Zâhiri ulemâ Allah-u Teâlâ'nın ism-i şeriflerini bilir, cisminden katiyen haberi olmaz. Çünkü O'nu bilmesi için, kendi varlığından zerresinin kalmaması ve kendi varlığını bir pislik olarak görmesi lâzımdır. Başka türlü Yaratan'ını bilmesi mümkün değildir. Oysa zâhiri ulemâ yalnız kendisini biliyor ve Allah-u Teâlâ'nın sadece ism-i şeriflerini öğrenmiş, bunları öğretiyor. Halk da bu zâhiri ulemâyı anlıyor. Niçin? Halkın seviyesine göre konuştukları için halk sadece bunu anlıyor ve ilim olarak bunu kabul ediyor. Oysa bu ilim değildir.

İlmin hakikisi, O'nun duyurduğu, bildirdiği ilimdir.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bu sebepten ötürü şöyle buyurdular:

"İlim ikidir. Biri dilde olup (ki bu zâhiri ilimdir) Allah-u Teâlâ'nın kulları üzerine hüccetidir. Bir de kalpte olan (mârifet ilmi) vardır. Asıl gayeye ulaşmak için faydalı olan da budur." (Tirmizî)

Fakat gayeye ulaştıracak bu ilmi kim biliyor? Kim buluyor?

Onun için az evvel zâhiri ulemâ Hazret-i Allah'ın isimlerini bilir ama Hazret-i Allah'ı bilmez dedik. Niçin bilmez? İlimi ve akli müsait değildir. Akli ya akl-ı meaş ya da akl-ı meaddır. Diğer akılların hiçbirisinden haberi dahi yoktur. Halbuki Hazret-i Allah'ı bilebilmek için aklın "Ulül-elbâb"a varması lâzımdır. Ulül-elbâb'a varana kadar akl-ı nûrânî ve akl-ı kül akıllarını da geçmek lâzımdır. Daha bu akıllardan haberi olmayan Hazret-i Allah'ı bilebilir mi? Bilmesi mümkün değildir.

Şu halde Hazret-i Allah'ı kim bilebilir?

Hazret-i Allah'ı, Hazret-i Allah ile gören bilir ve görür. Hem bilir, hem görür. Diyeceksiniz ki *"Bu çok büyük bir söz."* Evet efendim çok büyük bir söz. Hani Sıddîk-ı Ekber -radiyallahu anh- Efendimiz; **"Ben Hazret-i Allah'ı gördüm, başka bir şey görmedim!"** buyurmuştu. O, Hazret-i Allah'ı gördüğü zaman kendisini görmez. Kendisini görse görse bir pislik olarak, yaratılışını ve aslını görür. Üstündeki varlık zaten Hazret-i Allah'a aittir.

Bâyezid-i Bestâmî -kuddise sırruh- Hazretleri bu noktaya işaret ederek şöyle buyuruyor:

"Unuttuğunda cahil olacağı için, kitaplardan bazı şeyler ezberleyen kimselere âlim denmez. Hakiki âlim, öğrenmeden ve ezberlemeden, dilediği anda Hakk'tan ilim alabilen kimsedir."

Demek ki ilmin, her şeyin esası Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'dir. Bu sebeple onu anlamaya çalışmak büyük hatadır. Çünkü Allah-u Teâlâ'nın nurudur, kuvve-i beşeriye onu tartmaz, anlamaz, bilmez. Ya ne yapalım? İman et de geç, o kadar.

Cenâb-ı Hakk'a şükürler olsun; herkesin payına bir şey vermiş, bizim payımıza da onu vermiş. Böyle bir peygambere ümmet olmak çok büyük bir meziyet.

Nitekim Cenâb-ı Hakk Âyet-i kerime'sinde şöyle buyuruyor:

"Siz beşeriyet için meydana çıkartılmış en hayırlı bir ümmetsiniz." (Âl-i imrân: 110)

En hayırlı ümmet olduğu için hiçbir ümmete vermediği mükâfatı da ümmetine vermiştir.

Nitekim Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyor:

"Bir iş sahibi işçi tutmuş. İşçiler öğleye kadar çalışıp işi bırakmışlar. İş sahibi çalışın, akşama yaklaştık, ücretinizi alın dediyse de çalışmamışlar ve ücretlerini almamışlar. İş sahibi başka bir işçi tutmuş. Onlarda ikinci vaktine kadar çalışmışlar ve yine işi bırakarak ücretlerini almamışlar. Bu sefer iş sahibi üçüncü defa işçi tutmuş. Bu işçiler akşama kadar çalışmışlar ve diğerlerinin ücretini de onlar almışlar."

Burada Allah-u Teâlâ yahudileri, hıristiyanları ve müslümanları temsil veriyor. Yahudiler ve hıristiyanlar çalıştılar ama işlerini sona erdiremediler. Onlara verilecek kat kat ücret müslümanlara verildi.

Müslümanlara verilen ücreti diğer milletler gördüğü zaman *"Yâ Rabb'î! Sen onlara kat kat verdin."* diyecekler.

Cenâb-ı Hakk da şöyle buyuracak:

"Ben sizin hakkınızdan bir noksanlık mı verdim? Bu benim lütfumdur. Dilediğime dilediğimi veririm."

Onun için bilene ona ümmet olmak en büyük şereftir.

Allah'ım! Bana bahşettiğin her nimetten ziyade Zât'ını ve nurunu seveyim. Bana bunu lütfet.

Kimi çalışır rızâ için. Rızâ için çalışanlar ücretini Hakk'dan alır, halktan bir şey beklemez. Allah'ım onlardan etsin. Maksatla çalışan dünyada iken ücretini almak ister. Onun artık Hazret-i Allah'ın yanındaki durumunu bilmiyorum.

Onun için Allah'ım niyetimizi halis, amellerimizi makbul buyursun, rızâ yolunda çalıştırdığı kullardan etsin. Yoksa insan ücretini dünyada alacağı zaman, ahiret de ne hakkı olur? Bu konuda çok dikkatli olmak lâzım. Çalışırken gaye Allah olacak, rızâ olacak, halktan bir şey beklenmeyecek ki, Hakk ona ihsan buyursun.

•

Mürşid-i kâmil yürütür, mürşid *"Yürü!"* der. Yürü demekle yürünmüyor ki.

•

Sıddîk-ı Ekber -radiyallahu anh-e sonsuz sevgim vardır. Niçin? Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'i hiç üzmedi, incitmedi. Üzenlere hep karşı geldi. Biz ona *"Müslümanların ilâcı"* deriz.

•

Bugün öyle bir zamandayız ki doğana sevinmeyin, ölene üzölmeyin. Hele iman ile gittiğini hissederseniz sevinin.

•

Hakk nerede ise orası güzeldir.

•

Her nefes O'ndan gelir. Nefes verirse hayat var, nefes vermezse vefat var. Onun için Yaratan'a, yaşatana, nimetleri ile donatan sonsuz şükürler olsun.

•

Dünyasını imar edip ahiretini harap eden; hiç ahirete gitmek ister mi?

•

Hiç ol ki O husule gelsin. O husule geldiği zaman murad ettiğini yapar.

•

Geldik, gitmek için. Telâşa lüzum yok.

•

Allah'ım lütfuyla duyursun. Çünkü O'nu bileceksin, O'ndan bileceksin. İş bu: O duyuracak; O'nu bileceksin, O'ndan bileceksin.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

EVLYÂ-İ KİRÂM **-Kaddesallahu Esrârehüm- HAZERÂTI'NIN** **"HÂTEMÜ'L-EVLYÂ" HAKKINDAKİ** **BEYAN ve İFŞAATLARI (145)**

Mahmûd bin Ali ed-Dâmûnî -kuddise sırruh- (6)

Muhammed Mahmûd bin Alî ed-Dâmûnî -kuddise sırruh- Hazretleri'nin Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arâbî -kuddise sırruh- Hazretleri'nin "Fusûsu'l-Hikem"i üzerine yazdığı "Kitâbu Cevâhirü'l-Kıdem alâ Fusûsu'l-Hikem" adlı şerhinde ortaya koyduğu "Hâtemü'l-velâyet"le ilgili beyan ve ifşaatlarına kaldığımız yerden devam ediyoruz.

**"Hâtemü'l-Evliyâ"nın
Duvarda İki Tuğla Yeri Görmesinin Sebebi:**

Şeyh Mahmûd bin Ali ed-Dâmûnî -kuddise sırruh- Hazretleri "**Cevâhirü'l-Kıdem alâ Fusûsu'l-Hikem**" adlı eserinde; Hâtemü'r-rusül'ün nübüvvet duvarında bir tuğla yerini eksik görmesine karşılık, Hâtemü'l-evliyâ'nın neden duvarda eksik iki tuğla yeri gördüğüne işaret ederek; Hâtemü'l-evliyâ'nın zâhirde tâbî olduğu İlâhî hükümleri, Zât kendisine tecellî ettiği vakit Sır'da Allah'tan alması nedeniyle burada da açıkça müşâhede ettiğini haber vermiştir:

"Nebîlerin ve Resûl'lerin Hâtem'inin kendisinden haber verdiği üzere, o tuğlayı tek bir tuğla olarak görmesine karşılık, Evliyâ-i'l-kirâm'ın Hâtem'inin onu, Seyyidü'l-Kevneyn'in gördüğü gibi

tek bir tuğla olarak değil de, iki tuğla şeklinde görmesini gerektiren sebep; akıl ve hissetme ile fahmedilen zâhir yönünden, İlahî hükümler hususunda Hâtemü'r-rusûl'ün Şeriat'ına tâbî oluşudur. O da, duvarın en yüksek noktasındaki gümüş tuğlanın yeridir ve o gümüş tuğla yeri de, Ahkâm'ın zuhurlarından yana akıl ve hisle idrâk edilen şeyle ilgili olan Evliyâ-i'l-kirâm'ın Hâtem'inin zâhiridir. Onun Resûl'lerin -aleyhimüsselâm- Hâtem'ine tâbî oluşu, tam bir hissetme ve akılla, zâhir hükmüyle Ahkâm'ın zuhurları hakkındadır. Nitekim Evliyâ-i'l-kirâm'ın Hâtem'i onu Sır'da, vasıtasız olarak Azîz ve Celîl olan Allah'tan alır ki, o karanlıkların keşfinden sonra, Zât'ın eğlenceleriyle münâcaat edilen ve cilveleşilen yerdir. İşte o, zâhir sûretine dâir hükmün tümünü, sırda Allah'tan zâten alır; bu da İlahî ahkâm'ın zuhûrlarından yana Hâtemü'r-rusûl'e tâbîliği hususundaki tam his ve aklın bir toplamıdır.

Nitekim Peygamber Aleyhisselâm'ın intikâli sırasında Sıddîku'l-Ekber'in söylediği söz ona bir nazîredir:

'Her kim Muhammed'e tapıyorsa, bilsin ki o vefât etmiştir. Kim de Allah'a tapıyorsa; şüphesiz ki Allah diridir, ölmez.'

O'na -radiyallahu anh- ulaşan bu işârette, Peygamber Aleyhisselâm'ın almış olduğu şeyi Sır'da Allah'tan aldığı ilân olunmuştur. Sonra o -radiyallahu anh-, Seyyidü'l-Kâinât'tan sonraki İrfân Sultânı olmuştur.

İşte Hâtemü'l-evliyâ da hangi zamanda olursa olsun, îmân ve yakîn gözüyle İlahî emri, mahlûkların mertebesine indiriliş hâlinde olduğu hâl üzere görür; mahlûklarla emr-i İlahî'den perdelenmez, bilâkis dâimâ tecelliyâtla beraber olur. Zât kendisine tecellî ettiği vakit, Sır'da Allah'tan almasından ötürü emr-i İlahî'yi görmesi de uzak olmaz." ("Kitâbu Cevâhirü'l-Kıdem alâ Fusûsu'l-Hikem", Süleymâniye Ktp. Reşîd Efendi, nr.: 407, vr. 68^b-69^a)

Hâtemü'l-Evliyâ Cebrâil Aleyhisselâm'ın Aldığı Kaynaktan Nasıl Alır?

Mahmûd bin Ali ed-Dâmûnî -kuddise sirruh- Hazretleri "**Cevâhirü'l-Kıdem**" adlı şerhinin bir başka noktasında, Hâtemü'l-evliyâ'nın bâtında aldığı kaynağın Peygamber Aleyhisselâm'a vahiy getiren Cebrâil Aleyhisselâm'ın aldığı kaynakla aynı olduğu sırrının mânâsını tefsir ederek; vahyin ve ilhâmın bu kaynaktan birbirine nasıl aktarıldığını şu sözleriyle ifşâ etmiştir:

"Hâtemü'l-evliyâ'nın bâtın ciheti hakkında zikr olunan gümüş tuğla mahalli, onun hangi zamanda olursa olsun Sır'da Allah'tan almasıdır. Sebebi; onun bâtını öyle bir kaynaktan alır ki, peygamberlere vahiyyle, velîlere ilhamla Azîz ve Celîl olan Allah'ın emrini inzâl eyleyen, Resul Aleyhisselâm'a vahiy getiren Melek de -aleyhisselâm- aynı kaynaktan alır. Şüphesiz ki o, ikrâm hazzıyla, emr-i İlahî hazretinde Resul'ün bâtından ona ilkâ olunur; cisimlerle ona maber kılınan halk hazretinde ise zâhirde ona inzâl olur, böylece O'nun vahyini ondan ona nakletmiş olur. İşte bunun için nübüvvetler muhtelif ve bu itibârlarla vahiy de farklıdır; bunu nâzil kılan melek ise birdir, o da Cibrîl Aleyhisselâm'dır.

Ey sâlik! Bu söz hakkında, melekût sırlarından kendisine işâret ettiğim şeyi eğer anladıysan, dünyada ve âhirette sana ayrı faydalar sağlayacak bir bilgi hâsil olmuş demektir. Seni bu ikrâma sâhip kılan Mevlâ'na şükret!.." ("Kitâbu Cevâhirü'l-Kıdem alâ Fusûsu'l-Hikem", Süleymâniye Ktp. Reşîd Efendi, nr.: 407, vr. 69^a)

Küllî Nûr'un İşıltısı Olan Diğer Velîlere Nispeti:

Şeyh Mahmûd ed-Dâmûnî -kuddise sirruh- Hazretleri "**Cevâhirü'l-Kıdem alâ Fusûsu'l-Hikem**"inde yer alan Hâtemü'l-velâye ile ilgili son ifşaatında ise; Hâtemü'r-rusûl Aleyhisselâm, Âdem Aleyhisselâm

su ile toprak arasında iken nebî olduğu gibi, Hâtemü'l-evliyâ'nın da aynı şekilde velî oluşunun sırrını açıkça beyan etmekte ve diğer velîlerle onun arasındaki farkı şu cümlelerle dile getirmektedir:

"Âdem Aleyhisselâm'dan Îsâ bin Meryem ya da Hâlid bin Sinân -aleyhimâsselâm-dan ibâret olan son nebîye varıncaya kadar, Allah'ın kerem sâhibi peygamberlerinden hiçbir peygamber yoktur ki, bu makamda hiçbiri taayyün edemediği için; onlardan herhangi biri Nübüvvet bakımından imdâdını ancak Hâteme'n-nebiyyin olan Muhammed Aleyhissalâtü ves-selâm'ın mişkâtından (kandilinden) elde etmiş olmasın. O'nun -aleyhisselâm- tıynetî varlığı, yâni cismânî sûreti onların tıynetleri varlığına nisbetle, melekût âlemi değil, mülk âleminde sona bırakılmış ise de; insânî hakikatıyla o melekût âleminde, Peygamberlerin -aleyhimüsselâm- hakikatlerinin taayyününden önce de mevcuttu.

Nitekim o -aleyhisselâm-, bu makâma işâret eden Hadîs'inde geldiği gibi, şöyle buyurmuştu:

'Âdem su ile toprak arasında iken ben peygamber idim.' (Buhârî)

Yâni insânî hakikat, onun varlığının su ile toprak arasındaki taayyününe dönüşmüştür. Murâd edilen de, gâlip unsurlarla insânî yaratılışın arasındadır. Ancak o, aynı zamanda ateş ve hava da olmaktadır. Onda gâlip olan unsur ise ateş ve havadır."

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-in: 'Âdem su ile toprak arasında iken ben peygamber idim' sözü sahîhtir; rivâyette ne Âdem, ne su, ne de toprak vardır. O ise, kendisine yakîn ilminin zevki verilen kimsenin yanında, hakkında şüpheyeye imkân olmayacak şekilde malûmdur. Peygamber'imiz -aleyhisselâm-dan başka peygamberler -aleyhimüsselâm-, Îsâ bin Meryem ve Yahyâ bin Zekeriyâ -aleyhimâsselâm- dışında, umûmî anlamda velâdetinden, kırklardan sonra, ancak kendi kavimlerine gönderildikleri zaman nebî olmuşlardır. Onların ikisi ise, Âdem su ile toprak arasında iken peygamber olduğu gibi; kırklardan önce, velâdetten sonra nebîler olmuşlardır.

Nitekim Allah-u Teâlâ Îsâ Aleyhisselâm'ın şöyle dediğini beyan buyurur: 'Ben Allah'ın kuluym, bana kitap verdi ve beni peygamber yaptı.'

Allah-u Teâlâ Yahyâ Aleyhisselâm hakkında ise şöyle buyurmuştur:

'Ey Yahyâ! Kitab'ı kuvvetle tut! Biz sana küçük yaşta hikmetler ve katımızdan bir rahmet verdik, seni temizledik ve takvâ sâhibi kıldık.'

İşte zikri geçen kısımların üçüncüsü olan Hâtemü'l-evliyâ da aynı şekilde, Âdem su ile toprak arasında iken velî idi. Çünkü o da, makamların ve kuşaticılıkların tümünü kendinde toplaması yönünden, bütün İlâhî Nûr'ların kendisinden çıktığı toplayıcılığın hepsini tümüyle biraraya toplayan bu Küllî Nûr'un bir ışıltısı olduğu için, nebîlerin ve resullerin Seyyid'inin kademi üzerindedir. Onda hiçbir hâl ve makam kayıtlanmaz; bilâkis O'na eşsiz ve benzersizce yöneldiği gibi, bütün Evliyâ-i'l-kirâm'ın kuşattıklarının da üzerinde yürür.

Allah-u Teâlâ şöyle buyurmuştur:

'Ey Yesrîb ehli! Size duracak makam yok, dönün!'

Yâni kevnî hakikatlerin tümünü topladığınız hakikatinize dönün! Bu ise Hakikatü'l-Muhammediyye'dir. Hakikatü'l-Muhammediyye'den Hakikatü'l-Ehadiyye'ye dönün ki, bu, kevnî hakikatlerin kendisinde çoğaldığı Vâhidîyyet hazîresinin de fevkindedir.

Hâtemü'l-evliyâ'nın dışında kalan Evliyâ-i kirâm ise ancak; ilim hakkında mücâhede, Ahkâm'ın gerektirdiği üzere amel, ikâme için lâzım olan zâhirî ve bâtinî temizlikle bu makâmı elde ettikten sonra, velâyet şartlarını tahsil ve tam tahakkuk ettikten sonra velî olmuşlardır." ("Kitâbu Cevâhirü'l-Kidem alâ Fusûsu'l-Hikem", Süleymâniye Ktp. Reşîd Efendi, nr.: 407, vr. 69^a-69^b)

Allah-u Teâlâ'nın Sevgilileri'nin İfşaatlarına İzah ve Açıklamalar (79)

Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- (19)

Hâtemü'l-Evliyâ'nın Mahşerdeki Muhteşem Hâli:

Her ne kadar peygamberliğe erişemese de, Hâtemü'l-velâye makâmına vâris olan zâtın âhirette peygamberler gibi haşrolunacağını Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Ebu Hureyre -radiyallahu anh- Hazretleri'ne ifşâ etmiştir:

"Onlar benim ümmetimden, âhir zamanda gelecek bir topluluktur ki; kıyâmet gününde tıpkı peygamberlerin haşrolunduğu gibi haşrolunacaklardır.

İnsanlar, durumları gösterilip de onları gördükleri zaman, onların peygamberler olduklarını sanacaklar.

Tâ ki ben:

'Ümmetimdir, ümmetimdir!..' deyip de kendilerini tanıtıncaya kadar...

Nihâyet halk onların peygamber olmadıklarını anlayacak. Şimşek ve rüzgâr misâli geçip gidecekler, nurlarından mahşer ehlinin gözleri kamaşacak!" ("el-Vesâyâ li-İbnü'l-Arâbi", Süleymâniye Ktp. Hâlet Efendi, nr.: 198/2, vr. 486^a)

Bu onun, dünyada iken halkın vâkıf olamadığı gizli hâlidir; mahşer gününde bütün sırlar açığa çıktığı zaman, onun bu muhteşem hâli de insanlar tarafından tüm ihtişamıyla müşâhede edilecektir.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bu zâtın mahşerdeki hâline nazar edip Ebu Hureyre -radiyallahu anh-e bu büyük sırrı ifşâ ettiği gibi; Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- Hazretleri de bu topluluğun "**Bayraklılar ashâbi**" olduğunu müşâhede etmiş ve mahşerde peygamberlerle velîler arasında saf tutacak olan önderlerinin peygamberliğe çok yakın bir makamda bulunduğunu haber vermiştir:

"Bir de O'nun, velîlerden sırf kendi hizmetinde bulunmaları için kendilerini seçip temizlediği, Allah-u Teâlâ'ya dâvet eden, yarın mahşerde velîlerin saflarının öncülüğü ile kendisini senâya da ehil kılacağı bir 'Bayraklılar ashâbi' vardır ki; onlar peygamberlerin yolu üzere kendilerini seçtiği 'Hâssü'l-hâs'; yani 'Seçkinlerin de seçkini' dir. O kalplerini onların yolu üzere kendisine çekip de seyrettirdiği için, cezbe ile onları kendisine seyrettirir, sonra da onları nefsen bu yol üzerinde yürütür.

Onlar peygamberler ve veliler arasında, kendilerinden başkalarını ikâme ederler.

Onlar, neredeyse peygamberlerin yakınına kadar ulaşmışlık üzeredir, diğer veliler de onun idrak ve anlayışı üzerindedir.

Onların uykusu da, uyanıklığı da çok büyüktür. Onlar bu lütuf yoluyla seyrettikleri için peygamberlerin yolunu da görürler.

İşte onlar, kalplerini kendi vahdâniyyet'inin içinde boğduğu ve kendilerini eşyâya karşı ferdleştirdiği "Münferidler" in arasındadır.

Ayrıca onlar, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-den rivâyet edilen "Muhaddes" lerdendir...

İşte bu, O'nun kendi dilemesinin bir karşılığı olarak kendilerini seçtiği; kendileri için bu kerâmeti bâriz kıldığı, peygamberlerle veliler arasındaki tabakadır." ("Şifâ'u'l-'Alîl", Beyazıt Devlet Ktp. Yzm. Veliyyüddîn, nr.: 770, vr. 5^a-6^a)

Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- Hazretleri'nin bu ifşaatları Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in yukarıdaki Hadîs-i şerîf'lerinin bir nevî şerhi ve izâhı mâhiyetindedir.

Yine Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- Hazretleri şöyle buyurmaktadırlar:

"Onlar has veliler ve Allah'ın yeryüzündeki erleri olan öyle kimselerdir ki; peygamberler ve şehidler kıyâmet gününde onların yerlerine ve Allah-u Teâlâ'ya olan yakınlıklarına gıpta edeceklerdir.. Allah bilendir." ("Kitâbu 'İlmü'l-Evliyâ", Bursa İnebey Yzm. Ktp., Haraççioğlu, nr.: 806, vr. 29^b)

Gıpta etmeleri, ona verilenden ötürüdür.

Bu yüzden onlar, peygamber oldukları hâlde "**Sâlihler**" le haşrolunmayı dilemişlerdir.

Sebeb-i hikmeti ise;

O evvel yaratıldığı, evvel Nûr verildiği, rûhu evvel olduğu için.

Müeyyedüddîn Mahmûd el Cendî -kuddise sırruh- Hazretleri "**Şerhü'l-Fusûs li's-Şeyh Müeyyedüddîn el-Cendî**" isimli eserinde şöyle buyurmuştur:

"Onun sûreti ise hem ezeli, hem ebedîdir. Hakikat ve mertebesiyle de o, başlangıcı yönüyle de herkesten öncedir. Çok iyi anla ve Allah'ın sana ilhâm ettiğini söyle!" (vr. 142^a)

Başlangıcı yönünden herkesten önce olması, Allah-u Teâlâ'nın o iki kandili yaratması sebebiyledir. Çok mühim bir nokta. İster evvel gelsin, ister sonra gelsin, yaratılışı ezeli ve ebedîdir.

Ezeli oluşu, Allah-u Teâlâ rûhunu ezelden halketmesinden, Âyân-ı sâbite'de onu oraya koymuş olmasındandır.

Ebedî oluşu ise; o O'nun hıfz-u himâyesinde olacak, yok olanlarla yok olmayacak. O vazîfesini velâyet sebebiyle yapıyor, şimdi olduğu gibi.

Tek kelime ile; onun desteği doğrudan doğruya Allah-u Teâlâ'dır. O sıfatı ona vermesi, onun desteği demektir. Sıfatı nerede ise O da oradadır. O ezelde nasıl takdir ettiyse öyle olur. Ezeli yapar, ebedî yapar, dilediğini yapar. Çünkü o, O'nun hükmünün içindedir, kendi arzusunun içinde değil.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerîme'sinde buyurur ki:

"Biz rahmetimizi kime dilersek ona isâbet ettiririz." (Yûsuf: 56)

Onu rahmet ve merhametimizin içine alır, dünya saâdetine, âhiret selâmetine erdiririz; buna hiç kimse engel olamaz.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

TASAVVUF'UN ASLI HAKİKAT VE MARİFETULLAH İNCİLERİ

Nefis Derecelerinin Daha İyi Anlaşılabilmesi İçin Bir Temsil

Nefis derecelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bir cevizi temsil olarak arzedeceğiz. Herkes kendisini ölçsün.

"Ümmetim benden sonra yetmiş üç fırkaya ayrılacak, bir fırka müstesna, diğerleri hep ateştedir.

– Onlar kimlerdir Yâ Resulellah?

Benim ve Ashâb'ımın yolunda olanlardır." (Ebu Dâvud)

Yetmiş üç fırkadan yetmiş ikisi cehennemlik olduğuna göre, yetmiş üç cevizden yetmiş ikisinin çürük olduğu anlaşılıyor.

Bu kesin bir beyân-ı Peygamberî'dir ve ne kadar korkunç bir şeydir!

Bunların hepsi onun ümmetidir, amma yetmiş ikisi cehennemliktir, ancak bir tanesi kurtuluş fırkasıdır.

Bizim mevzumuz şimdi o sağlam bir ceviz üzerindedir. Bu sağlam olan cevizin de nasıl döküleceğini dikkatle takip ederseniz öğrenmiş olursunuz.

Nefs-i Emmâre:

Cevizin yeşil kabuğu Nefs-i emmare'dir. O yeşil kabuk da Allah-u Teâlâ'nın yarattığı bir latîfedir. Fakat kötü işlere meyledip o kötü işleri işlediğinden ötürü, cevizin kabuğu gibi, Nefs-i emmâre de acıdır. En kalın perde odur.

Nefs-i Levvame:

Cevizin yeşil kabuğundan sonraki sert kabuktur. İçeriye nüfuz etmediği için hep benlik davasında bulunur. Nefsin arzularını o ceviz kabuğunu kırar gibi kırmadıkça, gerçekten içeriye nüfuz etmek mümkün değildir.

İşte bütün benlikler burada toplanır. Çok mühim bir noktadır. "Ben!.. Ben!.. Ben!.." diyenlerin yeri ve durağı burasıdır.

Bu benliği cevize temsil ediyorum:

Kim ki duyarsanız "Ben, ben!.." diyor, onların hepsi kabukta kalmıştır, kendi içine nüfuz edememiştir, içinden istifade edemiyorlar. Nefis içeride "Ben, ben!.." diyor, "Sen giremezsin buraya!.." diyor.

Nefs-i Mülhime:

Enelik kabuğunu kırmış, içeriye nüfuz etmiştir. Ve fakat içten içe geçmek için, arzu ve istekleri perde mesabesinde. İçindeki haşaratı temizlemesi gerekmektedir.

Nefs-i Mutmainne:

Haşaratı temizlemiş, zarı kalmıştır. Hakk'a hayli yaklaşmıştır. O zarın da kalkması için Râziye merdivenine çıkması lâzımdır ki "Lüb" yani cevizin özü husule gelsin.

Daha önce "Makam"dan bahsederken Râziye'ye gelince "Merdiven" ismini verdik. Çünkü insan büyüdükçe küçülür, küçüldükçe büyür. O zaman kişi merdivenden hep aşağıya iner ve küçülür, azamet-i ilâhî'yi o zaman görmeye başlar.

Nefs-i Mardiyye:

Artık haşaratı temizlemiştir. Mutmainne'den sonra Râziye'ye ermiştir, o zar kalkmıştır. Nefs-i mardiyye'de "Lüb" kalır, o zaman cevizin iç tarafının özü kalmıştır.

Mardiyye merdivenine çıkanların dahi dilediğini tutar, dilediğini atar.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde buyurur ki:

"Allah dilediğini mağfiret eder, dilediğine azap eder." (Bakara: 284)

Bunun böyle olduğunu bilmek gerekir. Mahlûkun hiç hükmü yoktur. Hüküm ve değer yalnız ve yalnız Zül-celâl vel-kemâl olan Allah-u Teâlâ'ya mahsustur.

Nefs-i Sâfiye:

Ceviz burada boşalmış olur. Artık o zaman içinde yalnız Allah-u Teâlâ'nın varlığını görür.

Çok açık ifade ediyorum, kendisinin de, kâinatın da kabuktan ibaret olduğunu görür. Kendisi de aslında böyledir, kâinat da böyledir.

İşte gerçek mânâda Kelime-i tevhid'i söyleyebilen bunlardır.

İkinci temsil:

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde buyurur ki:

"Allah hiç kimsenin göğsünde iki kalp yaratmamıştır." (Ahzâb: 4)

Ki, birini Muhabbet-i Mevlâ'ya, diğerini muhabbet-i mâsivâya hasretsin. Bir kalpte iki sevgi yaşamaz.

Kimin kalbinde yalnız Allah-u Teâlâ var, o Hakk iledir. Kimin kalbinde mâsiva var, o halk iledir.

Kelime-i tevhid'in cevizin üzerine ayrı bir temsili:

Bir insan "*Lâ ilâhe illâllah*" der, fakat yeşil kabuk var, kalbin üzerinde yedi perde var. Diyor amma ağzıda kalıyor, boğazdan aşağıya inmiyor.

"Nefs-i levvâme"de "*Lâ ilâhe illâllah*" diyor amma, içeride nefis "*Ben, ben!..*" diyor, sert kabuğu delememiş.

"Nefs-i mülhime"de "*Lâ ilâhe illâllah*" diyor, burada cevizin kabuğunu yani kalbi deliyor, amma içinde Hakk'tan gayrı birçok muhabbet var. Çok muhabbet olduğu için çok uğraşıp ahlâk-ı zemimleri temizlemesi gerekir.

"Nefs-i mutmainne"de "*Lâ ilâhe illâllah*" diyor, bu noktada Kelime-i tevhid biraz daha rahat iniyor. Orada öyle bir iniş yapıyor ki, şirkten şüpheden kalp artık kurtuluyor. Gerçek iman sahibi olma vukûfiyetini kazanıyor.

"Nefs-i râziye" de öyle bir hale gelir ki, o artık Allah-u Teâlâ'dan râzı olmuştur. "*Beni O yarattı.*" diyor, "*Beni O yaşatıyor, beni O yediyor, beni O içiriyor.*" diyor. Her haline râzıdır. Acı da gelse, tatlı da gelse, O'nun her hükmüne râzıdır. Çünkü artık iman kökleşmeye başlamıştır. Kelime-i tevhid tohumu artık kalbe düştü, yavaş yavaş çimleniyor, o çim bütün vücuda yayılıyor, her âzâsına iman salınıyor ve artık onu yaratana biliyor, şirkten şüpheden kurtuluyor, Yaratan'dan memnun olduğu için her şeyine râzı oluyor.

Bu hâl uzun zaman devam eder, sonra ibadet ve taatlarını samimi bir şekilde yaptığından ötürü Allah-u Teâlâ ondan hoşlanır.

Ve fakat "Nefs-i sâfiye"ye gelince, artık burada hiçbir şey kalmamıştır. Kabuk kalmamış, haşarat kalmamış, cevizin üzerindeki zarı kalmamış, "*Lüb*"ü de kalmamış ve boşalmış olur.

O "*Lâ ilâhe illâllah*" dediği zaman Allah-u Teâlâ'yı hem görür, hem de içinde O'ndan başka bir mevcut olmadığını da görür. Kelime-i tevhid'i gerçek mânâda söyleyen ancak bunlardır.

Bu sırr-ı ilâhî, yani Kelime-i tevhid'in sırrı açılmış oldu.

İSLÂM İLMİHALİ

Cuma Günü ve Cuma Namazı (2)

Bu gün için gusül abdesti almak, güzel koku sürünmek, en güzel elbiseleri giymek, bol bol salat-ü selâmla meşgul olmak, mümkün olduğu kadar cumaya erken gitmek sünnettir.

Hadis-i şeriflerde şöyle buyurulmaktadır:

"Cuma günü cünüplükten yıkanan, sonra (Cuma'ya en erken) giden kimse bir deve, ikinci saatte giden bir sığır, üçüncü saatte giden bir koç kurban etmiş gibidir.

Dördüncü saatte giden bir tavuk kesmiş, beşinci saatte giden bir yumurta vermiş gibidir.

İmam hutbeye çıkınca melekler gelir, hutbeyi dinlerler." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 480)

"Hiçbir kimse yoktur ki, Cuma günü yıkansın, elinden geldiği kadar paklansın, güzel kokusu ile kokulansın, sonra evinden çıksın, iki kişi arasını yarmaksızın ona takdir edildiği kadar namaz kılsın, sonra da imam hutbe okurken sükûnetle dinlesin de geçenki Cuma ile bu Cuma arasındaki günahları bağışlanmasın." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 481)

Medine'nin yakınındaki Avâli'den, toz-toprak içinde Cuma'ya gelenlere Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz:

"Şu gününüz için keşke iyice temizlik yapaydınız." buyurmuştur. (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 489)

Ayrıca o gün az da olsa sadaka vermek çok faziletlidir.

Cumanın Bir Müslümana Farz Olmasının Şartları Şunlardır:

- Erkek olmak, hür olmak, yolcu olmamak, sağlıklı olmak, gözleri ve ayakları sağlam olmak, zâlimin veya bir düşmanın tecavüzünden emin olmak.

Cuma Namazının Sahih Olmasının Şartları İse Şunlardır:

- Öğle vakti girmiş olmak, namazdan önce hutbe okunmak, Cuma namazı kılınan yer herkese açık olmak, cuma kılınacak yer şehir veya şehir hükmünde olmak, imamdan başka en az üç erkek cemaat bulunmak, Cuma namazı kıldırma için yetkili kılınan kişinin namazı kıldırması.

Hutbe:

- Cuma namazından önce hutbe okumak farzdır, hutbesiz Cuma namazı sahih değildir.

İki hutbe okunur. Her ikisinde de hamd ve senâ yapılır. Allah-u Teâlâ'nın birliğine, Resulullah Aleyhisselâm'ın Peygamber'liğine şehâdet getirilir, salâvât okunur.

Hutbenin ilkinde müslümanlara öğüt verilir. Hafif bir oturuş ile biri diğerinden ayrılır. İkinci hutbede müslümanlara duâ edilir. Asıl şart olan birinci hutbedir, ikinci hutbe sünnettir.

• Hutbenin şartları:

1. Vakit içinde okunması,
2. Namazdan önce okunması,
3. Hutbe niyetiyle okunması,
4. Cemaatin huzurunda okunması,
5. Hutbe okunurken üzerine cuma farz olanlardan en az bir kişinin bulunması,
6. Hutbe ile namazın arasının herhangi bir şeyle kesilmemesi.

• Bazı hükümler:

Hatibin minbere çıkmak üzere ayağa kalkışından hutbeyi okuyup namazı kıldirmaya başlayışına kadar konuşmak, konuşana sus demek veya namaz kılmak harama yakın mekruhtur. Sadece konuşmak değil, sağa sola bakmak, dil ile duâ etmek, tesbih okumak da mekruhtur.

Namazda haram olan şey hutbe esnasında da haramdır. Bayram hutbeleri de Cuma hutbeleri gibidir. Yalnız Cuma hutbelerine hamd ile başlanırken bayram hutbelerine tekbir ile başlanır.

Cuma Namazı:

Cuma namazı on rekâttır. 4'ü sünnet, 2'si farz, 4'ü son sünnettir.

- Her iki sünnette öğlen namazının sünneti gibi kılınır, farz ise sabah namazının farzı gibi kılınır.
- Cumanın son dört rekât sünnetinden sonra dört rekât zuhr-i âhir, iki rekât da vaktin sünneti adıyla altı rekât daha namaz kılınır.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

İBTİLÂ VE İMTİHAN

EVLYÂULLAH'IN İMTİHANI

Dürr-i Yektâ:

Allah ehline niçin büyük ibtilâlar veriliyor? Sen O'nu sevdiğini iddia ettiğin için. Senin O'na karşı sevgi derecenı sana göstermek için.

Bir genç düşün, sevdiği kız uğruna canını dahi fedâ edebiliyor. Bir ehl-i dünya ki, dünya kazancı için icabında geceleri uykusuz kalıyor. Durup dinlenmek bilmeden sağa-sola koşuyor. Topladığı malın mülkûn muhafazası için de, canını bile ortaya koyuyor. Sen Hakk için neyini fedâ ettin? O'nun yolunda nelere katlandın?

Şayet canını dahi veremezsen, değil malını; o zaman bu iddiâdan vazgeç, bu sahada kusurunu itiraf et ve çekil.

Mihnet, meşakkat, eziyetlere tahammül ve kusurları affetmek... Bunlar ancak ehline âit işlerdir.

Hakk'ın sevgilileri niçin bu kadar takip ediliyor, eziyet edilip öldürölmek isteniyor? Böyle azılı düşmanların yanında niçin bu kadar da sevenleri var? Çünkü onda bir **Dürr-i yektâ** var, başka hiç kimsede bulunmayan. Sevenler onun için seviyor onu. Dostu onun için ona âşık. Düşmanı da onun için ona hased ediyor.

Onlar yaratılıştâ bir istidat üzerine yaratılmışlar-dır. Ruhları pek büyük, çok yüksektir, kimsede bulunmaz. Bunlar Allah-u Teâlâ'nın ârifleridir. Bu Dürr-i yektâ'ya sahip olanları ehil kimseler hemen tanırlar.

Allah ehli bu dünya âleminde zindan hayatı yaşarlar, gariplik çekerler. Ömürleri mihnet ve şiddetle, gam ve kederle geçer.

"Dünya müminin zindanıdır." Hadis-i şerifi bunların hâlini anlatır. (Tirmizî)

Kâinatın Gülü:

Allah-u Teâlâ gülü izzetinden, hüsn-i ziyetinden yarattığı halde üzerinde birçok pircikleri de halketti.

Eğer Mevlâ onun açmasını murad ettiyse açar ve gönüllere neşe saçar. Haşereler ona zarar vermez.

Allah-u Teâlâ'nın indinde kâinatın gülü vardır, o da insan-ı kâmilidir. Üzerinde kuvve-i beşerin haricinde bir çok ibtilâlar mevcuttur. Allah-u Teâlâ açmasını murad etmişse, ibtilâları ona zarar vermez.

Yakınlığı Cefâda Bulanlar:

Allah-u Teâlâ'nın bütün sevgilileri yakınlığı cefâda buldular, ilâhî rahmete ibtilâ ile kavuştular.

İbrahim Aleyhisselâm bu rahmeti ateşin içinde buldu.

Yakub Aleyhisselâm Kenan illerinde evlât hasretiyle ah ederken buldu.

Yusuf Aleyhisselâm kuyuda buldu, zindanda buldu.

Yunus Aleyhisselâm balığın karnında, karanlıklar içinde buldu.

Eyyub Aleyhisselâm hasta iken buldu.

Ashâb-ı Kehf saraylarda bulamadıkları bu rahmeti mağarada buldular.

Allah-u Teâlâ'nın biricik Habib'i -sallallahu aleyhi ve sellem- Sıddık-ı Ekber -radiyallahu anh- ile beraber sığındıkları mağarada buldular.

Ey kardeş! Onlar burada buldular, sen nerede arıyorsun?

Şâh-ı Nakşibend -kuddise sırruh-:

Şah-ı Nakşibend -kuddise sırruh- Hazretlerimiz, şeyhi Emir Külâl -kuddise sırruh- Hazretleri'nin kapısına yalın ayak, dikenler batmış, yorgun olarak varıp içeriye girdiği zaman: **"Kim o gelen?"** diye sordular. **"Bahaüddin"** denince, **"Atın dışarıya!"** buyurdular. Dışarıya atıldı ve kapı da yüzüne kapatıldı.

Sultanımız buyururlar ki:

"Nefsim bu durumdan üzülerək serkeşlik yapmak istedi. Ben de onun kulağını çektim ve dedim ki 'Ey nefis! Şeyh ne yaparsa haklıdır, ben bu yolu Allah için kabul ettim.' Başımı eşığe koydum, sabaha kadar kaldırmadım. Ertesi günü Şeyh Hazretleri sabah namazına çıkarlarken ayaklarını uzattılar, boynuma bastılar. 'Kim bu?' dediler. 'Bahaüddin' denince, ellerini uzattılar, beni kaldırdılar, içeriye götürdüler. Su ısıttılar, dikenleri bir bir elleriyle çıkardılar. Sonra üzerlerindeki hil'at-ı şerif'i çıkarıp sırtıma giydirdiler ve: 'Oğlum bu hil'at sana yakışır.' buyurdular.

Şeyhimin o hali ile benim o halim hiç gözümün önünden gitmiyor. Şimdi biz de her sabah evden çıkarken böyle mürid arıyoruz amma, şimdi zaten mürid kalmadı ki, hepsi şeyh halife oldu."

Dervişlerin durumu böyle olursa, avamın ve âhir zaman ulemasının durumu ne olacak?

Öyle kimseler de vardır ki, ilim-irfan mektebine dehalet etti. Fenâfişşeyh, Fenâfirrasul ve Fenâfillâh'a ulaştı. Gayesine, maksadına nâil oldu.

Ve fakat bunlar çok azdır. Hacı Bayram Veli -kuddise sırruh- Hazretleri'nin binlerce müridi vardı, fakat imtihana geçtiği zaman bir buçuk müridi çıktı.

İbrahim Ethem -kuddise sırruh-:

Hicrî ikinci asırda yaşayan İbrahim Ethem -kuddise sırruh- Hazretleri Belh şehrinde dünyaya geldi. Başlangıçta Belh sultanı idi.

Bir gece sarayında yatarken damın üzerinde bir gürültü duydu. **"Kim var damda?"** diye bağırdı. Bir ses: **"Yabancı değil, develerimi kaybettim de onları arıyorum!"** diyordu. Kızgın bir şekilde: **"Ey insan! Kaybolan develeri sarayın damında mı arıyorsun?"** diye sordu. Yine aynı ses, bu defa şöyle diyordu:

"Ey gafil! Sen de Allah'ı atlas yataklar içinde mi arıyorsun?"

İbrahim Ethem -kuddise sırruh- Hazretleri'nin içine bir ateş düştü, hemen adamlarını çağırdı, her tarafı arattı, hiç kimseyi bulamadılar. Sabaha kadar uyuyamadı.

Sabah divan kuruldu, erkân ile memleket meselelerini görüşüyorlardı. İçeriye birdenbire heybetli bir adam girdi, tahtın yanına kadar geldi.

Onunla şöyle konuştular:

– Ne istiyorsun, sen kimsin?

– Yolcuyum, bu handa konaklamak istiyorum.

– Çekil git! Burası han mı? Benim sarayımdır!

– Senden evvel burada kim vardı?

– Babam.

– Ya ondan evvel, ondan evvel?..

– Dedelerim.

– Onlar ne oldular?

– Öldüler.

– İşte benim dediğim. Birinin göçüp öbürünün konduğu yer han değil de nedir?

Ve o heybetli adam hızla geriye dönüp divan odasından çıktı. İbrahim Ethem -kuddise sırruh- Hazretleri hızla peşinden koştu, fakat nereye baktıysa bulamadı.

Can sıkıntısıyla bir gün de maiyetiyle beraber ava gitmişti. Bir avın izini takip ederken onlardan ayrıldı. Tam avını vuracağı sırada gaiplerden bir ses duydu. "*Ey İbrahim! Vallahi sen bu işler için yaratılmadın!*" diyordu. Bu ses üç kere tekrarlandı.

Bu üç hadise arka arkaya gelince içi titredi, intibaha geldi. Artık ne saray, ne taht, ne de mal mülk!

Bir çobana rastgeldi. Çobanın yünden yapılmış kepeneği ile kendi elbisesini değiştirdi ve memleketinden ayrıldı. Nasuh bir tevbe ile tevbe etti.

Memleketini, dostlarını, her şeyini terk ettikten sonra diyar diyar gezdi. Helâl kazanç ve nefsinin tezkiyesi için dağlardan sırtıyla odun toplayıp pazarlarda sattı. Hamamlarda müslümanların kirlerini yıkayacak kadar nefsinin alçalttı.

Daha sonra Mekke-i mükerreme'ye gitti. Orada Süfyân-ı Sevrî -kuddise sırruh- ve Fudayl bin İyaz -kuddise sırruh- gibi zâtlarla görüştü, sohbetlerde bulundu. Bir mürşidin rehberliğinde Allah yolunda mesafeler katetti.

Oradan Şam'a geçti, vefatına kadar orada kaldı ve elinin emeği ile geçindi.

Bir sultan iken, ulvî hayata nâil olmak için, dünya sultanlığından vazgeçti, Allah-u Teâlâ'yı tercih etti.

Birisi ona kabul etmesi ricasıyla bin altın takdim etmişti.

Buyurdu ki:

"En hakir bir şeyle adımızı dervişlik kütüğünden kazımak mı istiyorsun?"

Bir gün hamama gitmişti. Çıkarken para istediler. "*Param yok.*" dedi. "*Paran yoksa hamama niye girdin?*" dediklerinde vecde geldi ve bayıldı. Kendisine gelince, niçin bu hâle büründüğünü sorduklarında:

"Boş el ile şeytan evine koymuyorlar, Rahman evine amelsiz nasıl girebiliriz?" cevabını verdi.

İşte süflî hayatı bırakıp ulvî hayatı tercih edenlerin âkıbeti budur.

Dikkat edilirse büyük zâtlar hep böyle büyük imtihanlardan geçtiler.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

**"Şüphesiz ki biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik.
Resul'üm! Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin?
Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.
Melekler ve Ruh (Cebrâil) o gecede Rabb'lerinin izniyle her bir iş için
inerler.
O gece, tan yeri ağarıncaya kadar bir selâmdır, esenliktir."
(Kadir: 1-2-3-4-5)**

*Bu Ay İçinde İdrak Edeceğimiz
Mübarek "**Kadir Gecesi**"nizi ve "**Ramazan-ı Şerif Bayramı**"nızı Tebrik
Eder,
Tüm İslâm Âlemi'ne Hayırlara Vesile Olmasını Cenâb-ı Allah'tan Niyaz
Ederiz.*

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz,
Ramazan orucundan sonra tutulmasını tavsiye buyurdıkları
altı günlük oruç diye anılan **Şevval** orucu hakkında şöyle buyurmaktadırlar:

**"Ramazan ayının orucu, on ay oruç tutmaya, ondan sonraki altı gün
oruca da iki ay oruç tutmaya bedeldir.
İşte bu, senelik oruç gibidir."** (Ahmed bin Hanbel)

Bir diğer Hadis-i şeriflerinde ise;

**"Ramazan ayında oruç tutup, Şevval ayında da altı gün oruç tutan
kimse
bütün seneyi oruçla geçirmiş gibidir."** buyurmuşlardır. (Müslim)

Suriye Meselesi, Üslûbu Değişen Türk Dış Politikası

**Son zamanlarda -eskiden olduğu gibi- tekrar başlayan NATO'cu-Amerikancı dış politik söylem ve hareketler hemen bütün kazanımlarımızı yok etmek üzere.
Bu durum başımıza daha büyük işler açabilir.**

Dünya kaynıyor, Ortadoğu kaynıyor. Gün günü aratıyor. Dün "İran ne olacak?" diyorduk, bugün "Suriye ne olacak?" derdine düştük.

Diğer taraftan dünyada yaşanan ekonomik buhranların nerelere varacağını kestirmek zor. Zira yakın tarih ekonomik buhranların ve petrol-enerji rekabetinin sebep olduğu savaşlarla doludur.

Türkiye olarak 90 yıldır savaş görmedik, ancak dünyada her an bir yerlerde bir savaş yaşanıyor. Biz rahat yatağımızda uyurken, dünyanın bir köşesinde insanlar ölüyor, evini yurdunu terketmek zorunda kalıyor.

Bu rahatlığın ilânihaye devam etmesi ise mümkün değil. Çünkü tarihte böyle bir şey yok.

Kendimizi buna göre ayarlayalım, buna göre hazırlık yapalım. Çünkü siz ne kadar kaçarsanız kaçın ortalığı fitne ve fesada boğmak isteyenler var. Hususiyetle İslâm coğrafyasını birbirine düşürmek isteyen, Türkiye'nin söz sahibi olmasından rahatsız olan birçok ülke var.

Yine günümüz dünyasında yaşanan hemen her sıkıntının, savaşın, yerel ihtilâf ve fitnelerin arkasında küresel güçlerin, sömürgeci yamyamlarının, "Küresel Kraliyet" hayali kuran siyonist şebekenin parmağı var.

Bu sebeple değerlendirmelerimizi de ona göre, daha geniş perspektifle, arkasındaki muhtemel planları hesap ederek yapmamız gerekiyor.

Meselâ İsrail; etrafında, Ortadoğu'da, -Türkiye dahil- güçlü bir devlet, kuvvetli bir ordu istemiyor, bütün Ortadoğu'yu büyük bir Irak yapmaya çalışıyor.

Şii-Sünni savaşı senaryoları; Suriye'deki mezhepçi bağnazlığın büyük bir zulüm şeklinde hortlaması; Türkiye'deki PKK terörü ve aydın kisveli, insan hakkı müdafii maskeli sinsi Amerikancı-Kürtçü akıldaneleri bu arka planda değerlendirmek lâzımdır.

Amerika ise İsrail güdümündedir. Bazen istikrar ister ancak bir şartla: Yönetimler kendi güdümünde, petrol kendi cebinde ise... Nitekim bir ülkeyi bombardıman yaparken önümüze sıradan haber olarak gelir: "Yanlışlıkla uçaklar direnişçileri vurdu." denir, okur geçeriz. Halbuki bu yanlışlıkların bazıları, ileride ayaklarına dolanabilecek gerçek vatanperverleri yoketmek içindir. Afganistan işgalinden önce öldürülen Ahmed Şah Mesud da böyledir. (Müslüman sıfatlı teröristlerin Amerikan, yahudi çıkarlarına hizmet eden bu gibi işlere, Şii-Sünni çatışması gibi fitnelere alet olması acı bir durumdur. Fitneyi çıkartanlar ateşi maşa ile tutuyorlar maalesef.)

Arap ülkelerinde yaşanan değişimleri bu gerçeklerin süzgecine vurmadan değerlendirmeye kalkarsanız, "Artık devir değişti despot yönetim devri bitti, Araplar da uyandı, her şey çok güzel olacak." gazına gelirsiniz burnunuzun yere sürmesi büyük bir ihtimaldir. Şüphesiz iletişim kanallarının gelişmesi ve yaygınlaşması böyle bir süreci dayatmaya başladı. Ancak küresel güçler kendi insiyatifleri dışında gelişen değişimlerde bile hiç vakit kaybetmeden yeni iktidarları dizayn etmeye, kendilerine uyumlu kişileri başa geçirmeye çalışıyorlar. Pazarlıklar, operasyonlar bu minval üzerinde yürüyor.

Yıkmak kolaydır ancak yapmak zordur. Bu kurtlar sofrasında yıkılmasına yardım ettiğiniz düzenlerin yerine daha iyisini ikame etme yeteneğiniz yoksa bu beceriyi gösteremiyorsanız taşeron pozisyonuna düşmeniz kaçınılmazdır.

Dolayısı ile Türkiye olarak her adımımızı her sözümüzü ölçerek biçerek atmamız gerekiyor. Büyük devlet olmak istiyorsak, böyle bir iddiamız varsa bu iddianın hakkını vermemiz lâzım. Çünkü Türkiye sıradan bir ülke değildir, bu millet sıradan bir millet değildir. "Ben artık ayağa kalktım" dediğiniz anda bu anı bekleyen milyonlar, milyarlar büyük bir heyecana ve büyük bir ümide garkolur. Bu insanlara ümit vermek kolaydır, ancak ümit verdikten sonra yüzüstü bırakırsak hayal kırıklığı da o kadar büyük olur. Manevî mesuliyeti de büyük olur.

Çok konuşup az icraat yapmaktansa, az konuşup çok icraat yapmak, "**Vakar**" sahibi olmak lâzımdır.

Suriye Olayları ve Türkiye'nin Tavrı:

Suriye'de tek kelime ile; bağnaz, mezhepçi azınlık yönetimi bütün ülkeyi ateşe attı, ortalık iyice karıştı. Esad kendi sonunu hızlandırdı.

Bugünlere gelinceye kadar yaşananları şöyle özetleyebiliriz:

Suriye'de halk gösterileri başlayınca Türkiye Suriye ile yakınlığını kullanarak Esad yönetimine akıl vermeye başladı. Suriye yönetimine demek istedik ki; "Artık devir değişti, iktidarı bırakman lâzım, bunun zeminini hazırla." Zira Suriye'de seçim-demokrasi falan demek azınlık bir gruba dayanan iktidarın sona ermesi demektir. İnönü CHP'nin seçimlere razı olup bir daha iktidara gelemediği gibi böyle bir seçim Esad rejiminin sonu demektir. Tabi Esad Türkiye'yi oyaladı, olaylar büyüdükçe de bağnaz azınlığın elindeki ordu ve polis halka düşman muamelesi yapmaya başladı.

Devlet zulmü çığırından çıkınca Türkiye ipleri kopardı, savaştan bahsetmeye başladı. NATO'yu devreye sokmaya çalıştı. Ancak NATO'su, Amerika'sı pek oralı olmadı. Öyle olunca biraz ortada kaldık. Sonra Putin İsrail'e gitti. Ne alıp verdi ise Suriye'ye S300 satmaktan vazgeçti. Ertesinde Esad yönetimine 2 yıl daha süre verildiğine dair haberler çıktı. Çünkü Suriye'deki durum tam İsrail'in arayıp da bulamadığı bir ortamdı, İsrail Esad'ın gitmesini istemiyordu. Nitekim o arada İsrail Lübnan Hizbullah'ına karşı savaşa hazırlandığını duyurdu. Tam o günlerde bizim F4'ümüz düştü, hâlâ nasıl düştüğünü tespit edemedik. (Bazı iddialar İsrail parmağını, İsrail'in elektronik harp yeteğini işaret etti. Şehitlerimizin cenazesini çıkartan Amerikan Nautilus gemisi F4'ümüzün enkazını çıkartma faaliyetini personelinin moralini ileri sürerek birden bıraktı. İster istemez akıllara "Amerikan-İsrail ikilisinin ortaya çıkmasını istemediği bir durum mu var?" sorusu geldi.) Suriye ile savaş restleşmemiz zirve yaptı. Fakat başından beri kendi başımıza savaşa girmeye niyetimiz yoktu. Böyle bir niyetimiz olmadığını bütün dünya farkettiler, fakat biz blöf yapmaya devam ettik. Suriye de havasını bastı. Diğer taraftan Rusya savaş filosunu Akdeniz'e gönderdi.

Fakat beklenmedik bir gelişme oldu. Türkiye'nin iyice bunaldığı bir anda, tam da Erdoğan Putin ile görüşeceği gün Suriye'nin kalbinde bomba patladı. Suriye Savunma, İçişleri Bakanı, İstihbarat başkanı, Esad'ın eniştesi dahil üst düzey 5-6 Suriyeli yönetici öldü. Esad'a 2 yıl mühlet veren ülkeler - en başta İsrail- büyük bir telaşa düştü. İsrail "*Kimyasal silahlar Hizbullah'ın eline geçerse Suriye'yi vururuz*" diye tehditler savurdu, korkusunu açığa vurdu. (Ancak her zaman olduğu gibi patlamanın arkasında MOSSAD var, Amerika var gibi haberler üflendi, her şey kontrolümüzde havası pompalandı.)

Bu hengâme arasında Lübnan'da, Filistin'de, İran'da bazı gruplar ve bazı halk Türkiye'nin tavrına tepkisini dile getirdi. Suriye'ye destek beyan etti. (Unutmamak lâzımdır ki, bir ülkenin içişlerine direkt müdahil olduğunuz zaman belki çoğunluğun sempatisini kazanırsınız ancak azınlık parti ve grupların da düşmanlığını kazanırsınız, birleştirici rolünüz kaybolur, emperyalist ülke gibi algılanırsınız. Eğer lüzumlu ise bu gibi müdahaleler vaveyla ile değil, daha usturuflu yapılması gerekir.)

Mısır'da Mübarek aleyhinde tavır alarak büyük bir risk alan Türkiye aynı riski Suriye karşısında da sergiledi. Esad'ın gitmesi ile muhtemelen biraz meyve de toplayacağız. Fakat çok zayıt verdik, çok zarara uğradık. PKK'nın, Barzani'nin yeni heveslerle ortaya çıkması bir yana en büyük zararımız da 3-5 yıllık bir aradan sonra yeniden Amerikan peyki, İsrail güdümlü ülke imajına sürüklenmemiz oldu.

Dış Politika Üslûbunda Dönüşüm:

"Füze Kalkanı Radarı"nın Malatya'ya yerleştirilmesi ile başlayan ve Suriye'de yaşanan süreç boyunca devam eden, "NATO"cu bir dış politika dönüşümü ve üslûbu sergiliyoruz. Söylemlerimiz bu minval üzere devam ediyor.

Bazıları "Ne var bunda, sonuca bakalım!" diyebilir. Ancak "Üslûp" dış politikada çok önemlidir. Beğenin veya beğenmeyin, küresel ağırlığı olan her ülkenin belirli bir üslûbu olduğunu görürsünüz. Dış politikada "İmaj" siyaset kadar önemlidir.

Biz üslûp olarak neredeyse doksan belki yüzseksen derece bir değişim sergiledik. İki sözümüzden birisi "NATO ülkesiyiz, bize yapılan hareket NATO'ya yapılmış sayılır." oldu. Zaten füze radarını yerleştirmekle epey bir hayal kırıklığına sebep olmuştu. Tekrar "Amerikan, İsrail taşeronu işte!" istihzalarına muhatap bir ülke haline geldik. Rusya'nın, İran'ın düşmanlığını üzerimize çektik. "Van minut"un oluşturduğu olumlu havanın tam tersi bir hava yayılmaya başladı.

Kasım 2011 tarihli sayımızda "Bereket" başlığı altında kaleme aldığımız yazıda şu hatırlatmaları yapmıştık: *"İşler sanki biraz bozulmaya başladı. Amerika gibi bir devleti kullanıp rüzgârını arkaya almak akıllıca bir siyaset olabilir ancak tehlikeli bir siyasettir. Hele ki bu icraat, siyaset olmaktan öteye geçer, işin içine 'Bu kâfirler bizim dostumuz.' benzeri fâsit fikirler karışırsa o zaman bütün bereket kaybolur. İşler tersine dönmeye, ayağımız dolaşmaya başlar. Ne olduğunu anlayamayız bile. Düşmanı düşman bilmek hem bir meziyet, hem de bir iman ölçüsüdür. Düşmanı dost bilmek ise yılanın koynuna girmek gibidir."*

"Şöyle yaparız, böyle yaparız, vururuz, pişman ederiz!" diye konuşup Amerika'yı, NATO'yu arkanıza almaya, "Rusya ne der?" diye arkanızı kollamaya çalışırsanız ortaya çıkan manzara pek hoş olmuyor.

Silah kullanmanın lüzumlu olduğu bir Kandil-Kuzey Irak mevkiinde Amerika izin vermediği için hareket etmeyen; silah kullanmanın pek de lüzumlu olmadığı Suriye'de NATO vurmaya yanaşmadığı için tehditleri havada kalan bir Türkiye durumuna düştük.

Bazı öngörü hataları yapıyoruz. Bunun en büyük sebebi dostunu-düşmanını tanıma ve tanımlamada özürlü hareket etmemizdir. Bu özürümüzün temelinde de küffarı hoş görme-gösterme gayretleri, fitnesi bulunuyor. Küffar bize kazık attıkça gözümüz biraz açılıyor ancak aynı hatalara tekrar tekrar düşüyoruz.

Son zamanlarda -eskiden olduğu gibi- tekrar başlayan NATO'cu-Amerikancı dış politik söylem ve hareketler hemen bütün kazanımlarımızı yok etmek üzere. Bu durum başımıza daha büyük işler açabilir. Çünkü bugüne kadar en büyük düşmanlığı en büyük zararı Batı ülkelerinden, Batı ülkelerinin dostluğundan gördük. Hâlâ gözümüzü açmayacak mıyız?

Şunu kesinlikle unutmamak gerekir:

Küffara itimat edilmez. Küffara itimat edersek hüsrana uğrarız. Zira bu Hazret-i Allah'ın hiç hoşlanmadığı bir kabahattir, bir ayırım noktasıdır.

"Yerel Yönetim Reformu" Adı Altında PKK'nın Önünü Açmayalım!

Akşam Gazetesi 23 Temmuz tarihli sayısında "Yerel Yönetimler Reformu" adı altında hükümet partisi tarafından bir rapor hazırlandığını duyurdu. Buna göre yerel yönetimlere vergi ve harç koyma, kendi memurunu atama gibi yetkiler verilmesinin, il belediye başkanlarının adeta vali yetkileriyle donatılmasının önerildiğini haber verdi.

Kabul görmesi şüpheli bir rapor olmakla beraber PKK'yı muhatap alan görüşmelerin vukuu, bu rapordaki bazı düşüncelerin yaygınlığına delil oluşturuyor.

Bu gibi fikirler Osmanlı'nın "Eyalet sistemi" ile yönetildiği, bu sistemin çok başarılı olduğu ve onu taklit eden Amerika gibi ülkelerin de aynı başarıyı yakaladıkları gibi yanlış bir ön kabule dayanıyor.

Ancak bu çok eksik ve çok nakıs ve Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar sebebiyle çok büyük tehlikeleri haiz bir değerlendirmedir.

Bir defa Amerikan eyalet sistemi Osmanlı örnek alındığı için uygulanmış bir sistem değil. Bilakis Amerika Birleşik Devletleri; Amerikan kıtasındaki İngiliz kolonilerinin birleşerek İngiltere'ye karşı bağımsızlık savaşı vermeleri ve bunun sonucunda birleşik bir devlet kurmaları neticesinde doğmuştur. Osmanlı'dan eyalet sistemini alalım diye değil. Yani merkezden yerele değil, yerelden merkeze bir yetki devri ve birleşme sözkonusudur. Osmanlı'dan aldıkları bir şey varsa o da merkezî otoritenin dirayeti, yetkinliği, teşkilatlanmasıdır. Bunu da inceleyerek kendi sistemlerine adapte etmiş, uydurmuşlardır, kopya çekmemişlerdir.

Türkiye'de yerel düşünerek millî projeler üretme yetkinliğine sahip birçok yetişmiş değerimiz varken, medyada Amerikan, Avrupa, İsrail güdümlü düşünerek proje üretenlerin fikirleri bol bol yer bulduğu için, bu gibi fasit fikirlerin görüşleri sanki genel kabul gören, genel doğrular gibi algılanıyor. Böyle böyle, yavaş yavaş Türkiye belli bir kıvama sokuluyor, uçurumun kenarına yürütülüyor.

Bir defa güçlü bir devlet, büyük bir devlet; merkezî otoritesini durup dururken yerel otoritelere devretmez. Ya kuruluş aşamasında oluşan bir anlaşma ile veyahut merkezî otoritenin yetkinliğini ve gücünü kaybetmesi üzerine otorite devri gündeme gelir. Oysa Türkiye en güçlü bir vaziyette iken bunlar gündeme geliyor. Bunun sebebi; AB-ABD-İsrail güdümlü bir psikolojik savaşın etkisinde olduğumuzdan; bu gibi fikirlerin çok parlak fikirmiş gibi medyayı işgal edip böyle bir algı oluşturulmasından kaynaklanıyor.

Taşra teşkilatlarının ve genel olarak bürokrasinin hızlı hareket kabiliyetinin ve kendi kararlarını alabilmesinin önünü açmak başka şeydir, devletin egemenlik yetkilerinin yerel otoritelere devredilmesi ayrı şeylerdir. Bunlar karıştırılmamalıdır. Taşra teşkilatlarının, yerel yönetimlerin karar alma ve hareket kabiliyetini artırırınız, ancak kontrol ve atama yetkisini elinizde tutarsınız, lüzumu halinde gerekli müdahaleyi yapmaya hakkınız olur.

Osmanlı, yerel yöneticilerin merkezî otoriteyi sarsıcı tarzda hareket etmesinden çok muzdarip olmuş, Osmanlı reformcuları merkezî yetkiyi kuvvetlendirmenin yollarını aramaya başlamışlardı. Birer Osmanlı bürokrati olarak yetişen cumhuriyet kurucuları da bu anlayışın bir devamı olarak merkezî otoriteyi kuvvetlendirmeye çalışmışlardır. Ancak dinde ve kültürde devrimci bir yaklaşım sergilemeleri idarî reformların etkisini zayıflatmış ve hüsn-ü kabulünü engellemiştir.

Uzun sözün kısası;

Devrimci zihniyetle yapılan bazı hataları düzeltmenin yolu yeni hatalar yapmak değildir. Veyahut güdümlü gruplara mensup kişilere muhalefet etmek demek, her söylediklerine zıt hareket etmek değildir. Klasik bir söylem olacak ama tekrar edersek: "Durmuş bir saat bile 12 saatte bir zamanı doğru gösterir."

Binaenaleyh halihazırda PKK uzantısı belediyelerin şu haliyle bile ellerinde olan yetkiler fazlasıyla sıkıntı oluştururken, bazı illerde belediye iş makinaları ile polisin karşısına çıktıkları acı bir vakıa olarak önümüzde dururken bunlara daha fazla yetki devrederek sorunu çözeceğini zannedenler iyi bilmelidir ki, çok büyük bir hata içerisinde. Ortada PKK gibi bir sorun dururken ve bu sorun ortadan kaldırılmadan bırakın yetki devrini, mevcut yetkiler bile geri alınsa yeridir. Birisi çıksa da "Belediye Başkanlarını merkezden atayalım." dese belki gayet güzel bir fikir ortaya atmış olur.

Daha önce de söylediğimiz gibi muhatabımız insandır, sistem değil. Karşınıza insanlıktan nasibi olmayan bir terör örgütünü aldığınız müddetçe hangi sistemi getirirseniz getirin netice alamazsınız.

Unutulmamalıdır ki, bazı hatalı hareketleri -niyet ne kadar düzgün olursa olsun- tarih "İhanet" olarak kaydeder.

[| Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

TARİHTEN SAYFALAR

Orhan Gâzî Tuğralarının Fizikî Şekli ve Muhtevâsı Üzerine

Eski Türkler'de ve Moğollar'da "*Uluğ bitikci*", Selçuklular'da "*tuğrâ'î*", Selçuklu resmî inşâ geleneğinin bir devâmı olarak yine Osmanlılar'da "*tuğrâ'î*" ve "*tevki'î*", Memlukler'de ise "*kâtibü's-sır*" ve "*nâzirü'l-*

inşâ" terimleri altında faaliyet gösterdiğini günümüze ulaşan sınırlı sayıdaki belgeden bildiğimiz "*nişâncılık*" müessesesi, Osmanlı Devleti'nin kuruluş devri ve beylikler döneminde de önemli bir kurum olarak devlet protokolündeki yerini almıştır.

Osmanlılar'ın ilk dönemlerinde ve beyliklere ait bazı bölgelerde, daha çok fethedilmiş bir mülkün tamâmının ya da bir kısmının belli kişilere "*mülklük*" olarak bağışlanması nedeniyle düzenlenen, az sayıdaki "*biti*", "*mülk-nâme*", "*berat*" ve "*nişân-ı şerîf*"lerden oluşan tuğralı belgelere bakılırsa, bu devirde en azından XIV. yüzyılın son çeyreğine kadar, bir müessese olarak faaliyet göstermesine rağmen "*nişâncılık*" kurumunun düzenli bir vazife ifâ ettiği söylenemez.

Bu, ilk örneklerine yalnız ikinci Osmanlı sultânı Orhan Beg'in "*biti*" ya da "*mülk-nâme*"lerinde rastladığımız dört farklı tuğranın, bu açıdan ilk kez değerlendirileceği aşağıdaki incelememizden sonra daha iyi anlaşılacaktır.

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde "Tuğra"nın Kullanımı ve "Nişâncılık" Kurumunun İlk Kez Ortaya Çıkışı:

Yukarıda verdiğimiz kısa bilgiden de anlaşılacağı üzere; hâkimiyet sembolü olan "ok" ve bunun üzerine gerilmiş bir "yay"ın, hükümdârın adıyla birlikte çekildiği bir hâkimiyet sembolü olarak kullanılan "*tuğra*", târihte yalnız Türkler ve Moğollar tarafından Hân'ın açık ve kesin "*alâmet*"i olarak resmî belgelere atılan ve Osmanlılar aracılığıyla XX. yüzyılın başlarına kadar yürürlükte kalan eski bir inşâ simgesiydi. Kâşgârlı Mahmûd'un "Dîvânü Lugâti't-Türk"teki, "*tuğrağ*" ya da "*tuğrâ*"nın "*Hâkân'a âit tevki'i olup, yalnız Oğuzlar'a mahsus olduğu, diğer Türkler'ce bilinmediği*" kaydının⁽¹⁾ bir yansıması olarak "tuğra"; Oğuzlar'ın Kayı boyuna mensup olan Osmanlılar tarafından da ilk devirlerden beri kullanılmagelmıştır.

İlk Osmanlı sultanlarından günümüze ulaşabilmiş en eski tuğralı belgelerin Orhan Gâzî'ye ait olması; bugüne kadar yüzeysel bir yaklaşım sonucu "tuğra"nın, devletin ilk kurucusu Osman Gâzî tarafından kullanılıp kullanılmadığı konusunda yersiz bir kuşku uyanmasına neden olmuştur. Nitekim buna bağlı olarak günümüz araştırmacılarının hemen hepsi, bu süreçte nişâncılık kurumun henüz ortaya çıkmadığı ve Osman Gâzî'nin hiç tuğra kullanmadığı görüşünü ezberci bir tutumla tekrarlayıp durmuşlardır.

Hâlbuki şimdiye dek Osman Gâzî adına düzenlenmiş tuğralı herhangi bir belgeye rastlanmamakla birlikte, İkinci Murad zamânında 1444-1446 yılları arasında düzenlenmiş eski bir "**Sultanönü Sancağı**" tahrir defterinde yer alan şu kayıtlar, Osman Gâzî'nin de tıpkı oğlu Orhan gibi bir "*nişân*", yâni "*tuğra*"sı bulunduğunu şüpheye imkân bırakmayacak bir biçimde ortaya koymaktadır:

"(Karaca-şehir'de) Murâd Baba-oğlı Bayrâmca Şeyh'ün kızı ve oğlı ve Kalender Seydî bir çiftlük yire 'Osmân Hünkâr ve Murâd Hünkâr -tâbe serâhumâ- nişâniyla vakfdur."⁽²⁾

"Çomaklu'da İlyâs Fakîh otuz dönüm yire Orhân ve 'Osmân Hünkâr -tâbe serâhumâ- nişâniyla vakfdur."⁽³⁾

"Metâlibde Mahmûd ve Ahmed ve Bâyezîd Seyyid, 'Osmân Beg nişâniyla bir çiftlük yirleriyle ve Çoğuş'da Evrencük bitisiyle..."⁽⁴⁾

Bu kayıtlarda zikredilenler de dâhil olmak üzere, Osman Gâzî dönemine âit tuğralı hiçbir belge günümüze ulaşmadığına göre; bizim bu konuyu aydınlatabilmek için Orhan Gâzî tuğralı belgeler üzerine eğilmemiz gerekecektir.

Orhan Gâzî Adına Düzenlenmiş Tuğralı Belgeler:

Orhan Gâzî'nin tuğrasını taşıyan toplam dört belge günümüze ulaşmış olup, bunları düzenlendikleri târihlere göre şöyle sıralamak mümkündür:

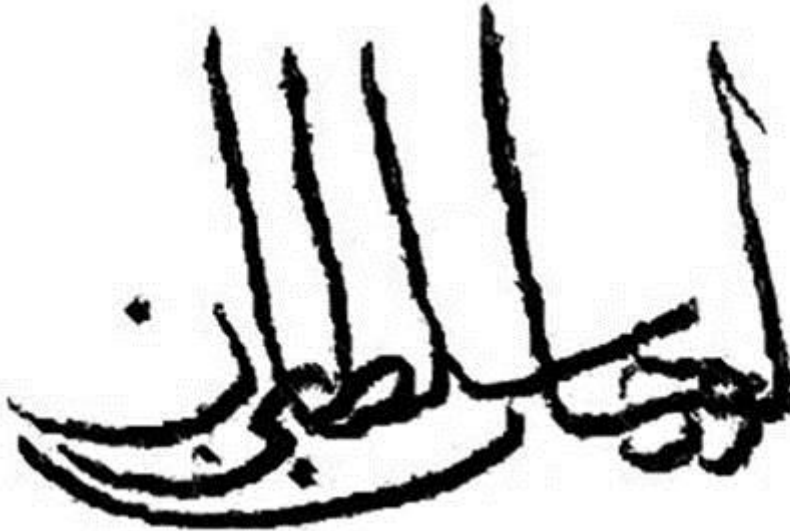
1. *Gurre-i Ramazân 700 (Mayıs 1301) târihli Çalica Mülk-nâmesi*: Osman Gâzî'nin sağlığında, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1 yıl sonra Şehzâde Orhan tarafından, Sakarya Akyazı taraflarındaki "Çalica" adlı köyün Şeyh İzze'd-dîn İsmâ'il ve babası İbrâhîm Şeyh'e bağışlanması üzerine düzenlenen bu berat şimdi kaybolmakla birlikte, elimizde birkaç fotokopisi vardır.⁽⁵⁾ Fiziksel özellikleri ve yazım tekniği açısından XIV. yüzyıl klasik biti örneklerinden birini teşkil eden bu belgenin üzerinde "*Orhân bin Sultân*" (Sultan oğlu Orhân) şeklinde çekilmiş⁽⁶⁾ basit ve ibtidâî bir tuğra yer alır.

2. *15 Rebî'u'l-evvel 724 (12 Mart 1324) târihli Mekece vakfiyesi*: Orhan Gâzî'nin harem ağası Tavâşî Şerefüddîn Mukbil'e Mekece'yi vakfetmesi nedeniyle tanzim ettirdiği bu vakfiye Farsça'dır ve Osman Gâzî'nin ölümüne çok yakın bir zamanda düzenlenmiş olması nedeniyle gerek kurucu hükümdârın, gerekse oğlu Orhan'ın, içinde Farsça belge düzenle-yebilececek nişancıların ve harem de bulunduğu bir sarayları olduğuna ilişkin kesin bir kanıt sunmaktadır.⁽⁷⁾ Bu vakfiyenin üzerinde ilkinden farklı olarak "*Orhan bin 'Osmân*" şeklinde bir tuğra metni vardır.

3. *749 (1348) Rebî'u'l-âhir târihli Pambucak-deresi Mülk-nâmesi*: Orhan Gâzî'nin "Ferzend" diye andığı büyük oğluna Pambucak-deresi'ni "*mülklüğe*" vermesi sebebiyle düzenlenen bu "mülk-nâme"nin üzerinde de, ana hatları itibâriyle bir önceki vakfiyedeki tuğrayı anımsatan, ancak kendisine has bâzı özellikleriyle ondan ayrılan "*Orhân bin 'Osmân*" şeklinde bir tuğra bulunur.⁽⁸⁾

4. *754 (1353) yılı Safer ayında Düzenlenen Akpınar Çiftliği Mülk-nâmesi*: İstanbul Üniversitesi ütüphânesi'nde kayıtlı bir Münşeât mecmû'asının içinde yer alan bu belgenin üzerine "*Sûret-i mülk-nâme ez-Âsitân-ı Orhân Hân bin 'Osmân Hân*" başlığı atıldıktan sonra, belgenin aslından Orhan Gâzî'ye ait "*Orhân bin 'Osmân Beg*" şeklinde bir tuğra sûreti çizilmiştir. Belge, Hamza Fakih adlı birine Taşköprü'deki Akpınar Çiftliği'nin bağışlanması nedeniyle düzenlenmiştir.⁽⁹⁾

Orhan Gâzî'nin tuğraları;

1- "*Orhân bin Sultân*", *Çalica Mülk-nâmesi, Ramazân 700/Mayıs 1301*,

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

2- "Orhân bin 'Osmân", *Mekece Vakfiyesi, Rebî'u'l-evvel 724/Mart 1324,*

هو
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

3- "Orhân bin 'Osmân", *749/ 1348 târihli Pambucak-deresi Mülk-nâmesi,*

Orhan bin Osmân

4- "Orhân bin 'Osmân Beg", 754/1353 târihli Akpınar Çiftliği Mülk-nâmesi'nden ayrıntı.

Karamanoğulları ve diğer beylik mülk-nameleri ile karşılaştırıldığında; üslûp, imlâ ve fiziksel görünüm açısından XIV. asır mülk-nâmeleriyle tıpatıp uyuşan, dolayısıyla sıhhatinde hiçbir şüphe olmayan bu belgeler üzerindeki basit ve eğreti tuğra örnekleri, tevki'lerin bu dönemde sâbit herhangi bir kritere bağlı kalmaksızın, gelişigüzel tuğra çektiklerini ve basit kıstaslar çerçevesinde belgeler düzenlediklerini açıkça ortaya koyar.

Yukarıdaki delil ve belgelere dayanarak, Osmanlı Devleti'nde "nişâncılık/tevki'lik" kurumun basit bir şekilde de olsa 1301 (700) yılından, yâni devletin kuruluşundan hemen sonra kurulduğunu, Osman Gâzî'nin ve henüz o hayatta iken "Sultân'ın oğlu" vasfıyla şehzâdesi Orhân'ın, resmî yazılı birer belge olan "biti"ler dağıtarak köy, mezraa ve çiftlik başışında bulunduğunu; bununla birlikte en erken XIV. asrın son çeyreğine dek tuğra çekme ve belge düzenleme işinin, henüz resmî bir protokol ve sâbit bir kriter üzerine oturmamış olduğunu söyleyebiliriz.

"Hüdâvendigâr Livâsı Tahrîr Defterleri"ndeki Orhan Beg ve 'Osmân Beg adına düzenlenmiş vakıf ve belgelere ilişkin atıflardan açıkça anlaşıldığına göre;⁽¹⁰⁾ kurucu hükümdar ve oğlu döneminde dağıtılan tüm biti, vakfiye ve mülknâmeler, ileride Orhan'ın Kirmasti'yi fethinden sonra, bir defter emîni nezâretinde mufassal bir tahrir defteri düzenlenerek resmen kayıt altına alınmıştır.

(1) Kâşgârlı Mahmûd, "Dîvânu Lugâti't-Türk", c. 1, s. 385; metin: Kilisli Rifat, İstanbul, 1333, trc.: B. Atalay, Ankara, 1940.

(2) Krş. "Cüz'-i Evkâf-ı Sultân-öyüğü", İBB Atatürk Ktp. M. Cevdet Yzm. nr.: 11/76. II. Murâd devrinde düzenlenmiş olan deftere âit bu parça, Ahmed Refik tarafından TOEM'da yayınlanmıştır. "Fâtih Zamânında Sultân-öyüğü", TOEM, XIV/3 (80), s. 129-141, Mayıs/1340. Yukarıdaki kayıt, Ahmed Refik'in yayınladığı metnin 134. sayfasında yer almaktadır.

(3) Krş. Ahmed Refik, "Fâtih Zamânında Sultân-öyüğü", s. 134.

(4) Krş. Ahmed Refik, a.g.m., s. 137.

(5) Osmanlı Devleti'nin kuruluş devrinde düzenlenmiş en eski yazılı belge olan bu "mülk-nâme"nin târihî önemine daha önce şu makâlemizde işâret etmiştik: "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Târihine ve Osman Gâzî'nin Sakarya Fetihlerine Işık Tutan En Eski Vesîka: 1301 (H. 700) Târihli 'Çalıcı Mülk-nâmesi", Hakikat AİD, XVIII/215 (Ağustos/2011), s. 44-46.

(6) Çalica Mülk-nâmesi ile ilgili yayınlanan makâlemizde "*Orhân bin Sultân*" şeklinde düzelttiğimiz tuğranın okunuşuna, tuğra metnini daha önce "*Orhan Sultan biti*" şeklinde okuyan Arşiv uzmanı Sn. Murat Cebecioğlu, -çoğu İstanbul Üniversitesi'nden olmak üzere- pek çok akademisyenin de belgeyi kendisi gibi okuduğunu söyleyerek itirâz etmiş; ayrıca makâlemizin 3 yerinde bir "*berat*" olduğunu bizim de açıkça ifâde etmemize rağmen, belgeyi orada "*mülk-nâme*" diye tanıtmamızın doğru olmadığını, "*biti*" ya da "*berat*" şeklinde vasfetmemiz gerektiğini öne sürmüştür. Daha önce ilgili makâlede de belirttiğimiz üzere; Sn. Cebecioğlu ve Sn. Feridun Emecen, "*Orhân*"la "*Sultân*" ibâreleri arasındaki "*bin*" kelimesini, "nun"un "ye"yi anımsatır şekilde yazılmasına aldanarak "*biti*" şeklinde okumakta yanılmışlardır. Yukarıda resimlerini yayınladığımız tuğralar arasında, Mekece Vakfiyesi'ndeki "*bin*"in yazılışı ile Çalica Mülk-nâmesi'ndeki "*biti*" olduğu iddiâ edilen kelimenin yazılış şekli karşılaştırıldığında, ikisinin de "*bin*" olduğu hemen anlaşılacaktır. Öte yandan üzerindeki tuğranın arasına "*biti*" kelimesi sıkıştırılmış başka bir mülk-nâme ya da berat örneğine şimdiye dek hiçbir yerde rastlanmamış olması, bizim bu okuyuşumuzun doğruluğunu kuvvetle te'yid eder. Ayrıca yine konu ile ilgili tespitlerimizden esinlenerek, belgenin tarihî önemi üzerinde kısa bir makâle kaleme alan II. Arşiv Daire başkanı Sn. Orhan Sakin de bizim okuyuşumuza eşlik ederek, tuğranın metnini "*Orhân bin Sultân*" şeklinde vermiştir. (krş. "*İlk Tohum Dergisi*", sy.: Kasım/Aralık 2011). "*Biti*" ve "*berat*"ın "*mülk-nâme*" olarak adlandırılmayacağı iddiâsına gelince; burada tanıttığımız Akpınar Çiftliği'nin başışı ile ilgili dördüncü belge "*Biti hükmi oldur kim...*" ifâdesiyle başladığı hâlde, başına bizzat tasnif eden tarafından "*Sûret-i mülk-nâme ez-Âsitân-ı Orhân Hân bin 'Osmân Hân*" başlığının atılmış olması, bir "*biti*"nin Osmanlı münşisi tarafından pekâlâ "*mülk-nâme*" olarak da vasıflandırıldığına açık ve kesin bir kanıt teşkil eder.

(7) İBB Atatürk Kitaplığı Yazmalar Kısmı, Muallim Cevdet, Ferman, nr.: 10.

(8) TSMA, E. nr.: 10789.

(9) Krş. "*Mecmû'a*", İ.Ü. Ktp. TY, nr.: 5738, vr. 82^a.

(10) Bu defterlerdeki kayıtların önemli bir kısmı Ö. Lütfi Barkan ve Enver Meriçli tarafından yayınlanmıştır; krş. a.mlf., "*Hüdâvendigâr Livâsı Tahrîr Defterleri*", muh. yerler, bas.: TTK, Ankara, 1988. Bu defterlerde ayrıntılı olarak aktarılmış olan 'Osmân Gâzî ve oğlu Orhân'a âit her başıştan sonra: "*der-Defter-i Kirmasti*", "*an-Defter-i Kirmasti*" ifâdeleriyle, Kirmasti'de tutulan bu ilk deftere göndermede bulunulduğu dikkati çeker. Ayrıca bu defterde 'Osmân Gâzî zamânında Orhan tarafından fethedildiğini bildiğimiz yerlerin, 'Osmân Gâzî'nin değil de Orhan Gâzî'nin "*nişânıyla*" vakfedilmiş olduğunun belirtilmesi, başta Çalica mülk-nâmesi olmak üzere bu doğrultudaki tüm belgelerin sıhhat ve doğruluğunun apaçık bir kanıtıdır.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

HUZUR

Yaz tatili gelmiş, okullar kapanmıştı. Ayşe nine için yine zor günler başlamıştı.

Çünkü boş vakitler artmış, sıcakların etkisi ile de sokaklardaki hareket çoğalmıştı. Her gün sokağa çıkan çocukların birbiri ile sesli bir şekilde yaptıkları kavgalar, sıcak nedeni ile sonuna kadar açık olan pencerelerden içeri yayılıp evlerdeki insanların kulaklarını tırmalıyor ve bazı camların kapanmasına sebep oluyordu. Ya da tam tersi, evdeki aile kavgalarının sesi, camlardan sokaktaki kavgalara karışıyordu. Çocukların çekişme ve tartışmalarına annelerinin camlardan müdahalesi tartışmaların büyümesine sebep olabiliyordu. Kimi eve kapanan ergenlerin son ses dinledikleri müzikler gürültü kirliliğinin üzerine âdeta tuz-biber ekiyordu. Sokakta oynarken yediklerini ve içtiklerini çöpe atma zahmetinde bulunmayanlar da çevre kirliliğine sebep oluyordu. Kısacası yazları bu sokakta yaşamak gerçekten zorlaşıyordu. 70 senedir bu sokakta yaşayan Ayşe nine için bu sokağın her geçen gün artan maddi ve manevî kirliliği ise onu çok kahrediyordu. Ayşe nine Ramazan ayı boyunca canı gönülden: *"Allah'ım bu insanları ıslah et."* diye dua etti.

İşte her şey, bu can sıkıcı dolu günlerin birbirini kovaladığı günlerde oldu. Ayşe nine yine ibadetini yapıyor, duasını ediyordu. Birgün inanılmaz şeyler başladı. Gürültü dolu sokaklarına başak sarısı renginde çok güzel bir araç gelmiş, içinden beyazlar giyinmiş bir güzel insan çıkmıştı. Ve o güzel insan geldikten sonra mahallelerinde çok büyük değişiklikler yaşandı. Pîr-i fâni görünümlü bu yaşlı insan sempatik karakteri ve güleryüzü ile bütün sokaktaki çocukların kalbini fethetti. Onlarla öyle güzel ilgileniyordu ki, çocukların yaş guruplarına ve ilgi alanlarına göre amaç ve gayeler verdi. Boş vakitlerimizin her anında Hazret-i Allah'ın dinini öğrenme gayreti içinde olmanın, ona karşı bir teşekkür ifadesi anlamına geldiğini anlattı. Eğer teşekkür ve şükür eden kullar olursak Hazret-i Allah'ın rızıkımızı artıracaklarını, elimizdeki nimetleri geri almayacağını çocuklara anlatmaya çalıştı. Zamanla artık birbirini inciten çocuklar karıncaları dahi incitmemek için birbiri ile yarışmaya başladılar. Öyle ki artık kendi aralarında: *"Biliyor musun ben bugün akşam tam iki tane karıncayı annemin üstüne basıp ezmesinden kurtardım."*, *"O da bir şey mi ben bugün sabah tam beş tane karıncayı kurtardım. Yaa! Tam beş tane."* deyip karınca kararınca hayır yarışına girişmeye başladılar.

O güzel insan, erkek çocuklarına: *"Çocuklar! Sizler geleceğin aile reisleri olacaksınız!"* deyip onları sorumluluk duygusu aşılacak aktivitelere yönlendiriyordu. Böylece dinî eğitimlerinin yanında büyüklerine yardım ederek hem çalışmanın önemini kavlıyor, hem de bilgi ve becereleri geliyordu.

Kız çocuklarına: *"Hanımlar, sizler geleceğin yuva yapan dişi kuşları olacaksınız. Sizler ne kadar tasarruflu olursanız yuvanız da o derece bereketli olur. Zerreyi gözetmeyenin evinde bereket olmaz, bereketin olduğu yerde ise huzur ve mutluluk olur."* diyordu. *"Bir ailenin tasarruflu olmasına sebep olan şeylerden birisi de evin hanımının dikiş bilmesidir."* diyerek dikiş bilen annelerin sevgi dolu katılımları ile genç kızların boş vakitlerinde dikiş öğrenmelerine önayak oldu. Artık mağazadaki etekte gözü kalan kızlar kendileri daha güzellerini yapıyorlardı. Peygamber -s.a.v.- Efendimiz'in kadınların dikiş öğrenmesini teşvik ettiğini öğrendikçe dikiş öğrenenlerin sayısı gün geçtikçe artıyordu.

Kısacası içerisinde yaşanması hiç de hoş olmayan bu sokak, huzur dolu bir sokak oluvermişti.

Her şey bir rüya gibiydi. Ayşe ninenin ramazan boyunca yaptığı dua kabul olmuş, rüyaları gerçek olmuştu!

70 senelik hayat tecrübesi ona mübarek ramazanda el açılıp yapılan duanın asla geri çevrilmediğini bizzat öğretti. Ama er ama geç.

Ayşe nine akşama doğru yapmış olduğu mis gibi güllaçtan bir tabak hazırladı. Yeni komşusunun ziline bastı. Kapıyı açan güzel insana hediyesini takdim etti, o zat da kendisine bir hediye ile mukabelede bulundu. Ayşe nine evine dönerken böyle bir insanı görmeyi nasip ettiği için gönlünden Hazret-i Allah'a sonsuz şükürlerini arz ediyordu.

Allah'ım! Bizi de mübarek ramazan hürmetine duası kabul olanlardan eyle! Amin!

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |